

hvilkas andliga värd är åt en kyrkoherde uppdragen. — *Syn.* Gäll. Prestgäll, Prestlägenhet.

PASTORSKA, -örska, f. 1. En pastors fru.
PATEN, -én, m. 3. (lat. *Patina*, skål, fat) Det lilla fat, på hvilket vid matvårdsgång brödet omkringbäres. Oblattallrik.

PATENT, paténnt, n. 3. o. 3. (lat. *Patens*, öppen) Öppet bref, hvarigenom innehavaren erhållit utslutande rätt att på viss tid förfärdiga och försälja af honom nyuppfunna eller förbättrade varor (Patentvaror).

PATENTBÖSSA, paténntbössen, f. 1. Ett slags af Åkerstein uppfunnen bössa, utan annan stock än kolven, med kammarsvansskruf och slagkrutsanvändning i kärnlinjen.

PATENTERA, v. a. 1. Meddela patent.
PATENTGLAS, n. 3. Benämning på ett slags tjocka glas, insatta i däckat af ett fartyg, eller annorstädes derå, för att erhålla dagsljus ned uti fartyget.

PATENTHAGEL, n. 3. En sort nyligen uppfunna hagel af regelmässigare form än de förut vanliga, tillverkade genom stöpnig vid ett fall af 120 fot.

PATENTSVANSSKRUF, m. 2. (jäg.) Ett slags svansskruf, längre än kammarsvansskruven, utgörande egentligen en del af pipan eller krutkammaren, och som rymmer hela krutladdningen.

PATENTVÄRA, f. 1. Se under *Patent*.
PATER, pat'r, m. pl. *patres*. (latinskt ord, som betyder: fäder) Titel för munkar.
PATERNOSTERVERK, pat'r-nåstr-värk, n. 3. Ett slags vattenuppfördrings-moskin.

PATEISK, patéisk, a. 2. (af *Pathos*) Uttryckande starka sinnesrörelser. *Ett p-t tal.* — Skrifves äfv. *Pathetisk*. — *Patetiskt*, adv.
PATHOS, patäss, n. sing. (grek. ord, af *Pathos*, lidå) 1) (ret.) Det djupt rörande i ett tal. — 2) Konstlad värma, känslöförfäring i tal eller skrift.

PATIENS, patsiängs, f. 3. (fr. *Patience*, tålmod) Läggnig af kort på vissa regelbundna sätt, för tidsfordrif. Kortläggning.
PATIENT, patsiánt, m. 3. (lat. *Patiens*, lidande) En sjuk.

PATIENTIA, patsiántsia, f. sing. En köksväxt, som begagnas ibland spenat och andra kokta grönsaker vid matredning. *Rumex patientia*.
PATINERA, v. a. 1. (tekn.) Bronsera kopparpjeser genom att med konst åstadkomma ett tunt lager af kopparoxidul öfver deras yta. — *Patinering*, f. 2.

PATOLOG, patalåg, m. 3. En, som är kunnig i patologien. Skrifves äfv. *Patholog*.
PATOLOGI, patalåji, f. 3. (af grek. *Pathos*, lidande) Lära om sjukdomars natur, orsaker och kännetecken. — Äfv. *Pathologi*.
PATOLOGISK, a. 2. Som angår patologien. — Äfv. *Pathologisk*.

PATRASK, -ässk, n. sing. (fam.) Pack. Anm. *Ikke* förmodar, att ordet ursprungligen betat *Patrask*, af *Patt*, ford. klädnad, och *Rusk*, skräp; således egentl: lilla klädt, trasigt folk.

PATRIARK, -ärk, m. 3. (grek. *Patriarchas*) 1) Hufvudman för en familj ibland människorna före syndafloden. — 2) Benämning på hvar och en af stamfädrarna för Judiska folket. — 3) Titel på vissa öfverbiskopar i den första kristna församlingen, samt i de nuvarande katolska och grekiska. — 4) (fig.) Äldrig, aktad man, som lever i skötet af en talrik och lycklig familj.

— *Ss.* *P-embete*, -*sysla*, -*värdighet*.
[— arch.]

PATRIARKALISK, a. 2. Som påminner om forntidens patriarker och deras enkla seder. *P. styrelse. P-a seder.* — *Patriarkaliskt*, adv. [— chalis.]

PATRIARKALKORS, -alkår's, n. 3. Kors med tyenne värbalkar. [— chal-]

PATRIARKAL-KYRKA, f. 1. Hufvudkyrka. [— chal-]

PATRIARKAT, -ät, n. 3. o. 3. En patriarks (hem. 3) värdighet; äfv. det under honom lydande distrikt.

PATRICIER, patri'siär, m. 3. (lat. *Patricius*, af *Pater*, fader, äfv. rådsberre) 1) i det gamla Rom) En ifrån någon af de forna rådherrarna härstammande borgare. — *Molsats*: Plebej. — 2) Person, som innehade en af de högsta värdigheterna i grekiska kejsardömet. — 3) Heders-titel, som blifvit tilldelad åtskilliga furstar. — 4) (nu, fig.) Ättling af en gammal och ansedd adlig familj.

PATRICISK, a. 2. Som angår patricier eller deras värdighet.

PATRIOT, -öt, m. 3. (grek. *Patriotês*) Fosterlandsvän.

PATRIOTISK, a. 2. Fosterländskt sinnad, fosterländsk. — *Patriotiskt*, adv.

PATRIOTISM, -i'ssm, m. 3. Fosterlandskärlek.

PATRIS, -i's, m. 3. (stijl.) Upphöjd stil i stål, förmedelst hvilken Matraser (se d. o.) utstampas.

PATRON, -ön, m. 3. (lat. *Patronus*) 1) Skyddsherre; skyddshegon. — 2) Herré och husbonde. — 3) Ägare af ett bruk, en fabrik, en handelsrörelse, ett skepp, en större landegendom, o. s. v. Deraf Brukspatron. — 4) Gudsägare, som äger rättighet (jus patronatus) att tillsätta pastor i sin församling. Äfv. Socken-, Kyrkpatron. — 5) (skämtv.) Gynnare, cufus. *En lustig p.* — 6) (tekn.) a) Mönster, modell. — b) Stock på en svarstol, hvarmed pjeserna fasthållas. — 7) Pappershyisa, som håller ett afmått skott krut för laddning i soldatgevär.

PATRONAT, -ät, n. 3. 1) Egenskap af patron. — 2) Se *Patronaträtt*.

PATRONATRÄTT, -ät'rätt, m. sing. Gudsägares rättighet att tillsätta pastor i en församling.

PATRONEL, -näll, a. 2. Sages om gäll, hvilka bortgifvas af gudsägare, som hafva patronaträtt. [— ell.]

PATRONESSA, f. 1. 1) En brukspatrons eller större gudsägares fru. — 2) Benämning på fruntimmer, som åtaga sig bestyret vid någon offentlig tillställning, varu-utställning o. s. v., till förmån för nöddidande.

PATRONKÖK, patrónkjök, n. 3. eller

PATRONTASKA, f. 1. En soldats skjutväska.

PATRULL, -üll, m. 3. (fr. *Patrouille*) Nattvakt af soldater i en stad. (Fig.) *Stöta på p.* råka att säga något, som påminner en annan om något för honom obehagligt, förtretligt, vanärande. o. s. v.

PATRULLERA, v. n. 1. 1) Gå patrull, göra nattvakt. — 2) (fig. fam.) Kringströfva, för att gifva akt på något. — *Patrullerande*, n. 4. o. *Patrullering*, f. 2.

PATT, adj. oböjl. Så kallas i schackspel en spelare, som ej har annan pjes än kungen att

flytta, men ej kan flytta denne, utan att han blir tagen.

PATT, m. 2. (pop.) Se *Bröstvärta*.

PATTA, v. n. 1. (pop.) Se *Dl.* — *Pattande*, n. 4.

PAULUN, -ün, m. 3. (fr. *Pavillon*) Upp till rymkad sänggardin, hängande med ifrån sängtaket eller fästad vid en liten stång emot hufvudgården.

PAULUNSÄNG, -änsäng, f. 2. Säng med paulun.

PAUPERISM, -i'ssm, m. sing. (fr. *Pauperisme*, af lat. *Pauper*, fattig) 1) Tillvaron af ett stort antal näringslösa och utfattiga personer i ett land. — 2) Fattigklass, som njuter understöd af samhället.

PAUS, påuss, m. 3. (fr. *Pause*, från grek. *pausis*) 1) Uppehåll, afbrott, hvilå. Isynn. i musik. — 2) Tecken, som anger uppehåll i musik. Tystnads-tecken.

PAUSERA, v. n. 1. Göra uppehåll, isynn. i musik. — *Pausering*, f. 2.

PAVILJONG, paviljång, m. 3. (fr. *Pavillon*) 1) Fyrkantig byggnad med spetsigt tak. — 2) Flygelbyggnad. — 3) Lusthus.

PECORALE, -äle, n. pl. — *alia* ell. — *alier*. (af lat. *Pecus*, få) Haudning, yttrande eller skriftlig uppsats, som röjer ovanlig dumbhet.

PECTINSYRA, päkti'n'syra, f. 1. Se *Geldsyra*.

PECUNIER, m. m. se *Pekunier*.

PEGAGOG, -ög, m. 3. (grek. *Paidagogos*) Barnauppfostrare, barnallärare, skolklärare.

PEGAGOGI, -i, f. 3. 1) Uppfostringsanstalt — 2) Skollärarsyssla.

PEGAGOGIK, -i'k, f. sing. Lära om ungdomens uppfostran och undervisning.

PEGAGOGISK, a. 2. Som angår ungdomens uppfostran och undervisning.

PEDAL, -äl, m. 3. (lat. *Pedalis*, af *Pes*, fot) Klaviatur för fötterna på vissa musikinstrument, ex. orgor.

PEDALHARPA, -ålhårpa, f. 1. Harpa, försedd med pedal, medelst hvilken man kan höja alla oktavtoner en half ton.

PEDALVERK, -ålvärk, n. 3. Den del af ett orgverk, som tillhör pedalen.

PEDANT, -ännt, m. 3. (fr. *Pédant*, från grek. *Pais*, gosse) 1) Föraktlig benämning på skollärare. — *Syn.* Skolfux, Grål, Glosmagister, Glospedant. — 2) En, som vill synas lärd, eller talar i professorston. — 3) En, som är alltför noga och sträng i småsaker.

PEDANTERI, -ri, n. 3. 1) a) Pedantiskt väsende, sätt att vara. — b) Pedantisk lärdom, skolgräl. — *Syn.* Skolfuxeri. — 2) Löjligt iakttagande af noggrannhet och stränghet i saker af föga vikt.

PEDANTISK, a. 2. 1) Som tillhör, röjer, tillkännagifver pedanteri. *P. ton. P-t väsende.* — 2) (om person) Som i sitt uppförande, i sätt, skick och väsende visar sig som en pedant eller med stel envishet hänger fast vid gamla former och åsiter.

PEDANTISKT, adv. På ett pedantiskt sätt, skolfuxaktigt, småaktigt.

PEDANTISM, -i'ssm, m. 3. Se *Pedanteri*.

PEDELL, -däll, m. 3. (medelt. lat. *Bedellus* ell. *Bidellus*) 1) (ford.) Vaktmästare vid allmänna embetsverk. — 2) Vaktmästare vid ett universitet. — 3) (hos katolikerna) Kyrkovaktare.

PEGASUS, pegasuss, nom. prop. m. (grek. *Pégasos*) Enligt grekiska fabellära, en bevingad

häst, som med ett höfslag öppnade Sänggudinnornas källa. (Fig.) *Sadla* ell. *rida p.* försöka sig i verskonsten. — Förkortningsvis brukas äfv., helst i vers, *Pegas* (-äs), i best. form *Pegasen*, t. ex.: (fig.) *Spänna P-en* för plögen, sätta ett skaldesnille till göromät, som röra blott det torra, praktiska.

PEJLA, v. a. 1. (sjöt.) Med lodet undersöka vattnets djup; äfv. med tillhjelp af kompassen undersöka ett föremåls bäring. *P. pumpen*, medelst pejlstocken undersöka vattenhöjden i pumpen. — *Pejling*, f. 2.

PEJLKOMPASS, påjlkämppass, m. 3. Kompass, indelad i grader, som brukas vid pejling. [— eom-]

PEJLSTOCK, m. 2. (skepp.) En i tum indelad jernstå, hvarmedelst vattenhöjden i ett fartyg undersökes.

PEJLSTOL, m. 2. (skepp.) Stativ med tre ben, hvarpå kompassen ställes, då man vill pejla.

PEKA, v. n. 1. 1) Med fingret visa på någon eller något. *P. på någon. P. på ett föremål. Han p-de härvidt åt sjön.* Aktivt säges: *P. finger åt någon*, upprepade gånger stryka på en pekfinger öfver det andra i riktning åt en person, den man dymedelst vill utskämma. (Fig.) *Jag ser, hvar han p-r*, hvad han menar, åsytar. *P. åt, se Upeka*, — 2) (om vissa spetsiga föremål) Hafva riktning åt ett visst håll, åt en viss punkt. *Visaren p-r på sex. Magneten p-r åt norr.*

PEKFINGER, n. 3. Fingret näst tummen, med hvilket man vanligen pekar.

PEKPINNE, m. 2. pl. — *pinnar* ell. **PEKSTICKA**, f. 1. Pinne, sticka, som brukas att dermed utpeka bokstäfverna för barn, som lära sig att läsa. (Fig. fam.) *Vara peksticka åt en*, dess lekboll. *Sätta p. för en*, hålla honom i tukt.

PEKUNIER, pekuniär, s. 3. pl. (af lat. *Pecunia*) Sages skämtv. i st. f. penningar. [Pec-]

PEKUNIÄR, -ä'r, a. 2. Som angår penningar, penning-. [Pec-]

PELA, v. a. 1. (pop.) Helt sakta rifva med nageln. — *Pelände*, n. 4.

PELARE, m. 3. 1) Fristående stöd för hvalf eller hvalfbåge, af murverk eller hela stenblock, rundt eller fyrkantigt. — 2) Stöd af trä under mitten af en bjelke. — 3) Vid sprängning i grufva quarlemuadt stöd för taket. — 4) Benämning på sirater o. d., som hafva form af pelare. *Ett bord med fristående p.* — 5) (nat. hist.) Medlersta delen af en snäcka. — *Ss. Pelarformig*, -rad.

PELARBOARD, n. 3. Bord med pelarformiga fötter.

PELARFOF, m. 3. pl. — *fötter*. Se *Piedestal*.

PELARGÅNG, m. 2. Se *Portik*.

PELARHUFVUD, n. 4. pl. — *hufvuden*. Se *Kapital*, n.

PELARSKAFT, n. 3. Skaflet på en pelare eller dess nedra del.

PELEGRIM, pelagri'mm, m. 3. Se *Pilgrim*.

PELERIN, -in, m. 3. Ett slags fruntimmerskrage till yttre betäckning, öfver hälften af bröstet, armarna och ryggen.

PELIKAN, -än, m. 3. (grek. *Pelekan*) 1) Simfågel, något större än en svan; har vid underkäbben en stor strupsäck, hvari fisk, som utgör hans egentliga föda, kan förvaras. *Pelecanus Onocrotalus*. — 2) (kem.) Distillerkolf med tyenne

rör. — 3) Ett slags fordom bruklig 6-pundig kanon. — 4) Ett slags tång till tänders utdragnin.

PELIS, -i's, m. 3. (fr. *Pelisse*, af lat. *Pellis*, skinn) Pelsfodrad fruntimmerskappa. — Ss. *P-foder*.

PELL, m. 2. Ett slags baldakin eller dyrbart täcke, som vid vissa högtidliga tillfällen, såsom en hedersbevisning, hölls öfver vissa personer. Jfr. *Brudpell*.

PELS, på'ls, m. 2. (af lat. *Pellis*, skinn) 1) Vissa vilda djurs skinn. — 2) Rock af skinn eller med skinn till foder. Deraf Vargskinnspels, Fårskinnspels, m. fl. — 2) (fig. fam. skämtv.) Skinn, hud. *Ge på p-en*, piska upp. — Ss. *P-bräm*, *-foder*, *-krage*, *-ärm*.

PELSA, v. n. 1. *P. på'*, påkläda någon pelskläder. *P. på' sig*, påtaga sådana kläder.

PELSFODRA, v. a. 1. Förse med foder af pelsverk.

PELSKAPPA, f. 1. Med pelsverk fodrad kappa.

PELSMÖSSA, f. 1. Skinnfodrad mössa.

PELSSAMMET, n. sing. Ett slags långhårigt, dels slätt, dels blomligt eller annars fasoneradt sammet.

PELSVERK, n. 3. Skinn af vilda eller tama djur, som nyttjas till beklädnad.

PELSÄNGER, på'lsä'ng'r, m. 2. pl. — *ängrar*. En insekt, som lätt angriper pelsverk. Dermestes pellio.

PELTERI, --ri', n. 3. Se *Pelsverk*.

PEN, a. 2. 1) (prov.) Fin, påtsad. — 2) (fam.) Öfverdrifvet och tillgjordt sedesam, sipp. — *Penhet*, f. 3.

PEN, m. 2. Den ändan af en bandhammare, som är motsatt till banen. [Pän.]

PENATER, penat'r, m. 3. pl. (lat. *Penates*) 1) Husgudar. — 2) (fig.) Hemvist.

PENDANT, panngdäng, m. 3. (fr.) 1) Se *Motstycke*. — 2) Person, som liknar en annan eller har med honom något gemensamt.

PENDEL, på'nd'l, m. 2. pl. *pendlar*. (af lat. *Pendere*, hänga) 1) (i allm.) Tyngd, upphängd så, att, då den sättes i rörelse, den svänger fram och tillbaka. Svängtyngd, Svängstång. — 2) Dylik svängtyngd i väggar.

PENDELRÖRELSE, f. 3. Se *Pendelsvängning*.

PENDELSILKE, n. 4. Växtslägte af algerna. Oscillatoria.

PENDELSLAG, n. 3. Ett slag af en svängande pendel fram eller tillbaka.

PENDELSTÅNG, f. 3. pl. — *stänger*. Stång på en pendel.

PENDELSVÄNGNING, f. 2. Det slags svängning, som en i rörelse satt pendel har. — *Syn.* Oscillation.

PENDELUR, n. 3. Ur, som hålles i gång genom pendel.

PENDYL, panngdyl, m. 3. (fr. *Pendule*) Väggestussare, bordstussare, bordur.

PENETRERA, v. a. 1. (lat. *Penetrare*) Genomtränga; intränga uti; utgrunda, utforska.

PENGAR, på'ngar. Se *Penningar*.

PENGUIN, se *Pinguin*.

PENITENS, --lä'ns, f. 3. (lat. *Penitentia*) Bot och bättring, syndabot.

PENITENT, --ä'nt, m. 3. Botgörare.

PENNA, f. 1. (lat.) 1) Ving- eller stjerfjäder på en fågel. — 2) Dylik fjäder, begagnad till skrifning. Förkortadt af *Skrifpenna*. *Ritad med p.* En p. full, så mycket bläck, som på en gång

kan tagas i penna genom doppaing i bläckhornet. *Skära upp en p.*, skära en förut orörd penna till formering. *Formera en p.*, se *Formera*, 3. *P-n suddar*, slapper för mycket bläck, så att bokstäverna blifva suddiga. *P-n tar icke*, slapper ej bläcket. *P-n går bra, illa*, är bra, dålig att skriva med. *Taga till p-n*, *sätta p-n på papperet*, börja att skriva. *Falla i p-n*, se *Falla*. *Föra p-n*, hålla den, när man skriver; (fig.) vara skriffkari; författa, skriva. (Fig.) *Det som flyter ur hans p.*, hvad han författar, skriver. — 3) Säges äfv. om åtskilliga slags konstgjorda skrifpennor, såsom: Stål-, Guttaperchappennor, m. fl. Se äfv. *Blyertspenna*. — Ss. *Pennfoder* ell. *-fodral*, *-formering*.

PENNALISM, --i'ssm, m. sing. (af *Pennal*, fordom vid universiteterna brukligt öknamn på den, som nyss blifvit student, af lat. *Penna*, fjäder) Det med skymflig behandling förenade, beroende tillstånd, hvart de till läroverken nykomna någon tid höllas af de äldre, innan de af dessa betraktades som kamrater.

PENNDRAG, n. 3. Drag, streck, som göres med en skrifpenna.

PENNFAJÄDER, m. 2. pl. — *fjädurar*. Skaflet på en fågelfjäder, eller den del deraf, hvarvid fanet är fäst.

PENNFORMERARE, m. 3. 1) Person, som har befattning att formera skrifpennor åt någon. — 2) Nyligen uppfunnen maskin till pennors formering.

PENNFAKTARE, m. 3. (fam.) Skämtsam benämning på medelmåttiga skriftställare; helst då de befatta sig med polemik.

PENNFAKTERI, n. 3. (fam. skämtv.) Strid, som föres med penna emellan skriftställare.

PENNKNIPI, m. 2. pl. — *knifvar*. Knif, enkom gjord för pennformering.

PENNKRIG, n. 3. Se *Pennfaktori*.

PENNLED, m. 3. Nedersta ändan af en fågelveing, dervid de stora vingpennorna äro fästade.

PENNING, m. 2. Ursprungligen det samma som Brakteat eller Bleckmynt. 1) Mindre skiljemynt. *En p. af silver*. Deraf Råken-, Spelpenning. — 2) (ford.) $\frac{1}{24}$ af ett öre. — 3) Se *Medalj*. Deraf *Minnespenning*. — 4) (i sing. best. form.) a) Brukas i finans- och kameral-språket, för att beteckna en viss andel af en summa penningar. *Tredje, fjerde, tionde, tjugonde p-en*. — b) (kollektivt) Se *Penningar*. *P-en gör allt här i världen*. — *Penningar* ell. (sammandr. o. i talspråket) *Pengar*, pl. a) Se *Mynt*, 2. *Reda, kontanta p.* *Hafva mycket p.* *Vara fattig på p.* *Han aktar ej p-r*; *kan ej hushålla med p.* *Förtjena p.* *Spela om p.* *Spela alla p-na af någon*. *Understöd i p.* *Det står ej att få för p.* *Vända, förvandla i p.*, sälja, afyttra. — b) Förmögenhet. *Han har p.*, har föll p. med sin fru. — c) (i sammansättningar) Inkomst, afgift, t. ex.: *Hann-, Ljuspenningar*, m. m. — Ss. *Penningsafgift*, *-behof*, *-belöning*, *-brist*, *-böter*, *-förtlust*, *-förråd*, *-förskott*, *-girig*, *-girighet*, *-hjelpl*, *-inkomst*, *-kassa*, *-lysten*, *-lystnad*, *-län*, *-lön*, *-nöd*, *-ocker*, *-ockrare*, *-rik*, *-räkning*, *-ranta*, *-sak*, *-skall*, *-sniken*, *-snäl*, *-sort*, *-tillgång*, *-tjuf*, *-understöd*, *-uppbörd*, *-utgift*, *-utskyld*, *-vinst*, *-vite*, *-ödare*.

PENNINGDRYG, a. 2. (fam.) Dryg, stolt öfver sin rikedom.

PENNINGELAND, n. 3. Ett sjuettedels kapp-land.

PENNINGEMALM, m. 3. Lerblandadt jern, bestående af större och lösa korn.

PENNINGE-VEXELHANDEL, m. sing. Handel, som drivres genom utbyte af olika myntsorter, emot agio.

PENNINGE-VEXELHANDLARE, m. 3. En, som driver penninge-vexelhandel.

PENNINGGRÄS, n. 3. 1) Ogräs med hvita blommor och rund, platt frukt, nästan i form af små spelpengar. Tblasi arvense. Kallas äfv. Skärfrö, Taxgräs, Åkerdön. — 2) Se *Skallergräs*.

PENNINGHANDEL, m. sing. Se *Penninge-vexelhandel*.

PENNINGHANDLARE, m. 3. Se *Penninge-vexelhandlare*.

PENNINGJUDE, m. 2. pl. — *judar*. 1) Procentande Jude. — 2) (fig.) Se *Procentare*.

PENNINGKISTA, f. 1. Jernbeslagen kista, hvari penningar förvaras.

PENNINGLÖS, a. 2. Som är utan penningar. *P-a låder*, då det är mycket ondt om penningar.

PENNINGMÄKLARE, m. 3. Se *Penninge-vexelhandlare*.

PENNINGNOT, f. 2. (fam. skämtv.) Medel att förtjena mycket penningar.

PENNINGPOST, m. 3. Större summa penningar, som på en gång utbetalas eller öfver-sändas.

PENNINGPUNG, m. 2. Pung, hvaruti penningar förvaras.

PENNINGPÅSE, m. 2. pl. — *påsar*. Påse, innehållande penningar.

PENNINGRÄKNARE, m. 3. 1) En, som räknar penningar. — 2) Tjensteman, som har denna befattning vid ett myntverk.

PENNINGRÖRELSE, f. 3. Myntets omlopp i allmänna rörelsen.

PENNINGSKRIN, n. 3. Skrin, hvari penningar förvaras.

PENNINGSORG, f. 3. Sorg, bekymmer i och för penningförtust eller penningars anskaffande.

PENNINGSTEN, m. 2. (mineral.) Ett slags sten, som har formen af en penning.

PENNINGSTOCK, m. 2. Hela beloppet af utelöpande penningar i ett land.

PENNINGSUMMA, f. 1. I ett helt sammanräknadt belopp af penningar.

PENNINGTÖRST, f. sing. (fig.) Lystnad efter penningar.

PENNINGVEXLARE, m. 3. Se *Penninge-vexelhandel*.

PENNINGVEXLING, f. 2. 1) Penningars vaxling. — 2) Se *Penninge-vexelhandel*.

PENNINGVINGLARE, m. 3. Se *Agiotör*.

PENNINGVINGLERI, n. 3. Se *Agiotage*.

PENNINGVÄRDE, n. 4. 1) En saks värde i penningar. — 2) Penningens olika värde på olika tid.

PENNINGÖRT, f. 3. Örtens *Lysimachia nummularia*, med stora gula blommor.

PENNPOLYD, på'npoly'd, m. 3. (nat. hist.) Ett slägte af Korallpolyperna. *Pennatula*.

PENNRITNING, f. 2. 1) Ritande med penna. — 2) Sålunda utförd ritning.

PENNRÖR, n. 3. Sjelvva rötet på en fågelfjäder.

PENNSTJELK, m. 2. Se *Pennrör*.

PENNSTORKARE, m. 3. Liten persedel att vid skrifning aftorka pennor på, vanligen af kläde och af olika form.

PENSEL, på'nns'l, m. 2. pl. *penstar*. 1) Mindre borste af hår, hvarmed målare påstryka färg. — 2) (fig.) Sättet att måla. *Fel p.*, se *Fel*. — Ss. *P-skaft*.

PENSELDRAG, n. 3. Drag, streck med penseln.

PENSELHÅR, n. 3. Ett svampslägte. *Penicellium*.

PENSELKOPP, m. 2. Litet af målare begagnadt kärl af bleck eller koppar, afdeladt i tvenne delar, af hvilka i den ena ren olja förvaras, i den andra penslerna utkramas, när de skola rengöras.

PENSION, panngschön, f. 3. (fr. af lat. *Pensio*, betalning) 1) Enskilt uppfostringsanstalt för barn, isynn. flickor. *Hålla p. Vara, sätta i p.* — 2) Lärjungarne i en sådan uppfostringsanstalt. — 3) Årligt understöd för en afskedad tjänsteman, &c. — Ss. *P-sanstalt*.

PENSIONERA, panngschonera, v. a. 1. Tilldela pension (hem. 3). *P. en tjensteman, som tager afsked*.

PENSIONSBREF, panngschönbröv, n. 3. Af regering utfärdadt öppet bref, hvarigenom pension tilldelas någon.

PENSIONÄR, panngschonär, m. 3. 1) Barn, som njuter undervisning i en enskilt uppfostringsanstalt. — 2) En, som åtnjuter pension (hem. 3.)

PENSLA, v. a. 1. Med pensel bestryka, måla. *Väl p-de drag*, med penseln väl bildade. — *Penstade*, n. 4.

PENSUM, på'nsum, n. pl. *pensa*. (lat.) Visst förelagdt arbete; visst kunskapsförråd, som fordras i en examen.

PENTAMETER, penntåmet'r, m. 2. pl. — *metrar*. (prosod.) Vers, som består af fem versmått, på det sätt, att hvardera hälften af versen innefattar två och ett halft.

PENTANDRIA, penntandri'a, f. sing. Femte klassen i Linnés växtsystem, innefattande växter med fem ståndare.

PENTATEUKEN, penntatä'vkh'n, m. sing. def. (grek. *Pentateuchos*, af *Pente*, fem, och *Teuchos*, bok) De fem Mose böcker.

PENTERLINA, på'nter'lina, f. 1. (skepp.) Ett kort tåg eller ketting, som fasthåller ankarat vid kranbalken.

PENULTIMA, penultimma, f. 1. (gram.) Näst den sista stavelsen i ett ord.

PEPLA, pèppla, f. 1. Se *Humlepepla*.

PEPLIG, pèpplig, a. 2. (pop. o. fam.) Veklig, ömtålig. — *Peplighet*, f. 3.

PEPPAR, m. sing. De som matkrydda användas härn eller fröen af Pepparbusken och åtskilliga andra växter. Se *Stark-*, *Krydd-*, *Långpeppar*, m. fl. *Heit p.*, kärnorna efter de mogna håren af Starkpepparbusken. *Spansk p.*, håren af växten *Capsicum annuum*. *Holländsk p.*, en fin, god och svart sort Starkpeppar. *Engelsk p.*, en mindre sort deraf. *Stöta p.* *Stöll p.* — Ss. *P-sort*, *-strut*.

PEPPARBUSKE, m. 2. pl. — *buskar*. 1) Buskväxt, hvaraf peppar fås. Till dessa växter hör Piper nigrum, som ger Starkpeppar, P. longum, som ger Långpeppar, *Capsicum annuum*, hvaraf fås Spansk Peppar. — 2) Se *Tibast*.

PEPPARDOSA, f. 1. Liten dosa, hvari stött peppar förvaras till begagnande vid matlagning eller spisning.

PEPPARKAKA, f. 1. Bakverk af mjöl med honung, sirap eller socker och peppar eller andra finare kryddor, gräddadt i form. — Ss. *Pepparkaksdeg*.

PEPPARKÖRN, n. 3. Bär eller frö af något slags pepparväxt.

PEPPARMYNTA, f. 1. En apoteksväxt, odlad i Söderländerna. *Mentha piperita*.

PEPPARMYNTOLJA, f. sing. Ett slags kryddolja, som erhålles genom distillation af Pepparmynta.

PEPPARNÖT, f. 3. pl. — *nötter*. Liten i fyrkantig form skuren bit af ett slags pepparkäksdeg.

PEPPARROT, f. sing. Allmänt bekant apoteksväxt och kökskrydda. *Cochlearia Armoracia*. — *Ss. P-ssås*.

PEPPARSKATA, f. 1. Fågel i S. Amerika, stor som snöskatan, med en näbb, lik ett kruthorn och lika lång som sjelfva kroppen; lever af myrten- och pepparbuskarnes frukt. *Ramphastos piperivorus*.

PEPPARTRÄD, n. 3. Ett träd i tropikländerna, hvars torkade bär utgöra Kryddpeppar. *Eugenia pimenta*.

PEPPERLING, m. 2. En sort ätbar Skilling. *Agaricus piperatus*.

PEPPRA, v. a. 1. Krydda med peppar.

PER, pär, nom. prop. m. Allmänt mansnamn, förkortadt af Peter. *P. och Pål*, talesätt, hvarmed betecknas: alla slags människor. *Ha att göra med P. och Pål*. [Pehr, Pär.]

PER, pär. 1) Latinsk preposition, som betyder: genom, och förekommer i flera från latinnet lånade ord. — 2) Italiensk preposition, som betyder: för, på, och nyttjas i handels- och affärspråket. *Hundra riksdaler per kista. En per tusende*.

PEREAT, péreat. (lat.) Må han (hon) omkomma! Utrop, hvarigenom man uttrycker sitt missnöje med en person.

PEREMTORISK, pärämtörisk, a. 2. Slutlig, afgörande, utan vidare uppsköf.

PERENN, päränn, a. 2. Så kallas en växt, som lever flera år.

PERFEKT, pärfäkt, a. 1. Fullkomlig. — *Adv.* Fullkomligt. — *S. n.* (gram.) Tempus, som utmärker, att något har skett, är fullbordadt, slutadt. [Perfect.]

PERFEKTIBILITET, pärfäktibilitét, f. 3. (fil.) Förmågan att allt mera kunna fullkommas.

PERFORATION, pärforatshón, f. 3. (kir.) Genomborrning.

PERGAMENT, pärngamänt, n. 3. En sort papperslik tillverkning af särskilt beredda, icke med garfvande ämnen genomträngda djurhudar, eller som användes att derå måla, teckna, skriva eller trycka, samt till flera andra behof. Har sitt namn efter staden Pergamus i Asien, der det fordom mest tillverkades. *Kontrakt på p.* — *Ss. P-artad.* — *Ss. P-ssortl.*

PERGAMENTMAKARE, pärngamäntmakare, m. 3. Handverkare, som bereder pergament.

PERGAMENTSBÄND, n. 3. Bokband af pergament.

PERGAMENTSINN, n. 3. Skinn, som användes till beredning af pergament.

PERGAMENTSIM, n. sing. Lim, beredt utaf de vid pergament-garfvoriet affallande skinnläppar.

PERGAMOTT, se *Bergamott*.

PERI, perí, grekisk preposition, som betyder: omkring, och förekommer i några från grekiskan införda ord.

PERIFERI, -- rí, f. 3. Omkrets (en cirkels eller annan kröklinig figur).

PERIFRAS, -- ás, m. 3. Se *Omskrifning*.

PERIOD, -- ód, m. 3. 1) Tidehvarf, tidrymd. — 2) (astr.) Omloppstid. — 3) (gram.) Sats af flera delar, hvilkas förenig bildar ett fullständigt, i sig afslutet helt. — 4) (i musik) Se *Sats*.

PERIODBYGGNAD, -- ódbygnad, m. 3. De särskilda delar, af hvilka en talperiod utgöres, och deras sammanbindning till ett helt.

PERIODISK, a. 2. Som på vissa tider regelbundet återkommer. *P-a skrifter*, som regelbundet utgifvas på vissa bestämda tider, såsom t. ex. tidningar och tidskrifter.

PERISTALTISK, a. 2. (med.) *Magens p-a rörelse*, inelivornas krälände rörelse, hvarigenom matsmältningen befordras.

PERISTIL, -- íl, m. 3. (byggn. k.) Gång med fristående pelare kring en gård eller byggnad.

PERKAL, pärkál, n. sing. En sort fint bomullstyg.

PERKEL, pärkél, m. 2. (finska *Perkele*) Djefval.

PERKUSSION, pärkkuschón, f. 3. (vetensk.) Stöt, slag, sammansättning.

PERKUSSIONSGEVÄR, pärkkuschónsgevär, n. 3. Gevär med perkussionslås.

PERKUSSIONSLÅS, n. 3. Gevärslås, inrättadt för antändning med slagkrut.

PERLA, pärla, f. 1. 1) a) *Perlor* kallas egentl. de små blåaktigt hvita kulor, som finnas i och på skalen af flera musslearter och skattas högt såsom prydnader. *Äkta p-lor*, sådana som äro hvita och runda, och finnas blott i musslans mantel. (Ordspr.) *Kasta p-lor för svin*, slösa saker af högt värde på personer, som ej förstå att uppskatta dem. (Talesätt) *Må som p. i guld*, befinna sig i bästa välmåga, välstånd. — b) Benämning på hvarjehanda konstgjorda efterbildningar af perlor, såsom: Glas-, Sand-, Vax-, Stråperlor, som sätta sig på ytan af vissa sprit-haltiga vätskor, när de omskalas. *Brännvin sätter p-lor.* — 3) *P-n*, en hästsjukdom. — *Ss. Perlarmband, -formig, -halsband, -smycke*. [Pärla.]

PERLA, pärla, v. n. 1. Sätta perlor på ytan. *Vinét p-r i glasét*.

PERLASKA, f. sing. Finaste sort pottaska.

PERLBAND, n. 3. Band, hvarpå perlor äro uppträdda, och som begagnas till prydnad.

PERLBANDSALG, m. 3. Växtslägte af algerna. *Batrachospermum*.

PERLBANK, m. 2. Hafsbank, der perlor i stor mängd träffas tillsammans.

PERLBOHR, m. 2. Liten drillbohr, hvarmed perlor borras.

PERLBÖNA, f. 1. *P-nor*, en sort krypbonör.

PERLEMOR, pärlemär, (uttalas i allm.: pärlemo) m. sing. (t. *Perlmutter*) Perlmusslans kalkartade skal, som invändigt har en perlik glans, och hvaraf hvarjehanda lyxartiklar beredas. — *Ss. P-artad*. [Perlmor, Perlemo.]

PERLFISK, m. 2. Se *Hvitfisk*.

PERLFISKARE, m. 3. Dykare, som sysselsätter sig med:

PERLFISKE, n. 2. cil. PERLFISKERI, n. 3. Arbetet att uppsöka perlmusslorna från hafsdjupet.

PERLFRÖ, n. 4. Benämning på små perlor, som säljas efter vikt.

PERLFÄRG, m. sing. Gråhvit färg, lik den som äkta perlor hafva.

PERLFÄRGAD, a. 2. Målad med perlfärg.

PERLGRYN, n. 3. (mest i plur.) En sort små, jernstora, fullkomligt runda korngryn.

PERLGRÅ, a. 2. neutr. — *grått*. Se *Perlfärgad*.

PERLGRÄS, n. 5. Ett grässlåg. *Melica*.

PERLHVITT, n. sing. Blyhvit, blandadt med något berlinerblåt.

PERLHÖNA, f. 1. Honan af Perlhönens slägte.

PERLHÖNS, n. 5. Hönsfågel med något hufvud, kroppen blågrå med talrika, perlfärgade, små fläckar. *Numida Meleagris*.

PERLKRONA, f. 1. (herald.) Krona, hvars öfre rand är besatt med perlor.

PERLMOR, se *Perlemor*.

PERLMUSSLA, f. 1. Mussla, som innehåller perlor. *Österländsk P.*, en 8 tum lång mussla, i Persiska viken, vid Ceylon m. m., tjock med bladrigt skal; lemnar de bästa perlor och ger den vackraste perlemor. *Avicula margaritifera*. *Stora Europeiska P-n*, 6 tum lång, tjock, svart. *Unio sinuatus*. *Lilla Europeiska P-n*, 6 tum lång, kullrig, svartaktig; finnes äfv. i Skandinavien. *Unio elongatus*.

PERLPUNS, m. 2. Ett slags puns till drifning, hvars ända utgöres af en polerad, hållig yta, som är ett sferiskt segment.

PERLSAND, m. sing. Hvit sand med perlika korn.

PERLSLÄNDA, f. 1. En illaluktande insekt af Sländorna, med långa, ofärgade, men grönådriga vingar. *Hemerobius Perla*. Dess larv, som förtär bladlös, kallas *Bladluslejon*.

PERLSTEN, m. 2. En vulkanisk stenart, grå och perlemorglänsande.

PERLSTICKAR-ARBETE, n. 4. 1) Se *Perlstickeri*. (Fig. fam.) *Det är intel p.*, ingen konst. — 2) Med perlor broderadt arbete.

PERLSTICKARE, m. 3. En, som broderar med perlor.

PERLSTICKERI, n. sing. Konsten att brodera med perlor.

PERLSTIL, m. sing. En sort ganska fin boktryckarstil.

PERLUGGLA, f. 1. Roffågel af Uggleslägtet, 9—10 tum lång, ofvan gråbrun, med hvita fläckar; inunder oregelbundet gråbrun och hvitfläckig. *Strix Tingmalmi*.

PERLVIGT, f. 3. Särskilt slags vigt, som begagnas för äkta perlor.

PERM, pärmm, m. 2. (Sammandraget af *Pergament*) Hvardera sidan af ett bokband. *Från p. till p.*, från början till slut af en bok. [Perma.]

PERMA, f. sing. En sort tunnare tjära.

PERMBREF ell. PERMEBREF, n. 3. Hvarje på pergament skriven forhandling.

PERMSKRIFT, f. 3. Sådan skrift, som förekommer i permref.

PERMANENT, pärmanänt, a. 1. Fortvarande, beständig.

PERMILLEAFGIFT, pärmillevävgift, f. 3. (af lat. *per mille*, för tusen) Afgift, som utgår med en af tusen.

PERMISSION, pärmisschón, f. 3. Tillåtelse, lof; tjenstledighet. — *P-er*, pl. (skämtv.) Byxor.

PERMITTERA, pärmittera, v. a. 1. Tillåta, bevilja; bevilja tjenstledighet. — *Permittering*, f. 2.

PERORERA, pärörera, v. n. 1. Hålla tal.

PERPENDIKEL, pärpänd'ek'l, m. 2. pl. — *diklar*. (lat. *Perpendicularum*) 1) Lodrät linie. — 2) Se *Pendel*. — icke!

PERPENDIKULÄR, a. 2. Lodrät. [— cular.]

PERPETUEL, pärpetuäl, a. 2. Oupphörlig, stadigvarande, beständig.

PERPLEX, pärpläx, a. 2. Förbryllad.

PERRS, pärrs, m. 2. (skradd.) Pressning. (Fig. fam.) *En svår p.*, ett svårt prof; något som utpressar ångestsvetten.

PERSA, pärrsa, v. a. 1. (skradd.) Med persjernet utjemna sömmarna på ett plagg. — *Persande*, n. 2.

PERSEDEL, pärsséd'l, m. 2. pl. — *sedlar*. (ford. *Parcel*, af fr. *Parcelle*, från lat. *Particula*) 1) Hvarjehanda slags sak för sig. Säges isynn. om varor, kläder, husgerådssaker, o. d. — 2) (fig. fam.) Dålig man eller qvinna. Man säger äfv. ironiskt: *En vacker p.*

PERSIKA, pärssicka, f. 1. Den välsmakande och saftiga frukten af Persiketträdet. — *Ss. Persikekärna*.

PERSIKETRÄD, n. 3. Ett ifrån Persien till Europa infördt, i drifhus mycket odladt fruktträd. *Amygdalus persica*.

PERSIKO, pärssiko, n. sing. (ital. *Persico*) En af persikor beredd likör.

PERSILJA, pärssilja, f. sing. Allmänt bekant köksväxt. *Petroselinum sativum*. (Fam.) *Prata p.*, dumheter, tok. — *Ss. Persiljesfrö, -rot*. [Persilja.]

PERSILJEKÖTT, n. sing. Kött, kokadt och tillredt med persilja.

PERSILJESÅS, m. 5. Sås, tillredd med persilja.

PERSJERN, n. 3. Det slags strykjern, som skräddare använda till att utjemna sömmar på klädesplagg. Kallas äfv. *Pressjern*.

PERSNING, f. 2. (skradd.) Sömmars utjemning medelst persjern.

PERSON, pärssón, m. 3. (lat. *Persona*, egentl. mask, skräpuk) 1) Varelse, som i sjelfmedvetandet förmimmer sig sjelf och skiljer sig ifrån andra ting; meniska. *Sällskapet bestod af tio p-er*. *En p. af stånd*. *Jag för min p.*, för min del. *I egen p.*, sjelf. *För egen p.*, för sig sjelf. *Tre på p-en*, tre på hvar man. *Känna någon till p.*, till utscendet. *Han är rädd om sin lilla p.*, rädd om sig (säges föraktligt om en obetydlig meniska). *Tu sin p. i säkerhet*, bibehålla sin värdighet, ej nedlåta sig. — 2) Diktad meniska i skådespel, roman, o. s. v. *P-erne i en dram.* — 3) (teol.) Ett det gudomliga väsendets tillvarelsesätt, i hvilket Gud är medvetande af sig sjelf. — 4) (gram.) Den som är, gör eller lider (i fråga om verbers böjning).

PERSONAL, pärssónal, m. 3. (fr. *Personnel*) Antal af personer, anställda vid ett embetsverk, o. s. v.

PERSONALIER, pärssónaliär, 3. pl. En afden personers lednadsomständigheter.

PERSONALITET, pärssónalitet, f. 3. Se *Personlighet*. — *P-er*, pl. Se *Personligheter*.

PERSONEL, pärssónäl, a. 2. Personlig. *P-la utskylder*, som utgå af person.

PERSONIFIERA, v. a. 1. Framställa allmänna egenskaper o. s. v. såsom handlande personer. — *Personifiering*, f. 2.

PERSONIFIKATION, pärssónifikatshón, f. 3. (ret.) Figur, hvarigenom åt liflösa ting, oförnatliga vareiser, eller blotta begrepp och egenskaper tillägges människans känslor och handlingssätt äfvensom talformåga. [— cation.]

PERSONLIG, pärssónlig, a. 2. 1) Som tillhör begreppet af person. *P-a rättigheter*. — 2) Som tillhör, har afseende på en meniska. *Hans p-a änkeshätt*. *Göra ens p-a bekantskap*, med personen sjelf. *P-t hat*, till person, emellan personer.

PERSONLIGEN, p_ärrsönlig_het, adv. Till person. *Känna någon p. Vara p. tillstådes*, i egen person.

PERSONLIGHET, p_ärrsönlig_het, f. 3. 1) Inbegreppet af alla en persons egenskaper. — 2) (fil.) Medvetandet af förmått och frihet. — *P-er*, pl. Personliga förolämpningar eller anspelningar.

PERSONNÅGE, p_ärrsönåsch, m. 5. (fr.) 1) Person (vanligen i föraktlig mening). — 2) Person i ett skådesp_äl.

PERSPEKTIV, p_ärrsp_äktiv, n. 3. o. 5. 1) (i denna bem. maskulin) Konsten att på en yta så afbildade synbara föremål, att målningen i afseende på afståndet frambringa samma verkän i ögat som själva de naturliga föremålen. *P-ens regler*. Se f. ö. *Linear- och Luftperspektiv*. — 2) Se *Perspektivmålning*. — 3) Utsigten af olika föremål, sedda på afstånd, ifrån en och samma punkt. — 4) (fig.) Utsigt för framtiden. [-speculif.]

PERSPEKTIVISK, a. 2. Som framställer ett föremål, sedt på afstånd. [-speculif.]

PERSPEKTIVLÄRA, p_ärrsp_äktivlära, f. sing. Läran om perspektivet (bem. 1). [-speculif.]

PERSPEKTIVMÅLNING, f. 2. Målning, som föreställer träd, byggnader m. m., sedda på afstånd, och som sättes vid ändan af ett galleri eller en trädgårdsallé, för att på ett behagligt sätt vilja synen. [-speculif.]

PERSVADERA, p_ärrsvadera, v. a. 1. Öfvertala.

PERSVASION, p_ärrsvaschön, f. 5. Öfvertalelse; h_ärs. öfvertygelse.

PERSVASIONSGÄFVA, --öns--, f. 1. Förmåga att öfvertala.

PERT, pårrt, m. 5. (skepp.) Tågbugt långa räarna till att stå uti vid seglens bestående, m. m.

PERTLINA, pårrtlina, f. 1. (skepp.) Tåg, som begagnas vid varpning.

PERUBALSAM, p_ärruballsamm, m. sing. Ett slags flytande kåda, som utriinner ur den sårade barken af balsamträdet *Myrospermum frutescens* i S. Amerika.

PERUK, -ük, m. 5. (fr. *Perruque*) Betäckning för hufvudet, bestående af en hufva med vidfästade löshår.

PERUKASK, p_ärrükask, m. 2. Ask, hvori en peruk förvaras.

PERUKMAKARE, m. 5. Se *Hårfrisör*.

PERUKSTOCK, m. 2. 1) Träblock i form af ett hufvud, hvaröfver peruket förfärdigas. — 2) (fig. fam.) Menniska med trängt begrepp, inskränkta åsigter.

PESE, m. 2. (nat. hist.) Stråddjursslägtet *Holothuria*.

PESSIMISM, p_ärrsimism, m. sing. (af lat. *Pessimus*, värst) 1) Åsigten, att världen öfver hufvud taget är ond. — 2) Den politiska åsigten, att det onda i samhället endast kan botas genom sin egen öfverdrift. — *Motsats*: Optimism.

PESSIMIST, p_ärrsimist, m. 5. En, som byllar pessimismen. — *Motsats*: Optimist.

PEST, påst, m. 5. (lat. *Pestis*) 1) Hastigt dödande, smittsam sjukdom, som består i feber med bölder och fläckar på huden. *Smittad med p-en*. *Fly, frukta något som p-en*, i högsta måtto. — 2) (fig.) Förderlig, skadlig sak; något i hög grad plågsamt. *Smickret är hofvens p*. *Det är en p. att ha att göra med den karlen*. — *Ss*. *Pestaktig, -artad, -ort, -smittad, -tecken, -lid*.

PESTBÖLD, m. 5. Bolnad af farlig beska-

fenhet, som utbryter på en af pesten angripen persons kropp.

PESTERA, v. n. 1. (fam.) Svärja och regera.

— *Pesterande*, n. 4.

PESTHUS, n. 5. Hus, der pesten grasserar.

PESTILENS, påstilla_ns, f. 3. (lat. *Pestilentia*) Se *Pest*.

PESTILENSBLOMMOR, f. 1. pl. Landskapsnamn på örten *Achillea Millefolium*.

PESTILENSROT, påstilla_nsröt, f. 3. pl. — *örter*, eller

PESTILENSÖRT, f. 5. Örten *Tussilago Petasites*, som fordom nyttjades emot pesten.

PESTILENTIALISK, påstilla_ntsiälfisk, a. 2. Pestartad.

PESTSMITTA, f. 1. Smittsam sjukdom af pestartad beskaffenhet.

PETA, v. a. 1. Med fingret, med en sticka eller något annat spetsigt mindre föremål hårdt stryka utefter ytan af ett föremål eller vidöra ett ämne. *P. tänderna*, med gaffel, sticka eller tandpetare rena dem från fastnad mat. *P. i maten*, sticka med gaffeln i maten, utan att knappt mer än smaka den. — *Petande*, n. 4.

PETARB, -ärd, m. 5. (fr.) Med krut fylld jernmaskin, hvarmed man springer fästningsportar och murar.

PETER, p_ätt_är, nom. prop. m. Mansnamn. *Svarta P.*, ett bekant sällskapsspel.

PETITION, --tschön, f. 5. (lat. *Petitio*) Ansökning, ansökningskrift.

PETITIONÄR, --tschonär, m. 5. Ansökande; en som undertecknar en petition.

PETRIFICERA, v. o. 1. (af lat. *Petra*, sten; och *Facere*, göra) Förstena.

PETRIFIKAT, ---ät, n. 5. o. 5. Förstenad kropp, förstening, stenvandling. [-cat.]

PETRIFIKATION, ---tschön, f. 5. Förvandling i sten, förstening, stenvandling. [-cat.]

PETTO, påtto, (ital. af lat. *Pectus*, bröst) *In p.*, inom sig. *Hafva något in p.*, hafva något, som man påtänker, i beredskap; umgås med en plan, o. s. v.

PFALZGREFLIG, fältsgrevligg, a. 2. Som tillhör eller har afseende på en p_älzgreve, dess värdighet, land, o. s. v. {P_älts-}.

PFALZGREFSKAP, fältsgrevskap, n. 5. o. 5. En p_älzgreves distrikt eller land.

PFALZGREFVE, fältsgreve, m. 2. pl. — *grefvar*. (i Tyskland) 1) (ursprungl.) Af kejsaren tillsatt embetsman i ett P_älz, d. v. s. ett till tyska kejsarliga palatset i hvarje hertigdöme hörande, under kejsaren omedelbart lydande område. — 2) (sednare) Ärtlig innehafvare af ett sådant embete med förstlig makt och sjelfständig regering öfver sitt område.

PEIFFIG, se *Effig*.

PHALANG, PHARAO, PHARISÉ, PHILOSOPHI, se *Falang*, &c.

PHARUS ell. **PHAROS**, nom. prop. n. 1) (ford.) Fyrtorn på ö af samma namn utanför Alexandria i Egypten. — 2) Fyrtorn i allmänhet. Skrifves äf. *Farus*.

PHAS, fäs, f. 5. (grek. *Phasis*, syn. företeelse) Månens och planeternas olika utseende efter deras olika ställning till jorden. Äf. *Fas*.

PHENIX, fénix, nom. prop. m. (grek. *Phoenix*) 1) (myt.) Underfågel, som troddes leva i 500 år, derefter förbränna sig sjelf och förnygrad åter uppstå ur sin aska. — 2) (fig.) Person, som är sällsynt eller den ende i sitt slag. Äf. *Fenix*.

PHENIX-KOMPANIET, fénix----, n. sing. def. En brandförsäkringsanstalt i England.

PHLOGISTON, flåjstån, n. sing. (af grek. *Phlogizo*, jag bränner) (gam. kem.) Ett af Stahl och hans anhängare antaget brännbart grundämne i kropparna, hvarigenom man sökte förklara förbrännings fenomen. Äf. *Flogiston*.

PHOEBUS, se *Febus*.

PHONIK, fonik, f. 5. (af grek. *Phoné*, röst) Läran om röstens rätta bruk vid talande eller sjungande.

PHONOMETER, fonäm_ät_är, m. 2. pl. — *metrar*. (vetensk.) Ljudmätare.

PIAFFERA, pjaff_ära, v. n. 1. (ridk.) Lyfta frambenen mycket och hastigt samt nedsätta dem nästan på samma ställe.

PIANO, -äno, (ital.; musikt.) Med svagt ljud. — *Pianissimo*, --i_ässimo. Med ganska svagt ljud.

PIANOFORTE, piäno_fört_ä, n. 4. Se *Fortepiano*.

PIANIST, --i_äst, m. 5. Fortepianospelare.

PIASTER, piäst_är, m. 2. pl. *Piastrar*. (ital. *Piastra*) Ett slags silfvermynt i Spanien och vissa amerikanska stater = 46 skilling svenskt silfver.

PICCANELL, --nä_äll, m. sing. En sort finare spunnen tuggotbak.

PICCOLAFLÖJT, pi_äckolaflöjt, m. 5. Ett slags liten flöjt, en oktav högre än den vanliga.

PICK OCH PACK, se *Pack*.

Ann. *Pick* ell. *Pik* betydde fordom det samma som *Päk*, Käpp.

PICKA, f. 1. Uddhvas hacka. — Deraf *Murpicka*.

PICKA, v. n. 1. 1) Hacka med picka eller något annat spetsigt. *Hackspettarna p. på trädens bark*. *P. sönder, p. hål på något*. — 2) Säges äf. om den jemna, afmätta, hastiga rörelsen af hjertats kläppning, hos ett fickur, o. s. v. *Hjertat p-r*. *Uret p-r*. — *Pickande*, n. 4. o. *Pickning*, f. 2.

PICKELHUFVA, f. 1. (t. *Pickelhaube*) Läder- eller bleckhufva med en spets öfverför hjessan, i medeltiden brukad af krigsfolk, och nu nyligen i vissa länder åter upptagen till bruk. Förvrängdes fordom till *Pickaluf*; deraf: *Hugga någon i pickalufven*, i hufvudet.

PICKELHÄRING, m. 2. (holländskt ord, som betyder: spickebill) Gycklare, narr, putsmakare vid en teatertrupp.

PICKHÄGAD, a. 2. (af *Picka*) Intagen af liflig åhåga, åtra. *Göra en p. på något*.

PICKNICK, pickni_äck, m. 5. (fr. *Pique-nique*) Måltid, anställd genom sammanskott af hvar och en bland deltagarne. Skrifves äf. *Pickenick*.

PICTUR, PIECE, se *Piktur*, *Pjes*.

PIEDESTAL, pjädeställ, m. 5. (fr.) Fotställning under en stod, en pelare, o. s. v. Bildstöt, Pelarstöt. [Pj_ädeställ.]

PIERROT, pjärrä, nom. prop. m. (franskt ord, egentl.: lille Peter) Komisk personage i den lägre komedien, som, klädd i hvit rock med långa ärmar, spelar rollen af en Dummer Jöns.

PIETET, --ét, f. 5. (lat. *Pietas*) 1) Fromhet. — 2) Ömhet för föräldrar, makar, m. m. — 3) Sorgfällighet i behandlingen af ett arbete i skön konst.

PIETIST, --i_äst, m. 5. (af lat. *Pietas*, fromhet; betyder egentl.: en som visar sig andäktig) Pietister kallas medlemmarne af en protestantisk religionssekt, som håller enskilda sammankomster för öfningar i gudsfruktan.

PIETISTERI, ----r_ä, n. 5. eller

PIETISM, --i_ässm, m. 5. Bøjelse för enskilda andaktsöfningar; äf. skonhelighet.

PIETISTISK, a. 2. Som tillhör, utmärker pietisterna.

PIFF, PAFF, PUFF! int. ~ Uttryck, hvarmed betecknas flera efter hvarandra följande skott.

PIGA, f. 1. 1) (ursprungl.) Flicka. I denna bem. förekommer ordet ännu i bibeln. — 2) Tjenstevinna, som förrättar lägre sysslor. Se f. ö. *Hus-, Köks-, Ladugårds-, Kammarpiga*. — *Ss*. *Pigarbete, -lön, -tjänst*, m. fl.

PIGESCH, -ésch, m. 5. Ett slags rock.

PIGG, a. 2. (fam.) Qvick, lidig, kry, rask. *Han har varit sjuk, men är nu rätt p. igen*.

P-a ögon.

PIGG, m. 2. 1) Tillspetsadt eller med udd af jern skott redskap af trä, hvarmed hästar och åsnor fordom pådrevos. — 2) Hvad dermed har likhet. — *Ss*. *P-lik*.

PIGGA, v. a. 1. *P. äpp*, se *Uppigga*.

PIGGHAJ, m. 2. En art Haj, 5 fot lång, med en spets frammanför ryggfenan. *Squalus Acanthias*.

PIGGHAMMARE, m. 2. pl. — *hamrar*. Se *Spetshammare*.

PIGGHVÄRF, se *Piggvar*.

PIGGSVIN, n. 5. Ett släkte af Trögdjuren, likt Igelkotten, med brunt hår, blandadt med 2/2 tum långa taggar. *Echidna*.

PIGGTISTEL, m. 2. pl. — *tistlar*. En tistelart i Skåne, med blomskatt, blad och stjelk ganska taggiga. *Carduus anthoides*.

PIGGVÄR, piggvär, m. 2. En art Flundra, 2 till 3 fot lång, i Medelhafvet 6-10 fot; har ögonen på venstra sidan; skinnen öfverallt besatt med trubbiga knölar; brun, marmorerad med gult. *Pleuronectes maximus*.

PIGKAMMARE, m. 2. pl. — *hamrar*. Kammar, der pigorna i ett hus bo.

PIK, m. 2. 1) Stridsvapen, bestående af en lång stång med en jernspets i ändan. — 2) (fig.) Stickord. *Ge någon p-ar*. — 3) (fr. *Pic*) Högst spetsigt berg. *P-en på Teneriffa*. — 4) (skepp) a) Nocken af en gaffel. — b) Främsta och aktersta delarne af rummet. — 5) (jäg.) a) Spjut för skäljag. — b) Spjut, som begagnas på skall.

PIKA, v. a. 1. (fig.) Ge stickord. — *Pikande*, n. 4.

PIKANT, pikängt, a. 1. (fr. *Piquant*) 1) Som gör skarpt intryck på smaksinnet. — 2) (fig.) a) Sticksnde, bitande. — b) Som gör lifligt intryck, retande.

PIKÉ, n. 5. (fr. *Piqué*) En sort tjockt bomullstyg med upphöjd fasonering.

PIKENERARE, m. 5. Soldat, väpnad med pik. [Pique-]

PIKERA, v. a. 1. (fr. *Piquer*) 1) Göra tyger uddiga i kanterna, med ett dertill enkom begagnadt krusigt jern. — 2) (fig.) Sticka, reta, förarga. — *P. sig*, v. r. *P. sig af*, berömma sig af, vilja gå, gålla för.

PIKERING, f. 2. Förrättningen, då man pikerar tyger (se *Pikera*).

PIKERJERN, -erjärn, n. 5. Eget slags jern, som begagnas till pikerung.

PIKET, -ét, m. 5. I. (fr. *Piquet*) Fältvakt, eller en trupp soldater, som är färdig att rycka ut vid första tecken.

PIKET, -ét, n. sing. II. (fr. *Piquet*) Ett slags kortspel emellan två personer med 52 kort. *Spela p.* — I samma mening säges äf. *Piketspel*.

PIKETPOST, -ëpässt, m. 3. eller
PIKETVAKT, -ërväckt, f. 3. Se *Piket*, I.
PIKFALL, n. 3. Se *Gaffelfall*.
PIKTUR, piktör, f. 3. (lat. *Pictura*) Hand-
stil.

PIL, m. 2. I. En i ena ändan tillspetsad, vid
den andra vanligvis med två eller fyra rader fjä-
drar försedd lätt staf, som skjutas med båge eller
pilböss. Med en p. *genomborra någon*. Som
en p., med yttersta snabbhet. (Fig.) *Kärlekens*
p-ar, dess makt. — Ss. *P-formig*, -*formigt*,
-*skott*, -*spets*, -*udd*.

PIL, f. 2. II. Ett bekant trädslag af fam.
Hängblommige, hvaraf Sälj, Jolster, Vide m. fl.
äro arter. *Salix*. — Ss. *P-bark*, -*hack*,
-*skog*.

PILÄ, v. n. 1. (fam.) Ha snabbt som en pil.
PILÄSTER, -äss'tr, m. 2. pl. — *strar*. (fr.
Pilastr, af lat. *Pila*, pelare) Fyrkantig pelare,
som går in i muren. Vägspelare.

PILBÄGE, m. 2. pl. — *bågar*. Se *Båge*, I.
PILBÖSSA, f. 1. Se *Armborst*.

PILFINK, pilfngk, m. 2. Fågel af Fink-
släktet, 3½ tum lång. Fringilla montana.

PILGRIM, pilgrimm, m. 3. (ital. *Pellegrino*,
af lat. *Peregrinus*, utländsk) Vallfärdare till någon
helig ort. — Ss. *P-sfärd*, -*sataf*.

PILGRIMSFALK, pilgrimmfalk, m. 2. Rof-
fågel af Falksläktet, 1 fot 3 tum lång. Falco
peregrinus.

PILJ! int. (fr. *Pille*; i jägarspråket) Tillrop
till en hund, då man vill, att han skall uppstöta
en fågelkull, för hvilken han gjort stånd.

PILKÖGER, n. 3. Se *Koger*, I.

PILLÄU, pillau, m. sing. Österländsk rätt,
bestående af ris med hönskött.

PILLER, n. 3. (lat. *Pilula*) 1) (apot.) *Piller*
kallas små kuler af ett pepparkäms till en ärts
storlek, hvilka beredas af olika ämnen, för att
tjena till läkemedel. *Intaga p.* — 2) (fig.) Stick-
ord, förtrot.

PILLERDOSA, f. 1. Dosa att förvara piller uti.

PILLERLÄS, n. 3. Ett slags bössläs.

PILLRA, v. a. 1. Sakta rifva. — *P. sig*,
v. r. (om fåglar) Putsa sig med näbben. — *Pill-
rande*, n. 4.

PILSKYTT, m. 2. Se *Bågskytt*.

PILSNABB, a. 2. Snabb som en pil.

PILSPINNARE, m. 3. En vit och silfver-
glänsande nattfjäril med alldeles enfärgade vingar.
Bombyx salicis.

PILSÖMMEN, m. sing. def. (anat.) Sömmen
emellan hjesbenen och nackbenet.

PILT, pil'l, m. 2. Se *Gosse*.

PILTRÄD, n. 3. Se *Pil*, II.

PILÖRT, f. 3. Mångårig växt med vita blom-
mor och lökaktiga rötter. Sagittaria sagittifolia.

PIMENT, -mä'nt, m. sing. Se *Spansk Pep-
par* (under *Peppar*).

PIMPERNELL, pimpr'näll, f. 3. Örten
Potterium sanguisorba.

PIMPINELLA, pimpinö'lla, f. 1. Apoteks-
växt af de Parasollblommige, på torra ställen.
Pimpinella saxifraga.

PIMPLA, v. a. 1. Se *Pirka*. — V. n. (fam.)
Supa smått. — *Pimplande*, n. 4.

PIMPLA, f. 1. Ett insektslägte af Steklarnes
ordning. *Pimpla*.

PIMPLÄRE, m. 3. (fam.) En, som super smått.

PIMSA, v. a. 1. Slipa med pimsten. —
Pimsning, f. 2. [Pimpsa.]

PIMSTEN, pimstén, (uttal. vanligen: pi'mp-
stén) m. 2. (t. *Bimsstein*) Vulkanisk produkt,
uppkommen genom åtskilliga mineraliers förglas-
ning och förnämligast bestående af kiseljord.
[Pimpsten.]

PINA, v. a. 1. (i impf. o. sup. äfv. 3) 1) Plåga
med egna dertill inrättade plågorredskap, för att
tvinga till bekännelse eller såsom bestraffning.
P. någon till bekännelse. *P. en förbrytare*.
P. ihjel, till döds. — 2) (i allm.) Plåga; tvinga.
P. af, fram, se Apfina, Krampina. *P. ihop*,
hoptvinga; äfv. (fig.) med möda samla. *P. i'n*,
se *Tvinga i'n*. *Inplugga*. *P. ut se Utpina*. *P.*
fiolen, gilda hårdt på strängarna. — *Pinand*e,
n. 4.

PINA, f. 1. 1) De plågor, den som pinas,
marteras, måste utstå. *Christi p.*, hans lidande
på korset. — 2) (i allm.) Plåga.

PINADÖ, -- dö't ell. PINA-RASA-DÖ, pi'na-
rasadó't int. Ett slags i vissa landsorter bruk-
liga eder, uppkomna i katolska tiden och ur-
sprungligen betydanden vid vår Herres *pina*
och *död*.

PINAKOTEK, -- káték, n. 3. (från grek.)
Byggnad eller konstsal för målningar, bilder, o. s. v.
— Äfv. *Pinakothek*.

PINARE, m. 3. En som pinar. Mest i sam-
mansättningar, såsom Bondpinare, Flöjtpinare.

PINASS, -äss, m. 3. 1) Litet fartyg, tillhö-
rande ett krigsskepp, för officerarnes behof. —
2) Litet fartyg med skonertackling, som brukas
till kustfart.

PINBANK, m. 2. Se *Sträckbank*.

PINDARISK, pindärissk, a. 2. (litter.) Som i
afseende på skaldeart, stil och anda har likhet
med Pindari oden.

PINDEN, pi'nd'n, m. sing. def. (grek. *Pin-
dos*) 1) Ett åt sängudinnorna helgadt berg i det
fordna Grekland. — 2) (fig.) Skaldskap, vitterhet.

PINFULL, pi'n föll, a. 2. (fam.) Alldeles full.

PINFÄRSK, pi'n färrsk, a. 2. (fam.) Alldeles
färsk.

PINGLA, f. 1. I. Grodunge i dess första till-
stånd, då den andas med gylar.

PINGLA, f. 1. II. Liten bjellra.

PINGLA, v. n. 1. III. (fam.) Låta som en
pingla. — *Pinglande*, n. 4.

PINGPANG, pi'ng pang, se *Bingbång*.

PINGST, m. 3. (grek. *Pentekoste*, den fem-
tionde, näml. dagen efter Påsk) En af kristna
kyrkans tre största högtider, till minne af den
Hel. Andes utgående öfver apostlarna. *I p.*,
nästkommande pingst. *I p-as*, förliden pingst.
Annandag p., andra högtidsdagen i pingsthelgen.

PINGSTAFTON, m. 2. pl. — *aftnar*. Dagen
före pingstdagen.

PINGSTDAG, m. 2. Endera af pingsthelgens
båda högtidsdagar. *P-arne*. *P-en*, pingsthelgens
första dag.

PINGSTHELG, m. 3. De båda högtidsdagar,
då pingst firas.

PINGSTLILJA, f. 1. Hvit narciss.

PINGSTVECKA, f. 1. Veckan näst före pingst.

PINGVIN, pingvi'n, m. 3. (af lat. *Pinguis*,
fet) Simfågel, som icke kan flyga, ganska fet, ända
till 2 alnar hög och 2 hispund tung. *Aptenodytes*
magellanica. [Penguin.]

PINIE, pi'nie, f. 3. Ett praktfullt träd i sö-
derländerna, med parasollformig krona och ätbara
frön, stora som mandlar. *Pinus pinea*.

PINK, pi'ngk, m. 3. (fr. *Pingue*) Skepp, tack-
ladt som en fregatt, men med smalare skrof åt
aktern.

PINK, pi'ngk, m. sing. Se *Urin*.

PINKA, pi'ngka, v. n. 1. Kasta sitt vatten.
— *Pinkande*, n. 4. o. *Pinkning*, f. 2.

PINKTRÄNGD, a. 2. Som känner trängning
att kasta sitt vatten.

PINLIG, a. 2. Som sker medelst pinande eller
derigenom framtvindad. *P-t förhörd*. *P. be-
kännelse*.

PINLIGEN, adv. Medelst pinoredskap. *P.*
förhöra.

PINNA, v. a. 1. Hopfoga medelst pinnar.

PINNE, m. 2. pl. pinnar. 1) Kort stafformigt
trästycke, t. ex. i en steg, i vagnstegar, krän-
stegar, i en fågelbur, en fall, i en härt, o. s. v.
Se f. ö. *Skopinne*, *Pekpinne*, m. fl. *Ben smala*
som p-nar, mycket smala. (Fig.) *Det är ingen*
sått, bara p-nar, bara småskog. (Fam. tele-
skott) *Det är som en p. i helvete*, ricker, förslår
icke det ringaste.

PINNHÄRF, f. 2. pl. — *harfvar*. Ett slags
harf med lodräta och långa pinnar.

PINNHOSOR, f. 1. pl. (veterin.) Se *Spritt*.

PINNHÅL, n. 3. Hål för en pinne att isättas.

PINNKOMPASS, pi'nkämpass, m. 3. (skepp.)
En träskifva med små vidhängande pinnar, hvarpå
hvarje väderstreck och knopantal är utmärkt med
8 hål, i hvilka rorgångaren för hvarje glas in-
stickar en pinne för den kurs, han styrt under
glasets förlopp, och loggaren en, för den derunder
seglade distansen.

PINOHISTORIA, --- tória, f. 3. *Christi p.*,
berättelsen om Christi lidande.

PINOMEDEL, n. 3. eller

PINOREDSKAP, n. 3. Medel, redskap, som
användes att pina anklagade till bekännelse eller
vid bestroffning.

PINORUM, n. 3. 1) Rum, t. ex. i ett fän-
gelse, der pinoredskap förvaras och användas. —
2) (fig.) Se *Helvete*, 1.

PINSAM, a. 2. I hög grad plågsam. *P. värk*.
— *Pinsamt*, adv.

PINSCHBACK, pi'nnschback, m. sing. Ett
slags metall-legering, som har någon likhet med
guld. Skrifves äfv. *Pinsback*.

PINSETT, pi'ngsät, m. 3. (fr. *Pincette*) Liten
kirurgisk tång af mångfaldiga slag och till olika
bestämmelser.

PION, -ön, m. 3. Bekant blomsterväxt med
stora röda blommor. *Paeonia officinalis*.

PIONIER, -- niär, m. 3. (fr. *Pionnier*) Skans-
gräfvare.

PIP, m. 2. I. 1) På sidan af ett kärl befint-
ligt smalt, uppåt gående rör, hvarigenom inne-
hållet kan ut hållas, när man åt den sidan lutar
på kärlet. *P-en på en vattenkanna*, *en tekanna*,
o. s. v. — 2) (bot.) Ett sambladigt blomfoderns
nedersta, alldeles hopväxta del.

PIP, n. sing. II. (fam.) Pipande. *Små fåglars*
p. P. och låt, jemmerlåt.

PIP! int. III. Utrop, då man pipar barn.

PIPA, v. n. 3. I. Impf. *Pep*. 1) Låta som
små fåglungar. — 2) (fam.) Tala med en fin,
gäll och klagande ton. — 3) (fam.) Lipa, jemra
sig. — 4) (fam.) Blåsa på pipa (flöjt, klarinett,
m. m.). — 5) (om värdet) Se *Hvina*. — V. a.
(fam.) 4) På lek sticka fingret mot ett barn och
dervid säga: *Pip!* — 2) (fig.) Oroa, jägta, bry.

PIPA, pi'pa, f. 1. II. 1) (i allm.) Rör. *P-n*
i lärbenet. Jfr. *Ben*, *Böss*, *Nyckel*, *Orgpipa*,
m. fl. — 2) Liten hållighet i en honungskaka. —
3) Se *Tobakspipa*. *Stoppa*, *tända*, *röka*,
rensa sin p. (Fam.) *Det är ej värdt en p.*

(ell. *pip*) *tobak*, ingenting värdt. — 3) Benämning
på hvarjehanda blåsinstrumenter, såsom flöjt, klar-
inett, m. fl. Se äfv. *Fågel*, *Säckpipa*. (Fig.
fam.) *Dansa efter ens p.*, i allt rätta sig efter
ens vilja. *Sticka p-n* (på en säckpipa) *i säcken*,
gifva med sig, sänka tonen. — 4) Dot uppstående
röret på en ljusstake, hvaruti ljuset sättes. —
5) Röret, som går ifrån en eldstad upp till skor-
stenen. Se äfv. *Skorstens*, *Masugns pipa*. —
6) (vid glasbruk) Se *Blåsrör*, 2. — 7) Vätvaru-
mått = 480 kannor. — 8) (nat. hist.) a) Se *Pip-
fisk*. — b) (uttalas: pi'pa) En art af *Paddorus*,
märklig derföre, att honan bär äggen på ryggen,
tills de utkläckas. *Pipa dorsigera*. Kallas äfv.
Surinamska Paddan.

PIPÄNDE, n. 4. 1) Lätet, då fågelungar eller
människor pipa. — 2) Hvinande.

PIPARÉ, m. 3. Fordom bruklig benämning
på musikanter, hvilka nyttja blåsinstrumenter, så-
som flöjter, klarinetter, m. fl. Säges nu endast
skämtvis eller förskottigt.

PIPBORR, m. 2. Lång hålborr till piprörs
genomborrande.

PIBEREDARE, m. 3. Arbetare, som vid
ett gevärskategori gångar pipan och svanskrufven,
påsätter häften och klackar, samt borrar fäng-
hållet.

PIPBLOMSTER, n. 3. (bot.) Blomkrona, som
har formen af ett cylindriskt rör med utstående
kant.

PIPBLOMSTRIG, a. 2. Säges om växter med
pipblomster.

PIPBROK, n. 3. Fabrik, der tobakspipor
tillverkas.

PIPBÄNNERI, n. 3. Se *Pipbruk*.

PIPCIRKEL, m. 2. pl. — *cirklar*. Ett slags
cirkel, som nyttjas vid bösspipors slipning.

PIPDÄN, pi'pdän, n. 3. Örten *Galeopsis Te-
trachet*.

PIPFISK, m. 2. Taggfäntig fisk i S. Amerika,
5 till 4 fot lång, valförmig med fyrkantigt huf-
vud, nästan hälften så långt som den öfriga krop-
pen, och liten mun. *Fistularia tabaccaria*.

PIPFORM, m. 2. Form af gluten messing,
hvari tobakspipor (ler- och krittpor) formas.

PIPFÖRMIG, a. 2. Som har formen af en
pipa eller ett rör.

PIPHAMMARE, m. 2. pl. — *hamrar*. Ham-
mare, hvarunder bösspipor vällas.

PIPHAS, m. 2. (veterin.) Svullnad på hästens
hasspets.

PIPHUFVUD, n. 2. pl. — *hufvuden*. Huf-
vudet på en tobakspipa.

PIPHVEN, m. sing. Växten *Agrostis arundi-
nacea*, som brukas till piprensare.

PIPHYFVEL, m. 2. pl. — *hyfflar*. Ett slags
hyffel, som bössmakare bruka.

PIPIG, a. 2. I. 1) Fin, gäll och klagande. *P.*
röst. — 2) (om barn) Som ofta piper och jem-
rar sig.

PIPIG, a. 2. II. Se *Porös* och *Cellulös*.

PIPIGHET, f. 3. Egenskapen att vara pipig.

PIPKORALL, -- äll, m. 3. Ett slags röd
korall, bestående af rör, förenade liksom piporna i
ett orgverck. *Tubipora musica*.

PIPKRAGE, m. 2. pl. — *kragar*. Halskrage,
trynkad i pipformiga veck.

PIPLERA, f. 1. Ett slags ren, hvit lera,
hvaraf tobakspipor tillverkas.

PIPLOCK, n. 3. Lock på en tobakspipa.

PIPLÄRKA, f. 1. Ett till gångfågeln hörande
släkte. *Anthus*.

PIPLÖK, m. sing. En sort lök med hvita, röda och gulaktiga lökar. *Allium fistulosum*. Kallas äfv. Kållök.

PIPMÅKARE, m. s. En, som tillverkar tobakspipor.

PIPMASK, m. 2. Se *Pipkorall*.

PIPMERGEL, m. sing. En art mergel.

PIPMOSSA, f. 1. Se *Pippolyp*.

PIPMUR, m. 2. Muren kring en skorstenspipa.

PIPNUBB, m. 2. (pop.) Tobakspipa med ganska kort skaft.

PIPNASSLA, f. 1. Se *Blindnässla*.

PIPP, m. sing. Se *Hönstippen*.

PIPPA, f. 1. (i barnspråket) Se *Lus*.

PIPPERLING, se *Pepperväring*.

PIPPING, m. 2. (fr. *Pepin*) En sort äpplen, små, välsmakliga, och som hålla sig länge.

PIPPOLYP, -- y p, m. 5. (nat. hist.) Ett slagte af Rödpolyperna, hornaktig, gul och pipig, ej olik ett halmstrå. Tubularia indivisa.

PIPRENSARE, m. 3. Redskap, hvarmed pip-skaft rengöras.

PIPRÄNNA, f. 1. Den urhållade delen af böss-stocken, hvori pipan infalles.

PIPSKAFT, n. 3. Det rörformiga skaftet till en tobakspipa.

PIPSKÄGG, n. 3. Kort, smalt, spetsigt skägg på hakan.

PIPSTOCK, m. 2. Tjock planka öfver hvarje väderlåda i ett orgverk, af samma storlek som denna, och i hvilken piporna äro insatta.

PIPSTÄLLNING, f. 2. Enkom gjord ställning af trä för tobakspipor.

PIPSÄR, n. 3. Se *Fistel*.

PIPTÅ, f. 3. (bot.) Se *Pipdån*.

PIPTÄNDARE, m. 5. Se *Fidibus*.

PIPUGN, m. 2. Ugn, hvori tobakspipor brännas.

PIPVERK, n. 3. 1) Maskin, inrättning med pipor. — 2) Piporna i ett orgverk.

PIRAT, -ät, m. 3. (grek. *Peiratās*) 1) Sjö-röfvere. — 2) Liten påse, hvori fruntimmer förvara saksaker o. d.

PIRK, m. 2. Ett slags fiskredskap, bestående af flera å ett blysanke fästade, utstående krokare, och hvilket hålles i ständig rörelse i vattnet.

PIRKA, v. n. 1. (fisk.) Förmedelst pirk hugga fisk i stimmen.

PIRKEN, p'rrk'n, m. sing. Se *Johannisört*.

PIROG, -ög, m. 3. Ett slags större indiansk kanot.

PIRRA, f. sing. Ett slags sällskapsspel med en lärningformig snurra, hvarpå bokstäver eller lärningsögon äro tecknade.

PIRRÖGD, a. 2. (fam.) Som har eldiga ögon.

PIRUETT, -- ätt, m. 3. (fr. *Pirouette*) 1) (dansk.) Svängning rundt omkring på ena fotspetsen. — 2) (ridk.) En hästs svängning omkring på samma ställe.

PIRUM, p'rumm, adj. oböjl. (fam.) *Vara, göra, bli p.*, berusad.

PIRÅL, p'rål, m. 2. Fästgälig broskfisk, med en 14 till 16 tum lång, ormlik kropp, stlemmig och ringlad af skrynklor, samt utan ögon. *Mysine glutinosa*.

PIRÅNG, -ång, m. 3. Den utmärkt välsmakliga frukten af trädet *Musa paradisiaca*, som odlas i Ostindien, Amerika och på Söderhafsdärna.

PISANGÄTARE, -ång ---, m. 3. En tropisk fågel, lik en höna, violett med röda vingar. *Musophaga violacea*.

PISK, n. sing. (fam.) Se *Stryk*.

PISKA, f. 1. 1) Redskap, bestående af flätade läderremmar eller tegelsnoder med en snärt eller tamp i ändan, fästad vid ändan af ett skaft och begagnad att dermed pådrifva hästar eller andra dragare. — 2) Se *Hårpiska*, *Hålmålpiska*. — *Ss. Piskskaf*.

PISKA, v. a. 1. 1) Slå, pådrifva med piska. *P. en negerlaf. P. en häst. P. och slå. P. på.* slå eftertryckligt med piska. *P. sönder*, sarga med piskslängar. — 2) (i allm.) Slå, ge stryk. *P. med en rotting, en klapp. P. kläder*, slå dem med klapp, rotting, för att utdrifva dammet. *Regnet, snön p-r i ansigtet*, slår i ansigtet. *P. bort, i'n*, se *Bortpiska*, *Invpiska*. *Haglet p-r in fönstren*, inslår dem. *P. på*, ge dugtigt med stryk. *P. sönder*, göra söndrig genom piskning, t. ex.: *P. sönder kläder. P. öpp*, ge vågon ryggen full med stryk. *P. åt*, se *Utpiska*. — 3) (hattm.) Omröra ull med bågen. — *Piskan-de*, n. 2. o. *Piskning*, f. 2.

PISKRAPP, n. 3. eller

PISKSLÄNG, m. 2. Slög med piska.

PISKSMÅLL, m. 2. Smäll, som göres med piska.

PISKSNURNA, f. 1. Snurra, som drifves omkring med piska.

PISKSNÄRT, m. 2. Snärt (se d. o.) på en piska.

PISS, m. sing. (lägt) Se *Urin*.

PISSA, v. n. 1. (lägt) Kasta sitt vatten. — *Pissande*, n. 4. o. *Pissning*, f. 2.

PISSMYRA, f. 1. Se *Eltermyra*.

PISSPOTTA, f. 1. (lägt) Se *Nattpotta*.

PISSSTÄLLE, n. 4. (lägt) Särskilt ställe, der man får kasta sitt vatten.

PISSTRÄNGD, a. 2. (lägt) Se *Pinksträngd*.

PISSVÄRÅ, f. 2. (lägt) Se *Pissställe*.

PISSVÄSKA, f. 1. (lägt) Qvinnan, som ofta kastar sitt vatten.

PISTACE, pistásche, m. 3. (grek. *Pistakia*) Den välsmakliga, mandel liknande frukten af:

PISTACIETRÄD, pistáscheträ'd, n. 3. Ett trädslag af *Therebinthaceæ*, i norra Afrika och södra Europa. *Pistacia vera*.

PISTILL, -ill, m. 3. (lat. *Pistillum*) Honorganet eller det qvinliga verktyget för befruktningen hos blommorna.

PISTOL, -öl, m. 3. (fr. *Pistolet*) Kort skjutgevär att bära i bättet eller föra fästadt vid sadelbommen. Kallades fordom Bältes- eller Sadelrör. — *Ss. P-kula*, -skott.

PISTOL, -öl, m. 3. (fr. *Pistole*) Ett spansk guldmünt, omkring 2 Rdr 40 sk. svenskt silfver.

PISTOLETTGULD, -- lättguld, n. sing. Guld, som håller 40 karat 4 grän.

PISTOLHÖLSTER, -öthö'llst'r, n. 3. Fodral på ömse sidor af sadeln, att deri förvara pistoler.

PISTOLHÖLSTERKAPPA, f. 1. Beträkning af läder eller kläde öfver pistolhölster.

PISTOLKOLF, m. 2. pl. — *kolfvar*. Tjockändan af en pistol, eller den man håller om med handen.

PISTOLSMED, m. 3. En, som tillverkar pistoler af alla slag.

PISTÅNG, pistå'ng, m. 3. (fr. *Piston*) Pumpstång; kolfven som går upp och ned i cylindern på en ångmaskin.

PITSCHAFT, pittschäft, n. 5. ell. **PITSCHER**, pittschér, n. 3. (t. *Petschaft*) Signet, sigill.

PITSCHERRING, pittscherr'ng, m. 2. Ring med infattad sten, hvori ens vapen eller begyn-

nelsebokstäfverna till ens namn äro graverade, och som begagnas såsom sigill.

PITSCHERSTICKARE, m. 3. En, som graverar pitscher.

PITTORISK, -- rä'ssk, a. 2. (ital. *Pittoresco*, af lat. *Pingere*, måla) Som förtjenar att målas. Målningsvärd, Målningskon, Målände.

PIAFFERA, se *Piaffera*.

PJALLRA, se *Pallra*.

PJES, pjäs, m. 3. (fr. *Pièce*, af ital. *Pezzo*, stycke) I allm.: stycke, del. 1) Sak af vissa slag, som utgör ett fullständigt helt, t. ex. ett konststycke, en maskin, o. s. v. — 2) Fäststycke, kanon. — 3) Skrift, afhandling, vitterhetsstycke; teaterstycke; musikstycke. — 4) Figur i schack.

PJESA, f. 1. Käng af skinn med hår på.

PJOLLER, n. sing. (fam.) Däraktigt, barnsligt prat.

PJOLLRA, v. n. 1. (fam.) Prata dumt, barnsligt.

PJOLLRIG, a. 2. (fam.) Som pratar dumt, barnsligt.

PJOSK, n. sing. (pop. o. fam.) Klemigt, vekligt sätt, betoende; klemighet.

PJOSKA, v. n. 4. (pop. o. fam.) Visa sig klemigt, barnsligt dåraktigt.

PJOSKIG, a. 2. (pop. o. fam.) 1) Klemig, öfverdrifvet ömtålig, barnsligt dåraktigt. — 2) Ej rätt klok. — *Pjoskighet*, f. 3.

PJUNK, pjungk, n. sing. Klagan, jemmer öfver obetydligheter eller något inbilladt ondt.

PJUNKA, pjungka, v. n. 1. Klaga, jemra sig öfver obetydligheter eller något inbilladt ondt. — *Pjunkande*, n. 4.

PJUNKIG, pjungkigg, a. 2. Fallen för att pjunka. *P. menniska*. *Ett p-t barn*. — *Pjunkighet*, f. 3.

PJUNKIGT, pjungkigg, adv. På ett pjunkigt sätt.

PJÅK, n. 3. (fam.) 1) (i sing.) Enfaldig, barnslig skygghet, ömtålighet, klemighet. — 2) Pjäkig menniska.

PJÅKIG, v. n. 1. (fam.) Visa enfaldig, barnslig skygghet, ömtålighet, klemighet.

PJÅKIG, a. 2. (fam.) Enfaldigt och barnsligt skygg, ömtålig, klemig. — *Pjäkighet*, f. 3.

PJÅKIGT, adv. (fam.) På ett pjåkigt sätt.

PLACAT, se *Plokot*.

PLACE-MAJOR, plås-majör, m. 3. (fr. *Major de place*) Officer, som i en fästning sköter kommandantstjenstens småbestyr, under kommandantens öfverinseende.

PLACERA, v. a. 1. (fr. *Placer*) 1) Ställa, sätta, lägga. — 2) Anvisa plats. — 3) Anbringa, använda på något visst ställe. — 4) Förskaffa tjänst, befattning. — 5) Insätta penningar hos någon emot ränta, eller använda dem i något företag, hvarigenom de göras fruktbara. — *Placerande*, n. 4. o. *Placering*, f. 2.

PLADASK! -ässk, int. ell. adv. (fam.) Säges, då någon faller rak lång. *P! der låg han. Han föll p.*

PLADDER, n. sing. Tomt, löst prat, squallor.

PLADDERAKTIG, a. 2. Fallen för att pladdra.

PLADDRÄ, v. n. 1. Prata om allting, som man vet, utan att tåga med hvad som borde förtigas. — *Syn.* Sladdra, Squallra, Pallra, Pjallra. — *Pladdrande*, n. 4.

PLADDRARE, m. 3. o. **PLADDRERSKA**, f. 1. En som pladdrar om allting.

PLAFOND, plaf'ngd, m. 3. (fr.) 1) Platt eller hvalfdt tak af gips eller snickararbete, stundom prydt med målningar. — 2) Takmåfning. [Platfond.]

PLAGG, n. 3. Större klädespersedel (rock, byxor m. m., men icke halsduk, krage, natkappa, strumpor eller strumpeband). *Han har icke ett enda helt p.* — Har sammansätningarna Klädes-, Hjelgdags-, Hvardags-, Uniformsplagg.

PLAGGA, f. 1. Se *Handptagga*.

PLAGGA, v. a. 1. (fam.) Slå, ge stryk. *P. på*, ge mycket stryk.

PLAGIAT, -giåt, n. 3. o. 3. Stöld ur andra författarens arbeten.

PLAGIATÖR, -giåtör, m. 3. En som stjälar ur andras skrifter och utgifver det stulna för sitt eget. Bokplundrare.

PLAGIERÄ, -giära, v. a. 1. Plundra andras skrifter och utgifva det stulna för sitt eget.

PLAKAT, -ät, a. 1. (fam.) Se *Blåtfull*. [- cat.]

PLAKAT, -ät, n. 3. o. 3. (medelt. lat. *Placatum*) Anslag, kungörelse. [- cat.]

PLAN, a. 2. (lat. *Planus*) Jemn och slät. *P. yta*, spegel.

PLAN, m. 5. (lat. *Planum*) 1) Jemn yta. *Tvénne punkter, som ligga i samma p.* — 2) Jemn och slät plats. *En grön p. Palatset har på framsidan en vacker p.* — Bildar sammansätningar *Ån Gräs-, Blomster-, Gårds-, Trädgårdsplan*, m. fl. — 3) Se *Grundteckning*. *P-en till en fästning*. *Utkasta p-en till en byggnad*. — 4) (fig.) Utkast, förslag. *P-en till ett fälttåg*. *Göra upp p-en till ett företag*. *Hafva stora p-en i hufvudet*.

PLAN, n. 3. (mat. o. mek.) Plan yta. *Lutande p.*, se *Luta*.

PLANBRÄDE, n. 4. Bräde, hvars yta är fullkomligt plan, och som användes t. ex. till landmätarlatta.

PLANCHE, **PLANCHETT**, se *Plansch*, *Planschett*.

PLANERA, v. a. 1. 1) Jemna, släta, glätta. — 2) (bokb.) Blöta tryckpapper i med alun försatt limvatten. — 3) (fig.) I hemlighet arbeta för genomdrifvandet af en sak, uppnåendet af ett syfte. — *Planerande*, n. 4. o. *Planering*, f. 2.

PLANERHAMMARE, -ér ---, m. 2. pl. — *hamvar*. Hammare med tvénne baner, antingen båda alldeles plana, eller den ena plan och den andra obetydligt konvex. Kallas äfv. Slät-hammare.

PLANERSTOCK, -ér -, m. 2. Ett slags städ, liknande en Polerstock, men mindre och med nästan alldeles plan ban.

PLANERVATTEN, -ér ---, n. 3. (bokb.) Med alun försatt limvatten, som nyttjas till planering.

PLANET, -ét, m. 3. (grek. *Planētās*, kringirronde) 1) Himmelskropp, som rör sig i en nästan cirkulär krets omkring solen och af henne erhåller ljus. *Undre ell. inre p-en*, *Mercurius* och *Venus*, som båda äro solen närmare än jorden. — 2) (pop. skämtv.) Ansigt. *Ge en ett slag midt i p-en*.

PLANETARISK, a. 2. Som tillhör eller har afseende på planeterna. *P-t år*, den tid, som en planet behöfver för sitt omlopp kring solen.

PLANETARIUM, -- ärium, n. 3. pl. — *ier*. (lat.) Se *Planetmaskin*.

PLANETMASKIN, -ötmasch'än, m. 3. Ett slags konstigt astronomiskt urverk, som visar planeternas rörelse omkring solen. [- machin, - maschin.]

PLANETSYSTEM, -etsystäm, n. 3. Se

Solsystem. Vårt p., solen och flyttstjärnorna i förening.

PLANISFER, planisfär, m. 3. (af lat. *Planus*, plan, och grek. *Sphaira*, klot) Karta öfver jord- eller himmelsgloben på plan yta. [- spher.]

PLANIMETRI, --- tri, f. 3. (af lat. *Planus*, plan, och grek. *Metreo*, jag mäter) Konsten att mäta jemna ytor. Planmätning.

PLANK, plångk, n. 3. Stängsel af hopfogade plankor eller bräder.

PLANKA, plångka, f. 1. Bräde, tjockare än 1/2 tum.

PLANKA, v. a. 1. *P. af*, se *Asplanka*.

PLANKARTA, f. 1. Se *Grundteckning*. [- carta.]

PLANKONKAV, plån känkväv, a. 2. På ena sidan plan, på den andra konkav. [- concav.]

PLANKONVEX, plån känkväv, a. 2. På ena sidan plan, på den andra konvex. [- convex.]

PLANLÄGGA, v. a. 2. (höjes som *Lägga*; föga brukl.) Göra utkast till.

PLANLÖS, a. 2. Som saknar all plan.

PLANMESSIG, a. 2. Enlig med en gifven plan. - *Planmessigt*, adv.

PLANMESSIGHET, f. 3. Planmessigt sätt att gå till väga.

PLANMÄTNING, f. 2. Se *Planimetri*.

PLANRITNING, f. 2. Se *Grundritning*.

PLANSCH, plånssch, m. 3. (fr. *Planche*) 1) Graverad plåt eller skifva. - 2) Kopparstick.

PLANSCHETT, plånsschätt, m. 3. (fr. *Planchette*) Liten plåt eller skifva.

PLANS, se *Planis*.

PLANTA, plänta, f. 1. (lat.) 1) Växt, som ej har träd- eller buskstam. - *Syn.* Ört. - 2) Ung tdelning af en växt (äfven träd och buskar), som omsättes. Man har således Träd-, Busk-, Kålplanta, m. o. - 3) (fam. skämtv.) Barn.

PLANTA, v. a. 1. Se *Plantera*. *P. in*, se *Implanta*.

PLANTAGE, planntäsch, m. 3. (fr.) Ställe, der någon viss växt odlas i stort. Säges isynn. om Européernes odlingar af sockerrör, tobak m. m., i Asien och Amerika.

PLANTBANK, m. 2. Driftbank, der frön af vissa köksväxter utsås, för att erhålla planter till utplantering.

PLANTERA, v. a. 1. 1) Sätta en växt i jorden, för att den skall slå rot och växa. *P. kål*. *P. träd*. - 2) Lägga ell. nedsticka frön eller kärnor i jorden, för att deraf uppträda en växt. - 3) *P. fisk*, i fiskevatnen utsläppa fiskar af något visst slag, för fortplantning. *P. vildt i en skog*, för fortplantning släppa djur af någon viss villebrädsart i en skog, der sådan icke förut funnits. - 4) Uppresa, uppsätta, uppställa. *P. ett kors, en fan, ett standar*. *P. kanoner*.

PLANTERANDE, n. 4. Handlingen, hvarigenom något planteras.

PLANTERARE, m. 3. En, som planterar.

PLANTERDÄM, plannterdämm, m. 2. pl. - *dammar*. Fiskdäm, som begagnas särskilt för ändamålet att plantera fisk.

PLANTERING, f. 2. 1) Se *Planterande*. - 2) En mängd träd, planterade på samma ställe. Bildar sammansättningen Ekplantering, m. fl.

PLANTERPINNE, m. 2. pl. - *pinnar*. Pinne, som vid plantering begagnas att dermed sticka hål i jorden för planter, som skola nedsättas.

PLANTLAFVE, m. 2. pl. - *lafvar*. Se *Plantbänk*.

PLANTLIF, n. 3. Se *Växtlif*.

PLANTS, plännt, m. 2. (t. *Plantsche*) Ten af gold eller silfver, gjuten till ingöte af jern, och pröberad, för att af guldsmeder förarbetas eller till myntning begagnas. [Plans.]

PLANTSKOLA, f. 1. (trädg. och skogsv.) En mängd trädtegelningar af utsädda frön eller lagda kärnor, uppväxta på samma ställe, för att der vårdas, tills de kunna förflyttas till trädskola.

PLANTSÄNG, f. 2. Se *Plantbänk*.

PLANTYAX, n. sing. En sort gröngrätt vax, som erhålles ur frukten af *Myrica cerifera* i Amerika.

PLANTÖR, plänntör, m. 3. Se *Planterare*.

PLASKA, v. n. 1. Slå häftigt med händerna i vatten. - *Plaskande*, n. 4. o. *Plaskning*, f. 2.

PLASTIK, -'ik, f. 3. (af grek. *Plasso*, jag bildar) Konsten att af ler, gips, vax m. m., bilda figurer. Bildformningskonst.

PLASTISK, a. 2. 1) Till plastiken hörande. - 2) Bildande. *P. konst*. - 3) I bild framställt. *P-t verk*.

PLATAN, -ån, m. 3. Ett lönnen liknande, stort och lummigt träslag i de södra länderna. *Platanus*.

PLATIN, -in, m. 3. (tekn.) *P-er* kallas tunna metall-lameller, en emellan hvarje nålpar i en strumpväfvarstol.

PLATINA, plätina, f. sing. En 1756 i Peru upptäckt, ganska hård, ädel metall af blåvit färg.

PLATINERÄ, v. a. 1. (tekn.) Öfverdraga jern och stål med platina. - *Platinering*, f. 2.

PLATONISK, a. 2. 1) Som har afseende på den berömda grekiske filosofen Plato eller hans lära. - 2) Med hans lära öfverensstämmande. *P. kärlek*, fri från all sinlighet. *P. republik*, mönsterstat efter Platons utkast.

PLATONISM, -'ism, m. 3. Platons filosofiska lära.

PLATS, platts, m. 3. (från lat. *Platea*, gata) 1) Ställe, rum, som person eller sak intager eller kan intaga. *Liten, rymlig p.* *Förblifva på sin p.* *Beställa en p. i diligensen.* *Taga p. ibland gästerna.* *Afstå sin p. åt en annan.* *Lemna p. bredvid sig.* *Lemna p. åt någon.* *P.!* undan! ur vägen! ge rum! *P. att bygga på.* *På p-en*, på stället. *Blifva på p-en*, stupa i en strid. *Behålla p-en*, vinna seger. (Fig.) *Vara på sin p.*, innehäva en för sig passande ställning eller tjänst. *Intaga en p. i historien*, omtalas, omnämnas i historien. *Åga en p. i ens vänskap*, åga ens vänskap. *Unna mig en p. i er hägkomst*, förundra mig att vara af er ihågkommen. - Bildar flera sammansättningar, såsom: *Val-, Heders-, Spektakel-, Parter-, Stånd-plats*, m. fl. - 2) Ort. *En befästad p.* *En för handel välbefäst p.* - 3) (fig.) Embets- eller tjänstefattning, embete, tjänst, syssla, befattning. *Innehäva en hög p. i samhället.* *Han har fått p. på ett kontor*.

PLATS (ursprungl.: svårighet). *Med p.*, med möda, med svårighet, med knapp nöd. *Komma med p. undan*.

PLATT, a. 1. I. 1) Jern, vid och nedtryckt. *P-a landet*. *P. bröst*. *P. hvalf*. *P. tak*. *P. näsa*, bred och nedtryckt. - 2) (fig.) Saknande tecken till snille eller smak. *P. stil*. - *Ss. P-fotad, -hofvad, -nos, -näs*.

PLATT, m. 2. II. 1) Se *Myntplatt*. - 2) Däckel öfver fånghål. - 3) Stålhäll. - 4) (byggn. k.) Rätlinig list.

PLÄTT, adv. III. 1) (fam.) Alldeles, rent af

helt och hållet. *P. intet*. *P. omöjligt*. - 2) (fig.) Utan tecken till snille eller smak. *Skrifva p. platta*. - *Plattande*, n. 4.

PLATTFORM, plattförm, m. 3. (fr. *Plateforme*) 1) Platt tak på en byggnad. - 2) (fortif.) Upphöjning af jord eller trä, hvarpå kanoner läggas, för att kunna skjutas öfver bank.

PLATTFOT, m. 4) (sjöt.; utan plur.) Vakten ifrån kl. 4 till 3 eftermiddagen. - 2) (skämtv.; i pl. - *fötter*) En, som har platta fötter.

PLATTHET, f. 3. Egenskapen att vara platt (både egentl. o. fig.).

PLÄTTING, m. 2. (skepp.) Platta flator, som läggas af från 3 till och med 22 garn, samt begagnas till bändsling och klädning.

PLÄTTJERN, n. sing. Stångjern, hvars genomskäring är en rektangel.

PLÄTTLIST, plättlist, f. 3. (byggn. k.) Slät, upphöjd list.

PLÄTTLOD, n. 3. Blyplåt, hvarmed fånghålet på skeppskanoner betäckes.

PLÄTTNÄSA, f. 1. 1) Platt näsa. - 2) (skämtv. o. på spe) Person med platt näsa.

PLÄTTNÄSA, v. n. 1. Se *Plättträ*.

PLÄTTTRUND, a. 2. Som har ägrund genomskärning. *P. fl.*

PLÄTTYSK, a. 2. *P-a språket* ell. *dialekten*, dialekt af tyskan, som talas i en del af nedra Tyskland. - *S. m. 2.* Person, som talar platttyska.

PLÄTTYSKA, f. 1. 1) Kvinna, som talar platttyska språket. - 2) (utan plur.) Platttyska dialekten.

PLÄTTÅ, -å, m. 3. (fr. *Plateau*) 1) Flat ställning midt på ett matbord, hvarpå ställas åtskilliga prydnader. - 2) Högst belägen slätt, högsätt.

PLAUSIBEL, -'sib'l, a. 2. (lat. *Plausibilis*) Som synes förtjena bifall.

PLEBEJ, -hä, m. 3. (lat. *Plebeus*, af *Plebs*, lägre folk) 1) Borgare i det fordnä Rom, som icke tillhörde patricierna. - 2) (fig.) En man ur hopen.

PLEBEJISK, a. 2. Som tillhör, har afseende på, utmärker plebejer; ofrälse; pöbelaktig.

PLENUM, plénnum, n. pl. *plena*. (lat.) Fulltalig församling eller sammankomst. *In pleno*, i fulltalig sammankomst.

PLEONASM, pleónasm, m. 3. (från grek.) Felaktigt användande af öfverflödiga ord och satser i ett tal.

PLEONASTISK, a. 2. Som innehåller en pleonasm. *P-t uttryck*.

PLETTI, se *Kretti*.

PLEURESII, se *Ploresii*.

PLIGG, m. 2. Helt liten tillspetsad träpinne, t. ex. en Skopligg.

PLIGGA, v. a. 1. Fästa med pliggar.

PLIGT, f. 3. Handling, hvortill vi af lag förbindas. *P-er emot Gud, oss själva och vår nästa*. *Positiv p.*, handling, som bör utföras. *Negativ p.*, handling, som bör underlåtas. Se f. o. *Rätts-, Tvångs-, Samvetspligt*. *Göra sig något till p.*, ålägga sig något såsom p. - *Syn.* Skyldighet, Förbindelse. [Plikt, Plikt.]

PLIGTENLIG, a. 2. Med pligt öfverensstämmande. *P-t uppförande*. - *Pligtenlighet*, f. 3.

PLIGTFÖRGÄTEN, a. 2. neutr. - *et*. Glömsk af sin pligt. - *Pligtförgätet*, adv.

PLIGTFÖRGÄTENHET, f. 3. - *Glömska af pligt*.

PLIGTIG, a. 2. Af pligt förbunden. *Vi äro p-e att ålka vår nästa såsom oss själva*. - *Syn.* Skyldig, Pligtskyldig, Förbunden, Förpligtad. [Pliktig, Pliktig.]

PLIGTKÄNSLA, f. 1. Medvetande och erkännande af pligt.

PLIGTSKYLDIG, a. 2. Af pligt förbunden; som har pligter att iakttaga emot någon. Brukas stundom af höflighet vid underskrifter i bref, t. ex.: *Har äran teckna min herres p-aste tjänare*.

PLIGTSTRIDIG, a. 2. Som strider emot pligt. *Ett p-t uppförande*.

PLIKT, plikt, m. 2. (skepp.) Rummet för eller akter i ett fartyg.

PLIKT, plikt, f. 3. (ursprungl.: straff; deraf: Kroppsplikt) Straff, som består i penningars erläggande. *Fälld till 10 riksdalers p.* *Slå på p.*, se *Pliktfälla*. [Pligt, Plikt.]

PLIKTA, v. n. 1. (sjöt.) Se *Loda*.

PLIKTA, v. n. 1. 1) (ursprungl.) Straffas. *P. med kroppen, med lifvet*. - 2) Straffas med erläggande af böter. *Han blef dömd att p. 10 riksdaler till de fattiga*. *P. för öfverträdelse af en polisförordning*. - *Syn.* Böta. - 3) (fig.) *P. för*, umgälla. *Han får p. för sin obetänksamhet*. [Pligta, Plikt.]

PLIKTANKAR, n. 3. Det ankar på ett fartyg, som är störst och begagnas endast i nödfall.

PLIKTFÄLLA, v. a. 2. Döma till böters erläggande. - *Pliktfällande*, n. 4. o. *Pliktfällning*, f. 2.

PLIKTHUGGARE, m. 3. Den, som rör främsta åran i en båt.

PLINT, plinnt, m. 3. (fr. *Plinthe*; byggn. k.) 1) Platt list på basen eller under kapitälet på en pelare. - 2) Platt list vid foten af en byggnad eller nedtill på en vägg. - 3) (artill.) Ett slags sirat på kanoner.

PLIRA, v. n. 1. Se med halföppna ögon, blunda till hälften. - *Syn.* Se *Plirande*, n. 4.

PLIRÖGD, a. 2. En, som alltid ser med halföppna ögon.

PLISTER, m. sing. Se *Blindnäsula*. - Äfv. örten Galeopsis Tetrabit.

PLIT, m. 2. 1) (ford.) Huggsvärd, huggpamp. - 2) (fam.) Värja. *Dra p-en*.

PLITA, v. n. 1. (egentl.: slåss med värja) (fam.) Arbeta ifrigt, sträfva. - *P-a*, v. d. (fam.) Strida, slåss.

PLOCK, n. sing. (fam.) Små strödda saker af föga värde. - *Syn.* Snåplock, Plockfink.

PLOCKA, v. a. 1. 1) Åfaga eller upphämta smärre föremål, ett och ett i sender. *P. blommar, frukt*. *P. körshår, krustår, smultron*. *P. stenarna ur en åker*. *P. aa*, efter skörden upphämta strödda qvarliggande ax af åkern. *P. af, bort, fram*, se *Asplocka*, &c. *P. iköp*, genom plockning hopsamla. *P. sönder*, genom plockning söndra, t. ex.: *P. sönder en blomma*, plocka bladen af den. *P. undan*, bortaga en och en i sender. *P. äpp. åt*, se *Upplocka*. *Upplocka*. - 2) Rensa. *P. spenat*, som skall lagas till mat. *P. fågel*, plocka fjäderarna af den. - 3) (fig.) Bedraga på penningar, preja, plundra, pungslå. *Han har blifvit p-d*. - *V. n.* Röra fingrarna, liksom man plockade något. *Det är ett elakt tecken, när den ejuke börjar p. P. på kråset, på manschetterna*, fingra, noppa på dem. - *Plockande*, n. 4. o. *Plockning*, f. 2.

PLOCKARE, m. 3. En, som plockar.

PLOG, m. 2. Åkerbruksredskap, som drages af en eller flera dragare, styres af en körsven, och begagnas isynnerhet till plöjning. *Köra p-en.*
PLOGÅ, v. a. 1. Se *Snöploga*.

PLOGBEN, n. 3. (anat.) Två små med hvarandra förenade ben, som bilda öfversta delen af näsan.

PLOGBILL, m. 2. Det hvassa jernet på en plog, hvilket skär horisontelt.

PLOGFJÖL, m. 2. Vändskifvan på en plog.

PLOGFÅRA, f. 1. Fåra, som plojen gör i jorden vid plöjning.

PLOGHYTVEL, m. 2. pl. — *hyftar*. Ett slags hyffel med cirkelformigt jern.

PLOGHÄST, m. 2. Häst, som drar plojen eller dertill i allmänhet användes. Arbetshäst.

PLOGJERN, n. 3. Se *Plogbill*.

PLOGLAND, n. 3. Så stor åkerrymd, som med en plog kan plöjas på dagen.

PLOGLIST, f. 3. (byggn. k.) Inböjd list af $\frac{1}{4}$ eller $\frac{1}{2}$ cirkel.

PLOGRIST, m. 2. Det främsta, hvassa jernet på en plog, hvilket skär jordskifvan lodrätt.

PLOGSTJERT, m. 2. Handtaget på en plog.

PLOGSTÄLLNING, f. 2. Framställning till en plog, bestående antingen af en tvåhjulig vagn, eller blott ett hjul, eller också blott en släpa.

PLOGTISTEL, m. 2. pl. — *tistlar*. Tisteln eller dragträdet till en plog.

PLOGÅS, m. 2. Den del af plojen, hvarigenom den sättes i förening med dragkraften.

PLOMBERÄ, plömbgöra, v. a. 1. (fr. *Plomber*, af lat. *Plumbum*, bly) 1) Beslå med bly. — 2) Fylla med bly (ihålliga tändor). — 3) Förse med blystämpel. *P. fabrikanter*. — *Plombering*, f. 2.

PLOMMON, n. 3. Frukten af Plommonträdet. — *Ss. P-kärna*.

PLOMMONTRÄD, n. 3. Ett allmänt odladt fruktträd af fam. *Drupaceæ*. *Prunus domestica*.

PLOTTER, n. sing. 1) Plottrande. — 2) Hvad som blifvit plottradt. — 3) (fig. fam.) a) Små onyttiga utgifter. — b) Småsaker, löppri. [Plätter.]

PLOTTERPAPPER, n. 3. Papper att plotta på.

PLOTTERPENNINGAR, m. 2. pl. (fam.) Penningar, bestämda till små onödiga utgifter.

PLOTTERVIS, adv. 1) Litet här och litet der; litet då och litet då. — 2) På ett plottrande sätt, på plotter, genom många små onyttiga utgifter. *Förstöra sina penningar p.*

PLOTTRA, v. n. 1. 1) Blott för tidsfördrif, utan något särskilt ändamål, skriva strödda bokstäver eller ord på ett papper. *Sitta och p. P. full, néd*, fullskrifva med plottrade bokstäver eller ord. — 2) *P. bört*, se *Bortplottra*. *P. på en något*, narra en att köpa något dåligt eller utan värde. — *Plottrande*, n. 4. [Plättra.]

PLOTTRARE, m. 3. En, som gerna plottrar.

PLUGG, m. 2. Tränagel. *Slå p. i ett hål*.

PLUGGA, v. a. 1. Slå plugg i. *P. igen*, stänga, tillsluta, fylla med plugg. *P. in*, se *Inplugga*.

PLUMAGE, plymäscha, m. 3. (fr.) Fjäderbuske.

PLUMAGEKORN, plymäschkorn, n. sing. Se *Bredkorn*.

PLUMP, m. 2. Bläckfläck på papper, uppkommen deraf, att man vid skrifning råkat doppa pennan för djupt i bläckhornet, så att hon släppt en del af bläcket. *Sätta en p.*

PLUMP, a. 2. 1) Rå och grof i tal. *Han*

är så p. i sitt tal, att fruntimren sky honom. — 2) (fam.) Öfvermåttan stor, utomordentlig. *Han har gjort en v. vinst.* — *Syn.* — *Se Stor*.

PLUMPA, v. n. 1. 1) Göra plump på papperet, då man skrifer. (Fig. fam.) *P. i protokollet*, göra en bok, fels, förgå sig. *P. néd*, fläcka full med bläckplumpar. — 2) (fam.) Falla bäftigt och med buller i vatten. *P. i vattnet*. I samma mening säges äfven: *P. néd*. *P. till vägs*, se *Rusa till vägs*.

PLUMPHET, f. 3. 2) Egenskapen att vara plump. *P. i tal.* — 1) Plumpt ord, yttrande. *Säga p-er.* — *Syn.* — *Grofhet*.

PLUMPHUGGARE, m. 3. (fam.) Se *Grobjan*.

PLUMPIG, a. 2. Vanställd af plump eller plumpar. *Skrifva p-a bokstäver*.

PLUMPS! int. Uttryck, hvarmed ljudet efterhärmas, då någon plumpar i vattnet.

PLUMPT, adv. På ett plumpt sätt, med plumpa ord. *Tala p.* — *Syn.* — *Groft*.

PLUMPUDDING, plumpudding, m. 2. (engelskt ord, af *Plum*, russin, och *Pudding*) Russinpudding.

PLUNDERSKRUF, m. 2. pl. — *skrufvar*. Krats, hvarmed laddningen uttages ur en laddad bössa eller kanon.

PLUNDRÄ, v. a. 1. 1) Fräntaga en besegrad fiende de dyrbarheter, han bär på sig; äfv. sköfva land eller stad, som blifvit eröfrade; äfv. fränröfva någon dess egendom. *P. en fallen fiende*. *P. en intagen stad*. *Han har blifvit p-d af röfvere*. Brukas om krigsfolk ofta absolut. t. ex.: *En fientlig trupp, som hade gått ut, för att p.* — 2) Uttaga laddningen ur en kanon, en bössa. — *Plundrande*, n. 4.

PLUNDRARE, m. 3. En, som plundrar.

PLUNDRING, f. 2. Handlingen, då man plundrar (för bogge hem).

PLURAL, -äl, m. 3. (lat. *Pluralis*; gram.) Numerus, som utmärker flera föremål. Flertal.

PLURALITET, -ett, f. 3. Större antal, större mängd; största röstantal. Flertal.

PLURING, m. 2. (fam.) Stor slant.

PLUS, plüss, adv. (lat.) 1) Mer; öfverskott; något som tillkommer, bör tilläggas. — 2) Be-tecknar i räknekonsten, att ett tal skall adderas till ett annat, och utmärkes med tecknet +, t. ex.: $6 + 10 = 16$. — *Motsats*: Minus. — 3) Tecknet Plus (+) utmärker på en termometer värmegrader öfver fryspunkten.

PLUSQVAMPERFEKT, plussqvampärrfäkt, n. 3. (lat. *Plusquamperfectum*; gram.) Tempus, som utmärker, att något hade förut skett, då något annat hände.

PLUTO, plúto, nom. prop. m. (latinskt ord af grek. *Pluton*) Underjordens gud.

PLUTON, -ón, m. 3. (fr. *Peloton*) Liten trupp soldater, vanligtvis hälften af division eller kompani.

PLUTONELD, -önelld, m. 2. Gevärsaltvor, som aflossas plutonvis.

PLUTONISK, a. 2. (geol.) *P. bergart*, sådan, som anses hafva tillkommit genom eldens med-verkan.

PLUTONVIS, -önyi's, adv. I plutoner; af plutoner.

PLUTTRA, v. n. 1. Se *Plottra*. — 2) *P. och skjuta*, se *Plänkra*.

PLUTUS, plútuss, nom. prop. m. (latinskt ord af grek. *Plutos*, rikedom) Rikedomens gud.

PLUVIOMETER, pluviómétr, m. 2. pl. — *métrar*. (från lat. o. grek.) Verktyg att mäta nederbörden. Regumätare.

PLYM, m. 3. (fr. *Plume*, af lat. *Pluma*) Hatt-fjäder, fjäderbuske.

PLYS, m. 3. (fr. *Peluche*, eng. *Plush*) Tyg af ull, silke, bomull o. s. v., som på ena sidan är mycket långhårigt.

PLYSA, v. a. 1. (klädesf.) Utrycka noppor och smolk af väf, då den kommer ifrån väfstolen. — *Plysnings*, f. 2.

PLAGA, v. a. 1. Förorsaka smärta, lidande, sorg, bekymmer. *Vara p-d af gikt*. *P-s af löst*. *P. bönder, underhåfvande*. *P. sitt sinne med bekymmer*. (Fig.) *Samvetet p-r honom*. *P. sig med onödiga omsorger*. — *Syn.* *Pina*, *Qvalja*, *Agga*, *Anfakta*, *Jägta*, *Ansätta*, *Beklämma*, *Martera*, *Beångsta*, *Besvärä*.

PLAGA, f. 1. 1) Känsla af något, som plågar. *Förorsaka p.* — 2) Hvad som plågar. *Stenpassion är en svår p.* (Bibl.) *De egyptiska p-gorna*, de tio svåra plågor, hvarmed Gud hem-sökte Egypten, då Pharoa ej ville släppa Israels barn. (Ordspr.) *Hvar dag har sin p.*, medför något, som plågar, oroar, gör bekymmer eller besvär. — *Syn.* *Pina*, *Marter*, *Anfaktelse*, *Anfaktning*, *Agg*. — *Ss.* *Plågfri* ell. *Plågfri*.

PLÄGANDE, n. 4. Handlingen eller verknin-gen, hvarigenom någon plågas.

PLÄGARE, m. 3. En, som plågar. Har sam-mansättningarna *Bond-*, *Hästplåglare*.

PLÄGNÄSTE, n. 4. (fam.) Ställe, hvarifrån plågor utgå. *Det är ett p. för orten*.

PLÄGÅNDE, m. 2. pl. — *andår*. 1) (myt.) Ande, hvars bestämelse är att plåga de onda. *Jfr. Furie*. — 2) (fig.) En, som plågar. *Han är vår p.*

PLÄGORIS, n. 3. (fig.) Person eller sak, som orsakar svåra plågor, mycket ondt. *Attila var världens p.* — *Syn.* — *Gissel*.

PLÄGSAM, a. 2. Som bringar, medför, or-sakar plågor. *En p. tandedark*. — *Syn.* *Pin-sam*, *Smärtsam*, *Plågande*, *Pinande*, *Marterande*, *Besvärlig*, *Grym*.

PLÄN, n. 3. Oljadt pergament, som begag-nas att derpå skriva med hylertspenna, då det skrifa åter kan utplåsas, hvarvett pergamentet änyo kan nyttjas till samma ändamål.

PLÄNA, v. 1. *P. út*, se *Utpläna*.

PLÄNBOK, f. 3. pl. — *böcker*. Liten bok med inhäftade plän till anteckning af hvarjehanda.

PLÄSTER, n. 3. (t. *Pflaster*, lat. *Empla-strum*) Ett slags läkemedel för utvärtes bruk, till sammansättning och användning liknande en salva, men fastare och segare, så att det vid uppvär-ming i handen blir mjukt och kläbbigt, utan att smälta. *Lägga på p.* *Taga af p.* (Talesätt) *Det är som hvita p-tret*, gör hvarken godt eller ondt, gör ingen nytta, tjänar till intet.

PLÄSTERDOSA, f. 1. Dosa, hvori pläster förvaras.

PLÄSTERDUK, **PLÄSTERLAPP**, m. 2. Duk, lapp, hvarpå pläster blifvit utbredt.

PLÄSTERLÄDA, f. 1. Läda, hvori pläster förvaras.

PLÄSTERSPADE, m. 2. pl. — *spadar*. Liten spade af trä, hvarmed pläster utbredes.

PLÄSTRA, v. a. o. n. 1. Pålägga pläster, an-vända pläster emot en sjukdom. Se äfv. *Övack-salva*. — *Plästrande*, n. 2. o. *Plästring*, f. 2.

PLÄT, m. 2. 1) Tunn och jemn, valsad eller utsmidd, oförtentnad skiva af metall. *Beslå med p-ar*. — 2) Stycke af en dylik skifva, begagnadt till något särskilt ändamål. *P. på en värja, på*

en böss-stock, o. s. v. *Graverad p.* — *Se Ljus-plåt*. — 3) a) Stämplad kopparplåt, fordom brukad som mynt. — b) (nu) Fingeradt mynt = 16 skillingar. — 4) Ett slags fordom bruklig sköld af jern eller koppar.

PLÄTHAMMARE, m. 2. pl. — *hamrar*. 1) Hammare, hvarunder metall utsmides till plåtar. — 2) Bruk med plåtsmedja.

PLÄTPRESS, m. 2. Ett slags skrufpress.

PLÄTSAX, f. 2. Ett slags sax, som användes till plåtars klippning.

PLÄTSEDEL, m. 2. pl. — *sedlar*. (tillförene) Riksgäldssedel, som gällde en plåt.

PLÄTSLAGARE, m. 3. Hantverkare, som vid sitt arbete begagnar oförtenta plåtar.

PLÄTSMED, m. 3. Smed, som utsmider plåtar.

PLÄTSMEDJA, f. 1. Smedja, der plåtar ut-smidas.

PLÄTSMIDE, n. 4. Plåtars utsmidning af metall.

PLÄDERÄ, v. n. 1. (fr. *Plaidier*) Tala för en sak inför rätta.

PLÄGA, v. n. 1. Hafva en viss vana; vara bruklig, vanlig. *Han p-r om afnarna göra en promenad*. *Det p-r så gå*. — *Syn.* — *Bruka*.

PLÄGA, v. a. 1. 1) Undfägna med mat och dryck. *P. någon väl*. — *Syn.* *Förpläga*, *Und-fägna*, *Traktera*, *Regalera*. — 2) *P. vänskap, um-gänge med någon*, underhålla v., u. *P. råd*, se *Rådpläga*. — *P. sig*, v. r. Undfägna sig. — *Plägande*, n. 4.

PLÄGNING, f. 2. 1) Undfägnaande med mat och dryck. — 2) Se *Vädfägnad*.

PLÄGSED, m. 3. Se *Sedvana*. *Efter gam-mal p.*

PLÄNKRA, plänkra, v. n. 1 (t. *plänkera*; rikd.) Tumla om med hästen.

PLÄTER, plät'r, m. sing. Koppar, öfverdra-gen med silver.

PLÄTERA, v. a. 1. (t. *plattiren*) Öfverdraga en sämre metall med en ädlare och kostbarare. — *Pläterande*, n. 4. o. *Plätering*, f. 2.

PLÄTT, m. 2. 1) Liten plåt. — 2) Naken, bar fläck. *Rakad p. på hufvudet*. — 3) Helt liten tunn, rund kaka af hvetmjöl, ägg och mjölk, gräddad öfver glödel, i en särskilt panna (Plätt-panna). — 4) (fam.) Litet lätt slag med handen. — *Syn.* — *Smäck*.

PLÄTTA, v. a. 1. 1) (tekn.) Platt-trycka (gulddragares tråd). — 2) *P. út*, ge ett lätt slag med handen.

PLÄTTLÄF, m. 2. pl. — *läfvar*. Läsläslaget *Lecidea*.

PLÖJA, v. a. 2. (af *Plog*) 1) Med plog upp-köra jord, för odling eller till säning. *P. första, andra gången*. *P. om*. *P. néd*, genom plöjning öfvertäcka med jord. *P. äpp*, se *Upplöja*. — 2) (fig.) a) (om fartyg) Gå, drifvas öfver, genom. *Skepp, som p-er hafvet*. *Kölen p-er vägen*. — b) Orsaka färor. *Bokymren ha p-ft hans panna*. — *Plöjande*, n. 4. o. *Plöjning*, f. 2.

PLÖJARE, m. 3. En, som plöjer.

PLÖRESI, -i, f. 3. (fr. *Pleuresie*) Häll och styng.

PLÖRÖSER, -ös'r, m. 3. pl. (fr. *Pleureuses*, af *Pleuror*, gråta) Hvita baltremсор, som fästas på rockuppslagen under de första dagarna af en djup sorg.

PLÖS, m. 2. Läderremsan under remmarna eller spännat på en sko, eller under remmarna på en känga.

PLÖTSLIG, plö'tslig, a. 2. (t. *plötzlich*) Som sker, inträffar helt hastigt och oförmodadt. *En p. olycka.*

PLÖTSLIGEN ell. **PLÖTSLIGT**, adv. Helt hastigt och oförmodadt.

PNEVMATIK, pnävymat'k, f. 5. (från grek.) 1) Läran om elastiska flytande massors rörelse. — 2) Se *Pneumatologi*. — Skrivet äfv. *Pneumatik*.

PNEVMATISK, a. 2. Som har afseende på andedräkten eller luften. *P. maskin*, luftpump. *P. apparat*, samlingen af de instrumenter, som behövas till försök med gaser. — Äfv. *Pneumatisk*.

PNEVMATOLOGI, pnävymatol'ogi, f. 5. Läran om andarna. — Äfv. *Pneumatologi*.

POCAL, se *Pokal*.

POCK, n. sing. Se *Pockande*. *Hvarken med lock eller p.*, hvarken med godo eller ondo.

POCKA, v. n. 1. 1) På ett trotsigt och befallande sätt framställa sina anspråk. *P. på något*, trotsigt begära något. *Han har ingenting att p. på*, ingenting att fordra. *P. sig till något*, genom pockande erhålla. — 2) *P. på* betyder äfv.: vara stolt öfver, t. ex.: *P. på sina rikedomar*. — 3) (i vissa kortspel) Bjuda ytterligare.

POCKANDE, n. 4. Handlingen, då man pockar.

POCKENHOLS, på'ek'n'höls, m. 3. (t. *Pockenholz*) Det hårda, vålluktande virket af Gussjesträdet.

POCKER! på'ek'r, int. Him! *P. i våld!* him i våld!

Anm. *Pocker* betyder egentl.: djeflar, af Isl. *Puks*, ond anda.

POCKNING, f. 2. Se *Pockande*.

POCKSPEL, n. 5. Kortspel, hvarvid pockning äger rum.

POCULERA, se *Pokulera*.

PODAGER, -äg'r, m. sing. (grek. *Podagra*) Gikt i fötterna. *Plågad af p.*

POEM, po'äm, n. 5. (grek. *Poëma*) Skaldestycke, dikt.

POESI, --si', f. 5. (grek. *Poësis*) 1) Skaldekonst, diktkonst, skaldskap. — 2) Skaldeslag, diktart. *Lyrisk, dramatisk p.* — 3) Verskonst. — 4) Hög skönhet eller känsla i tankar och uttryck; i ett konstverk, hos naturföremål, o. s. v. *Det är mycken p. i hans skrifter. En tafta, som röjer mycken p. i detta landskap!* — 5) Hvad en författare skrivit på vers; ett landskalde-litteratur. *Hans p. är ojemförlig. Den grekiska p-en är full af natursanning och harmoni.* — *P-er*, pl. Skaldestycken, dikter, versstycken af mindre vidd. *Böttigers p-er.* — Skrivet äfv. *Poësi*.

POET, --ét, m. 5. Skald, diktare. — Äfv. *Poët*.

POETAST, --äst, m. 5. Rimsnidare, versmakare. — Äfv. *Poëtast*.

POETASTERI, --ästteri', n. 5. Rimsnideri, versmakeri. — Äfv. *Poëtasteri*.

POETIK, --i'k, f. 5. Lära om skaldekonsten. — Äfv. *Poëtik*.

POETISERA, v. n. 1. Göra vers. — Äfv. *Poëtisera*.

POETISK, a. 2. 1) Som tillhör eller har afseende på skaldekonsten. *Skaldisk. P-t arbete. P. stil. P-t språk. P-t snille. P. frihet*, frihet i bunden stil från vissa språkregler, dem prosan är underkastad. — 2) Som har anlag för skaldekonsten, har känsla, sinne därför. *Han är mycket p.* — Äfv. *Poëtisk*.

POETISKT, adv. På poetiskt sätt, på skaldens sätt, på skaldespråket, på vers, med poetisk ingifvelse, känsla. — Äfv. *Poëtiskt*.

POETISSA, f. 1. Skaldinna. — Äfv. *Poëtissa*.

POJKAKTIG, a. 2. 1) Falln för pojkestreck. — 2) Som utmärker, anstär pojkar. *Ett p-t streck.*

— *Pojkakligt*, adv.

POJKAKTIGHET, f. 3. 1) Fallnhet för pojkestreck. — 2) Pojkaktig handling, pojkestreck. *Begå p-er.*

POJKE, m. 2. pl. *pojkar*. Se *Gosse*. Brukas mest i talspråket, och antager ofta en något föraktlig anstrykning. (Iron.) *En vacker p.*, just en hyggelig karl, yngling.

POJKFLICKA, f. 1. Flicka, som gerna söker pojksars sällskap.

POJKSTRECK, n. 5. Streck, skälmstycke, sådant som pojkar pläga göra.

POJKVASE, m. 2. pl. — *vasar* (i sing. äfv. *Pojkvasker*). Liten pojke.

POKAL, -äl, m. 5. (lat. *Poculum*) Stor bägare. [*Pocal*]

POKULERA, v. n. 1. Klunga med glaset, dricka skällar, dricka om. — *Pokulerande*, n. 4. o. *Pokulering*, f. 2. [*Póc* —]

POL, m. 3. (grek. *Polos*) 1) Hvardera ändan af jord- eller verldaxeln. — 2) Hvardera ändan af en magnet, der den har största kraften. *Om en magnet fritt upphänges, vänder ena polen sig åt norr, den andra åt söder.*

POLACK, på'lack, m. 2. Bond med bricka på, i brädspel.

POLAR, -är, a. (i sammansättningar) Se *Polarisk*.

POLARCIRKEL, -ärs'irk'el, m. 2. pl. — *cirklar*. På jord- eller himmelsgloben hvarje cirkel, som föreställs dragen genom polerna.

POLARISK, a. 2. Som tillhör eller har afseende på polerna, belägen i grannskapet af endera polen.

POLARITET, --ét, f. 5. Magnetnådens egenkap att vända sig åt polerna.

POLARSTJERNÄ, -är --, f. 1. Se *Nordstjerna*.

POLCIRKEL, põls'irk'el, m. 2. pl. — *cirklar*. Cirkel på jordgloben, parallel med eqvatorn, på ett afstånd af 25½° från den närmaste polen. *Norra och södra p-n.*

POLEJA, pol'aja, f. 1. Ört af släktet *Mynta*. *Mentha Polegium*.

POLEMIK, --i'k, f. 5. (från grek.) Lär, vetenskaplig eller litterär skriftlig tvist; äfv. skriftlig tvist i allmänhet, pennkrig.

POLEMISK, a. 2. Som angår polemik.

POLEMISERA, v. n. 1. Föra polemik.

POLERA, v. a. 1. (lat. *Polire*) 1) Genom gnidning göra jern och blank. — 2) (fig.) Hysa, städa. — *Polerande*, n. 4.

POLERARE, m. 5. En, som polerar.

POLERBORSTE, -erbå'rste, m. 2. pl. — *borstar*. Borste, som brukas till polering.

POLERFAT, n. 5. Fat, tunnans, som brukas till att polera krus eller kullor.

POLERFIL, m. 2. Hårdad fil af stål, hvarmed före polering metall saker glättas.

POLERFILT, m. 2. Filtstycke, hvarmed åtskilliga handtyckare gnida föremål, för att polera dem.

POLERHAMMARE, m. 2. pl. — *hamrar*. Ett slags hammare med cirkelrund, något kullrig finpolerad ban, och som användes till att polera bleck.

POLERHAMRA, v. a. 1. Hamra drifvet gods med polerhammare, för att släta ojemheterna.

POLERHJUL, n. 5. Se *Polarskiffa*.

POLERING, f. 2. 1) Förättningen, arbetet, då något poleras. — 2) Polerad yta.

POLERMASKIN, -érmasc'hin', m. 5. Enkom inrättad maskin, hvarmed vissa föremål poleras. [*— machin.*]

POLERQVARN, f. 2. Polermaskin, som drifves med vatten eller ånga.

POLERPULVER, n. 5. Pulver, som brukas till polering.

POLERSKIFVA, f. 1. Skifva eller hjul af hårdt trä, som begagnas till polering, i det den kringvelvas på samma sätt som en slipsten.

POLERSTEN, m. 2. Finslipad hård sten, som begagnas till polering af guld- eller silfverarbeten.

POLERSTOCK, m. 2. Ståd, som bleckslagare begagna till underlag för sitt arbete.

POLERSTÅL, n. 5. Hårdt finpoleradt stål, som begagnas till polering.

POLHÖJD, f. 5. Himmelspolens höjd öfver en orts horisont. — *Syn.* Latitud.

POLICHINEL, på'lic'hin'el, nom. prop. m. (fr. *Polichinelle*, af ital. *Pulcinella*) Ett slags löjlig personage uti italienska skådespel.

POLIS, -is, f. 5. (fr. *Police*, från grek. *Politeia*, statsförfattning) 1) Särskilt styrelse eller uppsyningsmakt i en stat eller ett mindre samhälle inom en stat, hvilken det tillhör att sörja för invånarnes säkerhet, lugn, bekvämlighet o. s. v., samt att vaka öfver de till detta ändamål utgifna författningars efterseend. *P-en är antingen Kriminel P. eller Sundhetspolis.* — Kallas af lägre folket Uppsyningen. — 2) *P-en* benämnes äfven det ställe eller hus, der sådan styrelse har sitt säte. — 3) Försäkringsbref. — *Ss. P-tjensteman.*

POLISBETJENT, -is'betj'ent, m. 5. Lägre uppsyningsman vid polisen. Kallas numera *Poliskonstapel*.

POLISFÖRBRYTELSE, f. 5. Öfverträdelse af polisförfattning.

POLISFÖRFATTNING, f. 2. Författning, som rörer sådana mål, hvilka höra till polisens handläggning.

POLISKAMMARE, m. 2. pl. — *hamrar*. Hus eller rum, der polisen har sina sessioner.

POLISKOMMISSARIE, -is'kammiss'arie, m. 5. Högre polistjensteman, som har uppsigten öfver ett distrikt. [*— com* —]

POLISKONSTAPEL, -is'kånstap'el, m. 2. Se *Polisbetjent*. [*— const* —]

POLISLAG, m. 2. Se *Polisförfattning*.

POLISMAKT, f. 5. Den del af statsmakten, som vakar öfver polislagarnes efterseend.

POLISMINISTER, -is'min'ist'r, m. 2. pl. — *istrar*. Minister, som står i spetsen för polismakten i en stat.

POLISMÅL, n. 3. Sådant rättegångsmål, som hör till polisens handläggning.

POLISMÅSTARE, m. 5. Embetsman, som är chef för polisen i en stad.

POLISONGER, på'lis'ong'r, m. 5. pl. Kindskägg.

POLISUPPSYNINGSMAN, m. 5. pl. — *män*. Se *Polisbetjent*.

POLISVÄSENDE, n. sing. Allt hvad som tillhör eller har sammanhang med polisen i en stat.

POLISÄRENDE, n. 4. Sådant ärende, som tillhör polisens handläggning.

POLITI, --ti', f. 5. (grek. *Politeia*, statsförfattning) Sammanfattningen af de för en stat gällande författningar, rörande invånarnes säkerhet, lugn, bekvämlighet, m. m.

POLITIK, --i'k, f. 5. (grek. *Politiká*) 1) Statsvetenskap, statskonst, statskloket. — 2) Slughet, illistighet.

POLITIKUSS, -li'tikuss, m. pl. — *tiel* eller *tiker*, skämtv. — *tikusar*. 1) Statsman. — 2) Slug, illistig, slipad man. — 3) En, som är fallen för att politisera. — Skrivet äfv. *Politicus*.

POLITISERA, v. n. 1. Taia om statsangelägenheter. — *Syn.* Kannstipa (öfraktl.) — *Politisera*, n. 4. o. *Politisering*, f. 2.

POLITISK, a. 2. 1) Som har afseende på statskonsten. — 2) Statsklok. — 3) Slug, slipad, illistig.

POLITISKT, adv. 1) I afseende på statskonsten. — 2) Statsklokt. — 3) Klokt, slugt.

POLITUR, --y'r, f. 5. (lat. *Politura*) Glömslippning, glans, glatt yta. — *Syn.* Polering. [*— tyr*]

POLKA, på'lka, f. 1. 1) Ett slags dans, ursprungl. polsk. — 2) Musiken dertill.

POLKA, på'lka, v. n. 1. Dansa polka.

POLKÖR, på'lkö'r, m. 5. En, som dansar polka.

POLKÖS, på'lkö's, f. 5. Qvinna, som dansar polka.

POLLARE, m. 5. (skapp.) Så kallas de öfverrelingen uppstående topparne af sparrimren, hvarvid varpods och svära till fastgöras.

POLLETT, på'l'et, m. 5. (af lat. *Pollet*, den gäller) Ett kort, som gäller för inträde på ett ställe.

POLLUTION, på'llusch'ón, f. 5. (lat. *Pollutio*) Ofrivillig sädesutgjutelse under sömnen.

POLLUX, på'l'ux, se *Castor*.

POLSK, på'isk, a. 2. Som tillhör eller har afseende på Polen eller dess innebyggare. *P-a sjukar*, se *Poliska martofvan* (under *Martofva*).

POLSKA, på'iska, f. 1. 1) Polsk qvinna. — 2) Polska språket. *Tala p.* — 3) (uttalas på'llska) a) En från Polen kommen, allmänt bekant dans i ¾ takt. *Dansa p.* — b) Musiken dertill.

POLSTJERNÄ, f. 1. Se *Nordstjerna*.

POLSTRON, se *Pultron*.

POLYANDRIA, --andri'a, f. sing. Trettonde klassen i Linnés växtsystem, innefattande många ståndare, minst tretton, fästade på pistillens fäste.

POLYARKI, på'yarr'ki', f. 5. (från grek.) Mångvälde. [*— archi*]

POLYEDER, på'yéd'r, m. 2. pl. — *edrar*. (från grek.; geom.) Mångsidig solid figur.

POLYGAMI, på'ygam'i', f. 5. (från grek.) 1) Månggifte. — 2) 23:dje klassen i Linnés växtsystem, innefattande växter med ståndare och pistiller, dels i samma blomman (tvåkönad), dels i enkönade blommar.

POLYGLOTT, på'ygl'ót, m. 5. (från grek.) Bibel på flera språk.

POLYGON, på'ygon, m. 5. (från grek.; geom.) Månghörnig figur, månghörning.

POLYHISTOR, på'yhi'st'orr, m. 5. (från grek.) En, som är kunnig i många vetenskaper; månglärd.

POLYMNIA, poly'mni'a, nom. prop. f. (grek. myt.) Sånggudinnan för den högre lyriska poesien och vältaligheten.

POLYP, -y'p, m. 5. (grek. *Polypus*, mångben) 1) (nat. hist.) a) (hos de Gamle) Se *Jättepolyp*. — b) (nu) a) Ett talrikt släkte af Blötdjur med

många fångar, som dit äfven Jättepollypen hörer. — *β*) Benämning på sjelfva djuren i Djurväxterna (Zooflyterna). — 2) (med.) Köttväxt i någon af kroppens hålligheter.

POLYPARTAD, poly'partad, a. 2. Som liknar en polyp (bem. 2).

POLYTEKNISK, pålytéknisk, a. 2. (från grek.) Som omfattar många särskilda konster eller vetenskaper. *P-I institut*, så beskaffad läroanstalt. — [teknisk.]

POLYTEISM, pålyte'ism, m. 3. (från grek.) Mångguderi.

POLYTEIST, pålyte'ist, m. 3. Månggudadyrkare.

POLÖRT, f. 3. Ört på Lappska fjällen, med hvita blommor. *Diapensia lapponica*.

POMADA, pomada, f. 1. (fr. *Pomade*, ital. *Pomata*, af *Pomo*, äple) Hårsalva.

POMADERA, v. a. 1. Smörja med hårsalva. — *Pomadering*, f. 2.

POMERANS, -- rånns, m. 3. (fr. *Pomme d'orange*, från ital. *Pomo d'arancio*, af nylat. *Pomum aurantium*, egentl. guläpplen) Den guld-gula, saftiga och välsmakliga frukten af Pomeransträdet. *Insyttade p-er*. — *Ss. P-färgad*, -*glass*, -*gul*, -*konserv*, -*saft*, -*skal*.

POMERANSBRÖD, -- änsbröd, n. 3. (kond.) Ett slags syltbröd, öfverstruket med pomerans-blomglasur och doppadt på båda sidor i hvitt strösocker.

POMERANSBLOMMA, f. 1. Den vållaktande, hvita blomman af pomeransträdet, hvilken har en aromatisk smak och brukas till beredande af pomeransvatten och pomeranssens.

POMERANSBRÄNNVIN, n. 3. Brännvin, satt på pomeransskal.

POMERANSESENS, -- änsässnngs, m. 3. Se *Pomeransolja*.

POMERANSFÄGEL, m. 2. pl. — *fåglar*. En fågel af Vadarne, 9/2 tum lång, bröst och sidor rostbröda, med ett hvitt band öfver nacken. *Charadrius Morinellus*.

POMERANSKNOPP, m. 2. Den nyss bildade pomeransfrukten, torkad, af brun- eller svartaktigt grå färg och med kryddaktig smak.

POMERANSLUS, f. 3. pl. — *löss*. En insekt af Sköldluggsläktet. *Coccus Hesperidum*.

POMERANSOLJA, f. 1. Ett slags olja, som erhålles genom destillering af pomeransblommor. Kallas äfv. *Neroliolja*, *Pomeranssens* och *Orangeblommeolja*.

POMERANSSTÄNGER, f. 3. pl. Ett slags konfektur af insyttade pomeransskal i form af stänger.

POMERANSTRÄD, n. 3. Frukträd i södra länderna, med många arter, och hvars frukt kallas *Pomerans*. *Citrus aurantium*.

POMERANSVATTEN, n. 3. Ett slags väl-luktande beredning af pomeransblommor.

POMONA, pomona, nom. prop. f. (myt.) Höstens eller frukternas gudinna.

POMP, på'mpp, m. sing. (lat. *Pompa*, af grek. *Pompä*, sändning) 1) Ståt, prakt. — 2) Fåfånglighet. — 3) (fig.) Ordprål.

POMPELMOS, på'mpp'lmös, m. 3. Benämning på ett slags mycket stora apelsiner.

POMPONG, på'mpp'ng, m. 3. (fr. *Pompon*)

1) Ett slags grannlåt på fruntimmers hufvudbonader. — 2) Tofs af ull, silke eller guld på schackter.

POMPÖS, på'mpp'ös, a. 2. 1) Ståtlig, praktfull. — 2) (fig., om stil) Högräfvande, svassande, prålande, bombastisk.

PONERA, v. a. 1. (lat. *Ponere*) Förutsätta, antaga.

PONSBACK, på'nnsback, m. sing. Ett slags sammansatt metall.

PONSO, på'nso, s. o. adj. öhöfl. (fr. *Ponceau*, åkervallmo) Ett slags mörkröd bjert färg, lik åker-vallmons. — Man säger äfv. *Ponsoröd* och *Ponsorödt*.

PONTAK, på'nntack, m. sing. En sort franskt mörkrödt vin ifrån trakten af en ort med samma namn i Bearn.

PONTIFIKAT, pännntifikát, n. 3. o. 3. (från lat.) 1) En öfversteprests värdighet. — 2) Påfvevärdighet.

PONTIUS PILATUS, på'nntsiuss pilátuss, nom. prop. m. Namnet på den romerska prokurator i Judeen, som dömdo Jesus till döden. (Fig. talesätt) *Stå för P. P.*, stå till rätta, undergå strängt förhör, svår ransakning, påfrågning.

PONTO, på'nto. (i lombardspelet) Hjerter eller ruteräss såsom fjerde trumfen, då man spelar i dessa färger.

PONTON, pännntón, m. 3. (fr.) 1) Flottbro till skepps kalfatring, till muddrarbete, m. m. — 2) *Pontoner* kallas äfven ett slags lätta båtar, som i krig medföras, för att öfver dem i hast slå bryggor.

PONTONBRYGGA, pännntónbry'gga, f. 1. Brygga, som hvilor på pontoner.

PONTONER, pännntóni'r, m. 3. (fr.) Arbetare vid en armé, insyftad till broars slående af pontoner. — *Ss. P-corps*.

POPP, m. 2. Se *Härfågel*.

POPPEL, på'pp'l, m. 2. pl. *popplar*. Ett ganska artrikt träslag af fam. *Salicinæ*, dit äfv. *Aspen* hörer. *Populus*. Se *Balsam-*, *Pyramid-*, *Silfverpoppel*.

POPPELPIL, på'pp'lpi'l, f. 2. Se *Flugträd*.

POPPELTRÄD, n. 3. Se *Poppel*.

POPULARISERA, v. a. 1. Göra omtyckt af folket, fattlig eller begriplig. — *P. sig*, ställa sig in hos folket. — *Populariserande*, n. 4. o. *Popularisering*, f. 2.

POPULARITET, --- -ét, f. 3. 1) Folkgunst, — 2) Egenskapen hos en skrift, att vara allmänt fattlig, att kunna fattas af menige man.

POPULATION, --- -tschón, f. 3. (lat. *Populatio*) Befolkning, folkstocck.

POPULÄR, -- -är, a. 2. (fr. *Populaire*, af lat. *Popularis*) 1) Som står väl hos folket. — 2) Lämpad efter menighetens begrepp, allmänt fattlig.

POPULÄRT, adv. 1) På ett sätt, som vinner folkets bifall. — 2) På ett allmänt fattligt sätt.

POR, m. 3. (grek. *Poros*, genomgång) Liten öppning, mellanrum i en kropp. Brukas mest i plur. *P-erna i människokroppen*, svettåhlen, ut-dunstningsåhlen.

PORFYR, på'rfyr, m. sing. (grek. *Porphyra*, purpur) En af flera olika mineralier sammansatt vacker stenart, vanligen af gråaktig, brun eller röd grundfärg med isprängda olivfärgade korn samt betydlig hårdhet. — *Ss. P-urna*, -*vas*. [Porphyr.]

PORLÄ, på'rlä, v. n. 1. 1) Sakta koka. Be-tecknar ljudet af de dervid söndersprängande bubblorna. *Teknadan p-r*. — 2) Rinna med ett sorlande ljud. *En bäck som p-r nere i dalen*. *P. upp*, uppvälja. — *Porlande*, n. 4.

PORLAF, på'rlaf, m. 2. pl. — *lafvar*. Lafsläktet *Porina*, på trädstammar.

PORPHYR, se *Porfyr*.

POROSITET, --- -ét, f. 3. Egenskapen att vara porös. *Pipighet*, *hållighet*.

PORS, på'r's, m. sing. Kärrväxt, som blommar i April på bar qvist, med rödbruna, glatta blomställ, blåaktiga blad och saftlösa bär. Brukas på dricka i stället för humle. *Myrica Gale*.

PORSLIN, på'r'slin, n. 3. (fr. *Porcelaine*, ital. *Porcellana*) 1) Ett slags hvit lera, på olika sätt till käl o. d. formad, bränd och glaserad. *Akta p.*, den finaste och fullkomligaste sorten deraf. *Engelskt p.*, hvitt stengods, förfärdigadt af jernfri lera, försatt med jernfil, slammad kisel. *Oäkta p.*, se *Faience*. — 2) Käril (pl.) af detta ämne. [Porcellin, Postlin.]

PORSLINSBRUK, på'r'slin'sbruk, n. 3. Fabrik, der porslin tillverkas.

PORSLINSLERA, f. 1. Ett slags fin, ljus lera, hvaraf porslin brännes.

PORSLINSMÅLARE, m. 3. Målare, som isynnerhet sysselsätter sig med att måla på porslin.

PORSLINSSERVIS, på'r'slin'sservis, m. 3. Fullständig omgång af porslinskär, som äro behöfliga för servoring af ett större bord.

PORSLINSSNÄCKA, f. 1. En knappt tums-lång snäcka, liknande hvitt porslin och utan vridning, endast med böjda, tandade kanter. Cy-præa moneta. Skalen deraf kallas *Ormskallar*.

PORSLINSUGN, m. 2. Ugn, hvori porslin brännes.

PORSÖL, på'r'söl, n. 3. En fordom bruklig dryck, som bryggdes på pors.

PORT, m. 2. 1) Hufvudöppning till hus, byggnad, gård, stad eller på mur, o. s. v. *Gå in genom p-en*. *Stänga p-en*. *Köra på p-en*, utdrifva; förvisa; afskedt ur sin tjänst. — Bildar sammansättningarna *Hus-*, *Gård-*, *Stads-*, *Inkörsport*, m. fl. — 2) Stängsel för en sådan öppning, antingen den är i helt stycke, eller i två afdelningar (*porthalfvor*). Jfr. *Dörr*. *Bulla på p-en*. *Öppna, slå igen p-en*. — 3) (skepp.) a) Hål i sidan af ett örlogsfartyg, hvarigenom mynnigen af en kanon står ut. — b) Stängsel, som tillsluter ett sådant hål. — c) *Portar* kallas äfv. de fyrkantiga håll på sidan eller i bogen af ett handelsfartyg, genom hvilka sådana varor inlastas i rummet, som ej kunna nedtagas genom luckorna. — 4) *Ottomaniska P-en* eller blott *P-en*, turkiska kabinettet, regeringen. — *Ss. P-lås*, -*nyckel*, -*regel*, -*stängning*, -*öppning*.

PORTAL, på'r'täl, m. 3. (fr. *Portail*, af lat. *Porta*) Hufvudgång till en större byggnad, helst då den är försedd med arkitektoniska prydnader.

PORTATIV, på'r'tati'v, a. 2. (af lat. *Portare*) Tjenlig att bära.

PORTECHAISE, se *Portschäs*.

PORTE-ÉPÉE, på'r'tepé, m. 3. (fr.) Värj-gång.

PORTER, på'r't'r, m. sing. Ett starkt och beskt, i England uppfunnet öl. Har fått sitt namn deraf, att det i anseende till sin styrka är bäst passande för bärare (porters).

PORTERAD, på'r'terädd, a. 2. (fr. *Porté*) Hägad, fallen (för).

PORTFÖLJ, på'r'tfö'lj, m. 3. (fr. *Portefeuille*) 1) Förvaringsfodral för papper och dokumenter; pappersväska, brevvaska. — 2) (fig.) En ministers eller ett statsråds embetsbefattning. — 3) (fig.) Samling af ritningar eller gravurer.

PORTGAFVEL, m. 2. pl. — *gastlar*. Se *Port-halfva*.

PORTGALLER, n. 3. Galler i öfra delen

af en port, hvarigenom man kan se och tala med folk.

PORTGÅNG, m. 2. Gång, som förer till en port.

PORTHALFVA, f. 1. Ena delen af en port, som består af två särskilda stycken.

PORTHAMMARE, m. 2. pl. — *hamrar*. Se *Portklapp*.

PORTIK, på'r'tik, m. 3. (fr. *Portique*, lat. *Porticus*) Betäckt gång emellan pelare, öppet galleri.

PORTION, på'r'tschón, m. 3. (lat. *Portio*, af *Pars*, del) 1) Andel, lott. — 2) Viss myckenhet af mat, som vid en måltid tilldelas hvar och en af de spisande.

PORTKÄMMARE, m. 2. pl. — *hamrar*. Liten kämmare vid en port, der portvaktaren bor.

PORTKLAPP, m. 2. Rörig metallklump, anbragt på en port, för att dermed kunna stå mot en inunder sittande metallplan, till tecken att man vill slippa in.

PORTKLOCKA, f. 1. 1) Klocka, anbragt på en port, och hvarpå man ringer, då man vill slippa in. — 2) Klocka i en fästning, hvarmed gifves tecken till portarnes öppnande och stängning.

PORTLAK, på'r'tläck, m. sing. Köksväxt, som brukas stufvad, i soppor och till salad. *Portulaca oleracea*.

PORTLIDER, n. 3. Se *Portsköfve*.

PORTLUCKA, f. 1. Stängsel för port å fartyg.

PORTNÄR, portnä'r, m. 3. Se *Portvakt*.

PORTO, på'r'to. (ital.) Se *Postporto*. *P. franco*, fri för postafgift.

PORTPENNINGAR, på'r'tpenningar, m. 2. pl. Afgift för inträdet genom en port.

PORTRYMPEL, på'r'try'mpp'l, m. 2. pl. — *rympel*. (skepp.) Tröskel i en styckeport.

PORTRÄTT, på'r'trät't, m. 3. (fr. *Portrait*) 1) Målning af en viss persons ansigtsdrag. *Taga p. af någon*. — 2) (fig.) Skildring. — *Syn*. *Konterfej*.

PORTRÄTTERA, på'r'trät'tera, v. a. 1. Af-måla en person.

PORTRÄTTMÅLARE, på'r'trät'tmål'are, m. 3. Målare, som isynn. sysselsätter sig med att måla porträtter.

PORTRÄTTMÅLERI, --- -ri, n. 3. eller

PORTRÄTTMÅLNING, f. 2. Konsten att måla porträtter.

PORTSCHÄS, på'r'tschä's, m. 3. (fr. *Chaise à porteurs*) Se *Bärstol*. — *Ss. P-bärare*.

PORTSTEFEN, m. 2. Afvisare vid en port.

PORTSTÖTTA, f. 1. (skepp.) *Portstöttor* kallas spanten, som formera kanonportarnes sidor.

PORTVAKT, m. 3. ell. **PORTVAKTARE**, m. 3. **PORTVAKTERSKA**, f. 1. Person, hvars befattning är att passa på och öppna porten för kommande, samt deremellan hålla den slängd.

PORTVIN, på'r'tvi'n, n. 3. Ett slags rött vin ifrån staden Porto i Portugal.

PORTÅDER, på'r'tå'd'r, f. 1. pl. — *ådror*. Stammen af en blodåder, som bildas af flera tillförande ådror i underlivet, och derefter går in i lefvern, der den åter förgrenar sig och lemnar ämnet till gallberedningen.

PORTÅDERSYSTEM, n. 3. (anat.) *P-et* kallas alla de blodådror, som förena sig i portåderens stam.

PORÖS, por'ös, a. 2. Full af porer, pipig, hållig.

POSITION, -- -tschón, f. 3. (lat. *Positio*) 1)

Ställning, läge, belägenhet. — 2) (krigsk.) Den jordgrund, hvarpå en krigshär med fördel kan uppställa till strid. Fältställning, Ställning.

POSITIV, -i'v, a. 2. 1) Bestämd, afgjord, gifven, viss, säker. *P-a bevis, löften.* — 2) Bjudande, befallande. *P-a bud.* — *Motsats:* Negativ. — 3) Som antager något såsom verkligt: jakande. — *Motsats:* Nekande. — 4) Ej grundad på eller innefattad i naturrätten. *P. lag*, stiftad lag. — *Motsats:* Naturlig. — 5) (om person) Bestämd i sina yttranden, ej fallen för eftergift, befällande, myndig. — 6) (slg.) *P. gvanitet*, som har tecknet + framför sig. — *S. n. 3.* Litet orgyerke. Kammarorgel. Se äfv. *Vespositiv, Fågelpositiv.* — *S. m. 3.* (gram.) Adjektivets enklaste ställning, som innebär ingen jämförelse med något annat. Kallas äfv., enligt Latinet, *Positivus*. [-II.]

POSITIVSPELARE, -i'vspelare, m. 3. En som går omkring med ett vespositiv och låter höra det för penningar.

POSITIVT, -i'vt, adv. Bestämdt, säkert, afgjordt. [-III.]

POSITO, posito. (lat.) Förutsatt, antaget.

POSITUR, -y'r, f. 3. 1) Ställning med kroppen. — 2) Ställning, som man antager, då man börjar fäkta. *Ställa sig i p.*; äfv. (fig.) göra sig färdig till något, bereda sig till strid.

POSSESSION, påssäsöhön, f. 3. (lat. *Possessio*) 1) Besittning, innehafvande, — 2) Åtnjutande. — 3) Jordområde, som någon besitter; besittning. **POSSESSIONAT**, påssäsöhönät, m. 3. Ägare af större landegendom.

POSSESIV, påssäsiv, a. 2. (gram.) *P-t pronomen* eller *Possessivum* (egentl. *Pronomen possessivum*, lat. ord), pronomen, som utmärker ett ägande, t. ex.: min, din.

POST, påssi, m. 5. (fr. *Poste*, af lat. *Ponere*, ställa) 1) Ställe, der soldat eller trupp blifvit ställt att hålla vakt. Deraf Fältpost, Förpost. *Intaga en p. Stå på p.*, vara utställd som vakt. (Fig.) *Vara på sin p.*, iakttaga sina skyldigheter, ej församma nödig uppmärksamhet. — 2) På ett sådant ställe utställd soldat eller trupp. *En p. af nationalgardet, af liniestrupperna.* För-dubbla *p-erna.* — *Syn.* Vakt, Postering. — 3) Beställning, syssla. *Innehafva en hög p.* Deraf Hederspost. — 4) a) Parti af varor. *En p. spannmål.* — b) Hvarje i räkning upptagen särskilt vara, varusort, arbete o. s. v., jemte derför utsatt penningbelopp. *För denna p. på min räkning.* *Denna p. i min herres räkning är oriktigt påförd.* — 5) Allmän inrättning för brefafsändning ifrån ett ställe till ett annat, emot fastställd afgift. Brefpost. *P-en är en sednare tidens uppfinning.* *Skicka bref på p-en.* — 6) Se *Postkontor.* *Lemna in ett bref på p-en.* — 7) Se *Poststyrelse, Postverk.* — 8) Bref och tidningar, som föras medelst posten emellan orter. *Föra p-en ifrån Stockholm till Göteborg.* — 9) Postbud, postförare, postkarl, postiljon. *P-en har nys kommit.* *Akände, ridande p.* *Jag skall skriva med nästa p.* — 10) (fig.) Nyhet. *En bedröflig p.* — 11) Utländsk skjutsinrättning. *Resa med p-en.* — 12) Liten stolpe. Se vidare *Dörr-, Fönsterpost.*

POSTA, v. n. 1. 1) Stå på post. — 2) (fig. fam.) Gå på ett ställe och vänta. — *Postande*, n. 4.

POSTAFGIFT, f. 3. Se *Postpenningar.*

POSTAMENT, påstamänt, n. 3. (af fr. *Poste*, ställa) Fotställning.

POSTBETJENING, f. 2. Tjenstemän vid postverket.

POSTBOK, f. 3. pl. — *böcker.* Motbok, hvarenskiilt person, som har räkning med ett postkontor, till rättelse vid uppgröningen låter der an-teckna alla bref, som af honom med posten afsändas.

POSTBONDE, m. 3. pl. — *bönder.* Bonde å hemman, som har skyldigheten att emot viss skjutslega fortskaffa posten.

POSTBUD, n. 3. Person, afsänd, för att hämta bref och tidningar på ett postkontor.

POSTDAG, m. 2. Dag, då post afgår.

POSTDAGLIG, a. 2. Som kommer eller afgår hvar postdag. *P-a underrättelser.* *P-a penningremisser.*

POSTDAGLIGEN, adv. Med hvarje postdag. *P. bekomma bref.*

POSTDATERA, v. a. 1. (fr. *Postdater*) Åsätta ett sedoare datum än det verkliga.

POSTBILUVIANSK, a. 2. Tillhörande tiden efter syndafloden.

POSTDIREKTÖR, påsstdräcktör, m. 3. Postinspektör i större städer. Se äfv. *Öfver-Postdirektör.* [-rectör.]

POSTDUFVA, f. 1. Se *Brefdufva.*

PÄSTERA, påstera, v. a. 1. Ställa på post, utställa en trupp på en viss post. — *P. sig*, v. r. Ställa sig på post; fatta posto.

POSTERANDE, n. 4. Ställande på post.

POSTERING, f. 2. 1) Se *Posterande.* — 2) Soldater, trupper, posterade på ett ställe, till dess försvar.

POSTFARTYG, n. 3. Fartyg, som användes att föra posten emellan tvänne orter.

POSTFRI, a. 2. Fri för postafgift. — *Postfritt*, adv. — *Syn.* Franco.

POSTFRIHET, f. 3. Frihet ifrån postafgift.

POSTFÖRARE, m. 3. En, som förer posten. — *Syn.* Postiljon.

POSTFÖRING, f. 2. Postens fortskaffande mellan orter.

POSTFÖRVALTARE, m. 3. Tjensteman, som har högsta tillsyn öfver gröromåten vid ett postkontor eller vid en afdelning af ett större sådant.

POSTGOSSE, m. 2. pl. — *gossar.* Gosse, som förer posten eller är afsänd som postbud.

POSTGÅNG, m. 2. Postens förande, mellan orter. *P-en emellan Stockholm och Ystad.*

POSTGÅRD, m. 2. Se *Posthus* och *Posthemman.*

POSTHEMMAN, n. 3. Hemman, anslaget till postens fortskaffande.

POSTHORN, n. 3. 1) Ett litet valdthorn- eller trumpetlikt messingsinstrument, som postiljoner föra med sig, och hvare de blåsa, då de vilja gifva tecken åt vägförande att hålla ur vägen. — 2) Benämning på tvänne snäckarter, *Nautilus Spirula* och *Helix planorbis.*

POSTHUS, n. 5. Ställe utrikes, der posthästar hållas resande tillhanda.

POSTHÄST, m. 2. 1) Skjuthäst, som utrikes hålles resande tillhanda vid poststationerna. *Resamed p-ar.* — 2) (i Sverige) Häst, som förer posten.

POSTILJON, påstilljön, m. 3. (fr. *Postillon*) 1) Vid postverket anställd person, som förer posten emellan vissa orter. — 2) Körsvan på en postvagn.

POSTILLA, påstillä, f. 1. Bok, som innehåller predikningar öfver årets sön- och högtidsdags-evangelier.

Anm. Benämningen är upkommen af de lat. orden *post illa* (saml. *verba*, efter dessa ord, d. v. s. de utur bibeln såsom predikotext upplästa ord).

POSTINRÄTTNING, f. 2. Se *Post*, 5.

POSTINSPEKTÖR, påsstinspäckör, m. 3. Postförvaltare i stad, der landshöfdingeresidens är, äfvensom i Stockholm.

POSTJAKT, f. 3. Jakt, som användes till postföring.

POSTKAMERERARE, m. 3. Tjensteman vid Stockholms postkontor, som kontrollerar postmästarne, vaktar öfver, att inga balanser få uppkomma, och att redogörelserna i rätta tid inkomma. [-cam —]

POSTKARL, m. 2. Postande karl, vaktpost.

POSTKARTA, f. 1. Förteckning på afgående eller ankommande bref, som upprättas på postkontoren. [-charta.]

POSTKONTOR, på'sstkontör, n. 3. På statens bekostnad med särskilda tjenstemän försedd ställe i stad eller på landet, der bref emottagas till afsändning med posten och ankoma bref utdelas. [-contor.]

POSTLIN, se *Porslin.*

POSTMEDEL, n. 3. pl. Medel, som inflyta genom bresporto och fraktagifter af passagerare och gods, som föras med postfartyg.

POSTMÄSTARE, m. 3. 1) Postförvaltare vid postkontor, der ej finnes landshöfdingeresidens, äfvensom på vissa ställen å landet, samt vid Stockholms general-postkontor. — 2) Person, som har högsta tillsyn vid ett posthus utrikes.

POSTO, på'sto, s. oböjl. (ital.) Fast ställning, stånd. *Falla p.*, göra stånd.

POSTPAPPER, n. 3. En sort fint papper i mindre format, som brukas isynnerhet till brefskrifning för afsändning på posten.

POSTPENNINGAR, m. 2. pl. och

POSTPORTO, påsspårto, n. 2. Afgift för bref och paketer, som fortskaffas med posten.

POSTSEKRETERARE, m. 3. Tjensteman, som förrättar sekreterare-göromålen vid postverket.

POSTSKRIFVARE, m. 3. Tjensteman, anställd som skrifvare vid postverket.

POSTSKRIPTUM, påsstskriptum, n. pl. — *ta*, eller

POSTSKRIPT, påsstskript, n. 3. (lat. *Postscriptum*) Hvad som tillägges i ett bref efter dess avslutande och underskrift. Tecknas förkortadt *P. S.*

POSTSTATION, på'sststatsöhön, f. 3. 1) Ställe utrikes, der skjuts hålles resande tillhanda. — 2) Håll emellan tvänne sådana ställen.

POSTSTYRELSE, f. 3. Embetsverk, som handlägger och afgör alla till postverket hörande ärenden.

POSTTAXA, f. 1. Taxa å afgiften för bref, som inlemnas på posten.

POSTTIDNING, f. 2. Tidning, som meddelar in- och utrikes nyheter, erhållna med posten. Ordet begagnas som titel för vissa tidningar.

POSTULAT, påstulät, n. 3. o. 3. (geom.) Enkel uppgift, hvars verkställande fordrar intet bevis.

POSTVAGN, m. 2. 1) Vagn, hvarpå posten föras. — 2) (utrikes) Dylisk vagn, hvilken derjemte äfven fortskaffar resande.

POSTVERK, n. 3. Den allmänna inrättning i en stat, som besörjer postföringen.

POSTVÄG, m. 2. Väg, på hvilken allmänna posten föras.

POSTVÄSKA, f. 1. 1) Läderväska, i hvilken posten föras ifrån ett ställe till ett annat. — 2) (fig. fam.) Se *Slammertaska.*

POTATES ell. **POTATIS**, potätiss, m. pl. *potäter*, äfv. i dagligt tal *potatisar* (dock ej i kollektiv mening) 1) En allmänt känd jordfrukt. *Solanum tuberosum.* Benämningen bildad efter det engelska *Potatoe.* *Gif mig en p., två potäter* eller *potatisar.* — 2) (kollektivt) Mängd af sådana jordfrukter. *En kappe p.* (äfv. *potäter*, men ej: *potatisar*). — *Ss. P-land, -stjelm,* m. m.

Anm. För singular brukas äfv. någon gång *Potät.* *Potät* ell. *Potäta*, pl. *potäter*, är alldeles obrukligt. I stället för detta utländska ord har man det ganska goda svenska *Jordpäron.*

POTATESBRÄNNVIN, n. 3. Brännvin, tillredt af potates.

POTATESBRÖD, n. sing. Bröd, bakadt af mjöl blandadt med rifven eller stött potates.

POTATESMJÖL, n. sing. Mjöl, som beredes af potates.

POTATESQVARN, f. 2. Ett slags qvarn, hvarmedelst potates söndermales till begagnande vid brännvinsbränning.

POTENS, potä'ns, f. 3. (lat. *Potentia*) 1) Förmåga, kraft; viss grad af kraft. — 2) (slg.) Storhet, multiplicerad med sig sjelf en eller flera gånger. — 3) (mek.) Kraft, hvarigenom något sättes i rörelse. — 4) (fil.) Grad af det oändligas utveckling i det ändliga. — 5) (fysiol.) Hvarje inverkan på en levande kropp, hvarigenom lifvet underhålles eller modifieras.

POTENTAT, potänntät, m. 3. (medelt. lat. *Potentatus*) Regent i en större stat.

POTENTILL, potänntill, f. 3. Örtslägtet *Potentilla* eller *Fingerört.*

POTT, m. 3. Penninginsats af samtliga spelande för ett parti i vissa spel, t. ex. kängspel. *Spela en p.*, ett parti.

POTTA, f. 1. 1) Större skålförmigt kärl af ler, porslin eller äfv. tenn, koppar och messing. *Jfr. Nattpotta.* — 2) Glasdegel vid glashruk.

POTTASKA, f. sing. (t. *Pottasche*) Ett alkaliskt salt, som erhålles genom träaskas urlutning med vatten, lutens inkokning till torrhet, samt det torra saltets (rå pottaska) kalcinering, tills den blifvit färglös (raffinerad). — *Ss. Pottaske-sjuderi, -tillverkning.* [Påtaska.]

POTTFISK, m. 2. Däggojur af Hvalarna, stort som en hvalfisk, 50 alnar eller derutöfver, hufvudet föga mindre än kroppen, och med tänder blott i undra käken. Öfra delen af det stora hufvudet innehåller Hvalrot eller *Spermaceti*. *Physeter macrocephalus.*

POTTKÄS, m. sing. (t. *Pothäse*) Krukost.

POTTLÖD, n. sing. Maskinsmörja, tillredd af byters.

POTTMAKARE, m. 3. (prov.) Se *Kruk-makare.*

POTTRA, se *Pultra.*

POZZOLANJORD, pozzolanjörd, f. sing. Söndervittrad lava, som nyttjas till murbruk vid byggnader under vatten.

PRACK, n. sing. Se *Prackande.*

PRACKA, f. 1. Ett slags sjöfågel. *Mergus serratus.*

PRACKA, v. n. 1. 1) Söka att förvärfa, komma åt penningar genom hvarjehanda lumpna medel. *P. börl*, på mindre hederligt sätt göra sig af med; äfv. slarva bort. *P. ihop*, hopsamla genom allehanda slags medel, så lödliga som olofliga; äfv. fuska ihop (om arbete). *P. på en något*, genom efterhängsenhet eller på svokfullt sätt narra en att köpa något. *P. sig till*, genom allehanda konstater åtkomma. — 2) Nyttja hvarje-

handa medel, utvägar, som ej föra till målet; äfv. hjälpa sig så godt man kan. *P. sig fram.* *P. och låna*, låna litet här och litet der.

PRACKANDE, n. 4. Det sätt att gå till väga i handel ochandel, då man prackar.

PRACKARE, m. 3. En, som prackar.

PRACKASYL, m. 2. (pop.) Se *Prackare*.

PRACKÄRFÖLJE, n. 4. (fam.) Se *Pack*.

PRACTIK, m. fl., se *Praktik*, &c.

PRÆ, latinsk preposition, som betyder: före, framför. Förekommer i flera från latinet införda ord, hvilka dock i allmänhet stavas med enkelt e i st. f. æ.

PRAGMATISK, pragmatisk, a. 2. (från grek.) *P. historia*, då händelserna framställas i sitt sammanhang af orsak och verkan. *P. sanktion*, landsförordning i andeliga eller världsliga ärendor; äfv. benämning på vissa regenters stadgande om arfsföljden i deras stater.

PRAGT, se *Prakt*.

PRAKT, f. sing. Yttre glans och herrlighet. *P. i kläder, i möbler. Blommornas p. Visa sig i all sin p.* — *Ss. P-byggnad, -drägt, -klädnad, -lös, -rum, -sång.* [Pragt.]

PRAKTBÄGGE, m. 2. pl. — *baggar.* Se *Praktbotta*.

PRAKTIBEL, m. 2. pl. — *biblar.* Bibel, tryckt på fint papper och försedd med fina gravurer.

PRAKTBOBBA, f. 4. En två tum lång insekt af Skalbaggarne, i S. Amerika, grön och gulglänsande med ett par stälbå fläckar på ryggskölden. *Buprestis Gigas.*

PRAKTCACTUS, m. 3. pl. — *cacti.* En art af Cactussläktet, utmärkt för sina högst praktfulla, stora, guldgula, vålluktande blommor. *Cactus grandiflorus.*

PRAKTEJDER, m. 2. pl. — *ejdrar.* En art Ejderfågel med praktfull fjäderbeklädnad. *Fulgula spectabilis.*

PRAKTFULL, a. 2. I hög grad praktig.

PRAKTFÅGEL, m. 2. pl. — *fåglar.* Fågel med praktfull fjäderbeklädnad.

PRAKTIK, praktik, f. 3. (från grek.) 1) Utöfning, utförande, verkställande, handläggning. *En uppfinning, som i p-en befunnits oduglig.* — *Motsats: Teori.* — 2) Erfarenhet, kännedom af en saks utöfning. *Han har mycken p.* — 3) Tillopp af kunder, isynn. för läkare och advokater. [Pract-]

PRAKTIKA, praktiska, f. 4. (fr. *Pratique*) Af karantänschef gifven tillåtelse för ett fartyg, att hafva fri beröring med land. [Practica.]

PRAKTIKABEL, praktikäb'l, a. 2. Görlig, verkställbar. [Pract-]

PRAKTIKUS, praktikus, m. pl. *praktici* ell. *praktiker.* 1) En, som utöfvar någon konst eller något yrke, och deri äger erfarenhet. — 2) En, hvars kunskaper grundas sig på öfning och erfarenhet. — *Motsats: Teoretikus.* [Practicus.]

PRAKTISERA, v. a. 1. 1) Öfva, utöfva (konst, yrke o. s. v.). Säges isynn. om läkare och sakförare. *P. läkekonsten, kirurgien.* — 2) (fam.) Behandligt och oförmärkt eller med konst förflytta något ifrån ett ställe till ett annat. *P. bort, i'n, &c.* — *P. sig, v. r. P. sig i'n, ut &c.* oförmärkt smya sig in, ut. — *Praktiserande*, n. 4. o. *Praktisering*, f. 2. [Practicera.]

PRAKTISK, praktisk, a. 2. 1) Som har afseende på utöfningen. *Utöfvande. Teoretisk och p. kurs i filosofien. P-a regler, anvisningar. P. filosofi*, läran om människans högsta ändamål

och deraf följande lagar för hennes förhållande. — 2) Som i verkligheten utöfvar och af erfarenhet känner något. *P. filosof, läkare.* — 3) Som kan i allmänna lifvet tillämpas. *En p. uppfinning.* — 4) Som äger förmågan att använda eller tillämpa, hvad som blifvit inbämtadt. *Ett p-t hufvud. P-t förstånd.* — *Motsats: Teoretisk.* [Pract-]

PRAKTISKT, adv. I praktiskt afseende. *P. verkställbar.* [Pract-]

PRAKTKARLEK, m. sing. Böjelse för prakt.

PRAKTLILJA, f. 4. En ostindisk art af Liljorna med högröda, eller gula och röda blomblad. *Gloriosa superba.*

PRAKTNEGLIKA, -näljlika, f. 4. En art vild Neglika med i blomvippa sittande röda blommor. *Dianthus superbus.*

PRAKTSTYCKE, n. 4. Konststycke, som utmärker sig för prakt.

PRAKTUPPLAGA, f. 1. På ganska fint papper med största omsorg tryckt och med illustrationer försedd upplaga af ett arbete.

PRAKTYVERK, n. 3. Verk, arbete, som utmärker sig för prakt.

PRAKTVÄXT, f. 3. Utmärkt praktfull växt.

PRÄS, m. 3. Ett slags ädelsten.

PRÄSSEL, n. sing. Se *Prasslande*.

PRÄSSLA, v. n. o. impers. 1. Säges om det ljud, som höres, då vissa tunna, rätliga föremål, t. ex. löf, röras emot hvarandra. *Han blir rädd, om ett löf p-r*, är mycket rädd af sig. *Det p-r i buskarna.*

PRÄSSLANDE, n. 4. Ljudet, då något prasslar.

PRÄT, n. sing. 1) Se *Pratande. Uppehålla någon med p.* — 2) (fam.) Sanningslöst tal eller rykte; osmakligt tal. *Det är bara p. Åh p!* det tror jag icke. *Hvad är det för p?* hvad är det för dumt tal? — *Syn. Drafvel, Lappri, Strunt.*

PRATA, v. n. o. a. 1. 1) Tala hit och dit om hvarjehanda ämnen. *Sitta och p. Vi roade oss att p. P. med någon. P. om allt hvad man vet. P. bort, med prat fördrifva, t. ex.: P. bort tiden. P. sig ifrån*, genom prat befria sig ifrån. *P. ut, sluta att prata, t. ex.: Han har ej p-t ut än.* — *Syn. Samspråka, Glamma, Parlera.* — 2) (fam.) Tala sanningslöst eller dumt. *Åh, du p-r! De p. så mycket. Hvad kommer ni och p-r för slag?* — *Syn. Pladdra, Slamra, Pallra.* — 3) (fam.) Se *Squallra*.

PRATANDE, n. 4. Talande hit och dit om hvarjehanda. Se vidare *Prata*.

PRATARE, m. 3. Se *Pratmakare*.

PRATMAKARE, m. 3. — **KERSKA**, f. 4. En, som är mycket fallen för att prata.

PRATSÄM, a. 2. Som gerna pratar.

PRATSAMHET, f. 3. Böjelse för att prata.

PRATSJUK, f. 2. Öfverdrifvet pratsam.

PRATSJUKA, f. sing. Öfverdrifven pratsamhet.

PRAKXIS, präxiss, f. sing. (grek.) Utöfvande; bruk, vedertaget sätt.

PRÆ, se *Præ*.

PREBENDE, prebände, n. 4. (af lat. *Præbère*, öfverlemnna) Pastorat, hvilket är anslaget att såsom förbättring i lönen innehafvas af professor vid en akademi eller lektor vid ett gymnasium.

PREBENDEHEMMAN, prebändehemman, n. 3. Hemman, anslaget till löneförbättring för professor vid akademi eller lektor vid ett gymnasium.

PRECEPTOR, presäpptärr, m. 3. (uttalas i pl. — *törärr*) Lärare.

PRECIPITAT, ---ät, n. 3. Bottenfällning.

PRECIPITERA, v. a. 1. (kem.) Fälla.

PRECIS, -i's, a. 2. Noga, noga afpassad eller träffad, punktlig. — *Adv.* Se *Precis*.

PRECISION, --schön, f. 3. Noggrannhet, fullkomlig riktighet.

PRECIST, -i'st, adv. Noga träffadt, fullkomligt riktigt, på punkten.

PRECIÖS, se *Pretios*.

PREDESTINATION, predästinatschön, f. 3. 1) Förutbestämmelse. — 2) (teol.) Utkorelse, nådåval.

PREDESTINERA, predästinera, v. a. 1. 1) Förut bestämma. — 2) (teol.) Utkora till salighet eller fördömmelse.

PREDICAMENT, m. fl., se *Predikament*, &c.

PREDIKA, prädi'ka (uttalas af lägre folket äfv.: prä'dika), v. a. o. n. 1. (af lat. *Prædicare*)

4) Hålla tal öfver något andligt ämne till åhörarnes uppbyggelse. *P. Guds ord. P. för någon. P. lagen.* (Fig. fam.) *P. lagen för någon*, hålla ett strängt strafftal till någon. — 2) (fig. fam.) Tala med lifver (öfver ett ämne, emot något, o. s. v.). *Hon p-r för honom natt och dag, för att få honom att bli stadig. P. mot brännvænet. Hon p-r jemt och samt*, käkar alltid.

P. i en något, genom idkliga omsägningar få någon att fatta, komma ihåg, lära sig en sak. *P. omkull*, öfvertäffa i predikande.

PREDIKAMENT, ---mänt, n. 3. 1) Klass, hvartill person eller sak kan hänföras. — 2) Viss ställning, läge. [— cement.]

PREDIKANN, prädi'kann, f. sing. indef. 1) Tal öfver något andligt ämne till åhörarnes uppbyggelse. *Hålla en p.* — 2) (fig. fam.) Strafftal.

PREDIKANDE, n. 4. Handlingen, då man predikar.

PREDIKANT, prädi'kantt, m. 3. 1) En, som predikar. *God, dätig p.* — *Syn. Ordets bebådare, förkunnare, tolk.* — 2) (i sammansättningar) Benämning på innehafvarne af vissa presterliga befattningar, såsom: Bruks-, Kapell-, Slots-, Hofpredikant. [— cant.]

PREDIKARE, m. 3. En, som predikar. *Salomos P.*, en bok i Gamla Testamentet, äfv. kallad *Predikareboken*.

PREDIKAREMUNK, m. 2. Se *Dominikanermunk*.

PREDIKAT, --ät, n. 3. (log. o. språkl.) Det som säges om subjektet i en sats. [— cat.]

PREDIKNING, f. 2. Se *Predikan. Samling af p-ar.*

PREDIKOEMBETE, n. 4. Presterligt embete.

PREDIKOGÄFVOR, f. 4. pl. Förmåga att predika. *Goda p.*

PREDIKOSTIL, m. sing. Det slags skriftsätt, som är brukligt i predikningar.

PREDIKOTEXT, m. 3. *P-er* kallas hvarje af de stycken ur den H. Skrift, som, utvalda till ämnen för predikningar vid den offentliga gudstjensten, innehållas i den s. k. Evangelieboken.

PREDIKOTON, m. sing. (fam.) Den ton, som predikande vanligtvis antaga. *Falla in i p.*

PREDIKO-UTKAST, n. 3. Utkast till en predikan.

PREDIKSTOL, prä'dickstól, m. 2. Upphöjd, med himmel öfvertäckt talareställning i kyrkor, der presten står, då han predikar. — *Ss. P-s-himmel.*

PREDILEKTION, --läktschön, f. 3. Förkärlek. [— lect-]

PREDISPONERA, v. a. 1. (med.) Småningom förbereda (en sjukdom).

PREDISPOSITION, ----tschön, f. 3. (med.) Föregående benägenhet till en sjukdom.

PREDOMINERA, v. n. 1. Råda, herrska, hafva öfverhand.

PREEXISTENS, preæxistans, f. 3. Tillvarelse före detta lifvet.

PREEXISTERA, v. n. 1. Vara till förut.

PREFEKT, prefä'kt, m. 3. Ståthållare, höfding. [— fact.]

PREFEKTUR, prefä'ktur, f. 3. Ståthållarskap. [— factur.]

PREFERENCE, preferans, f. 3. (fr.) Företräde.

PREFERERA, v. a. 1. Föredraga, gifva företräde.

PREFIX, -i'x, n. 3. (gram.) Stafvelse, som sättes framför ett ord.

PREGEL, PREGLA, se *Prägel, Prägla*.

PREJA, v. a. 1. 1. (holl. *praayen*; sjöt.) Medelt ropare tala med någon på afstånd. *P. ån ett fartyg*, förmå ett motande fartyg att brassa back, för att af dess befäl erhålla underrättelser, antingen genom ropare, eller genom att sända en båt om bord.

PREJA, v. a. 2. II. Tvinga någon att gifva mer i utskylder, än lagligt är, att betala mer för en vara, än skäligt är; äfv. pålägga olaglig skatt. *P. någon i handel. P. åf*, se *Aspreja*. — *Syn. Skinna, Flå.* — *Prejande*, n. 4. o. *Prejning*, f. 2. [Präja.]

PREJARE, m. 3. En, som prejar. — *Syn. Skinnare, Flåuse.* [Präj-]

PREJERI, n. 3. Det slags handlingssätt, då man prejar folk. [Präj-]

PREJHÄLL, n. 3. *Vara inom p.*, säges om ett fartyg, då dess besättning antages kunna höra prejning ifrån ett annat fartyg.

PREJNING, f. 2. (sjöt.) Handlingen, då man prejar ett fartyg.

PREJUDICERA, ---séra, v. a. 1. Förnärma, fördömla, förortäta, göra förfång.

PREJUDIKAT, ---ät, n. 3. o. 3. Förut fälld dom i ett lika beskaffadt mål. [— cat.]

PREKÄR, -är, a. 2. (fr. *Præcarie*, af lat. *Precaarius*) 1) Som innehafves eller njutes af gunst och nåde. — 2) Beroende på andras behag, osäker, oviss.

PRELAT, -ät, m. 3. 1) Högre katolsk prest med andelig domsrätt. — 2) (i allm.) Högre prest, såsom t. ex. biskop. — 3) Ett slags dryck af Bourgognevin med rostade pomeranser.

PRELATENSISK, a. 2. Som tillhör eller har afseende på prelater.

PRELATUR, --ür, f. 3. En prelats embete, värdighet.

PRELIMINÄR, ---är, a. 2. Förberedande, inlednings-. Brukas äfv. i sammansättningar, såsom: *P-artikel, -fråga*, o. s. v.

PRELIMINÄRER, 3. pl. Allmänna punkter, hvarom man vid ett fredsslut på förhand öfverenskommer, innan de särskilda frågorna afgöras.

PRELLA, v. a. 1. Säges, då flera personer, som på sidorna hålla i ett täcke, uppkasta i luften en derpå liggande person. — *Prellning*, f. 2. [Prälla.]

PRELUDIERA, v. a. 1. Göra inledande förspel till ett tonstycke. — *Preludering*, f. 2.

PRELUDIUM, prelodium, n. 3. pl. — *dier.* 1) (i musik) Förspel. — 2) (fig.) Inledning, förberedelse.

PREMEDITERA, v. a. 1. Förut betänka, begrundna.

PREMIE, prémie, m. eil. **PREMIUM**, prémiuum, n. 3. pl. *premier*. 1) Belöning, pris. — 2) Försäkringsavgift. — 3) Bivinst i lotterispel och flera dylika spel.

PREMIELÄRFT, premiellärft, n. 3. En sort ganska fint lärt, så kalladt, emedan för tillverkning deraf premium utbetalas af allmänna medel.

PREMISS, -fss, m. 3. (log.) Försats i en slutledning.

PREMIUM, se *Premie*.

PRENT, **PRENTA**, se *Pränt*, *Pränta*.

PRENUMERANT, --- ämnt, m. 3. En, som prenumererar.

PRENUMERATION, --- tshón, f. 3. 1) Betalning på förhand. Jfr. *Prenumerera*. — 2) Penningar, sålunda erlagda. — Ss. *P-safgift*, *-spenningar*, *-spris*, *-ssedel*.

PRENUMERERA, v. n. 1. På förhand erlagga betalningen för något. Sättes isynn. i fråga om utkommande böcker och tidningar. *P. på en tidning*.

PREPARAT, n. 3. För visst ändamål på särskilt sätt tillredd sak. *Kemiskt p.*, tillredd blandning af flera ämnen för en kemisk operation. *Anatomiskt p.*, afsöndrad del af en människo- eller djurkropp, så beredd, att den kan förvaras.

PREPARERA, v. a. 1. Tillreda. — *Preparerande*, n. 2. o. *Preparering*, f. 2.

PREPONDERANS, prepånnderånnngs, f. 3. Öfvervigt.

PREPOSITION, --- tshón, f. 3. (gram.) Partikel, som sättes framför ett nomen eller pronomen, för att bestämma dess förhållande till andra ord i satsen. Föresättningsord. Biord för sakord.

PREROGATIV, --- ív, n. 3. Företrädesrätt. **PRESBYTERIANER**, prässbyterian'r, 3. pl. (af lat. *Presbyter*, prest) Protestanter i England, hvilka icke erkänna biskopsstyrelse i församlingen.

PRESENNING, prässånning, m. 2. (tyiskt ord; skepp.) Målad eller tjärad segelduk, som lägges öfver varor eller luckor, till skydd för väta.

PRESENCE, presånngs, f. 3. (fr.) Närvaro.

PRESENS, presånns, n. pl. presentia ell. presentier (presånntsiår) (gram.) Tempus, som utmärker, att något nu sker.

PRESENT, presånnt ell. presånngt, m. 3. (fr.) Skänk, gåfva.

PRESENTABEL, presånntåb'l, a. 2. Som kan presenteras; hygglig till utseende.

PRESENTATION, presånntåtschón, f. 3. 1) Företående, uppvisande. — 2) En persons föreställande för en annan.

PRESENTATUM, presånntåttumm, n. pl. — *lata*. Påskrift, att en handling blifvit förevist.

PRESENTERA, presånntåtera o. presånngtåtera, v. a. 1. 1) Framvisa, framte, uppvisa. — 2) Framräcka, bjuda. — 3) Föreställa en person för en annan. — *P. sig*, v. r. 1) Framställa sig, förete sig, visa sig. — 2) (om sak) Taga sig väl eller illa ut. *Slottet p-r sig vackert på afstånd*. — *Presenterande*, n. 2. o. *Presentering*, f. 2.

PRESENTERTALLRIK, presånntårtållrick, m. 2. Tallrik, som brukas att derpå bjuda konfekt, vin o. d.

PRESERVATIV, presårrvåtv, n. 3. o. 3. Förvaringsmedel, skyddsmedel. [— tif.]

PRESERVERA, presårrvåra, v. a. 1. Förvara, skydda.

PRESES, présåss, m. 1) Ordförande i en rätt. — 2) Den, som utgifvit teserna vid en dis-

putation och försvarar dem mot opponenterna, med rättighet att intaga katedern.

PRESIDENT, --- ämnt, m. 3. Ordförande i öfverrätt eller kollegium. — Ss. *P-sembete*, *-svårldighet*.

PRESIDENTSKA, f. 1. En presidents fru eller enka.

PRESIDENTSKAP, n. 3. En presidents embete, värdighet.

PRESIDERA, v. n. 1. 1) Sitta främst, föra ordet. — 2) Från katedern försvara teserna vid en disputation.

PRESIDIUM, presi'dium, n. pl. — *dia*. (lat.) Ordförandeskap.

PRESKRIPTION, preskriptschón, f. 3. (jur.) Viss föreskrifven tid, inom hvilken ett åtal bör ske eller ett anspråk göras gällande; äfv. fördel, som genom uraktlåtenhet häraf, tillskyndas någon. [-scription.]

PRESS, m. 2. 1) Maskin, hvarmedelst en fortvarande stark tryckning på ett föremål frambringas. Är af många olika slag, såsom: Skruf-, Kll-, Cylinderr-, Bok-, Kläd-, Vin-, Oljepress, m. fl. *Lägga något i p. Taga en bok ur p-en*. — 2) a) Se *Tryckpress*. *Ett boktryckeri med tio p-ar*. *Lägga en bok under p-en*, börja dess tryckning. *En bok, som lemnat p-en*, blifvit utgifven af trycket. — b) (fig.) Böckers och skrifter utgifvande af trycket. *P-ens frihet*, *sjelfsvåld*. — 3) Den pressning, som något genom press fått. *Taga p-en ur kläde*. [Präss.]

PRESSA, v. a. 1. 1) (i allm.) Hårdt trycka. — 2) Hårdt trycks något medelst press, för att derur afskilja saft, must, o. s. v. *P. frukt*, *vin-druvor*. — 3) Medelst press afskilja saft o. s. v. ur något. *P. vin*, *olja*. — 4) Medelst press hoptrycka ett föremål, gifva det någon viss beredning. *P. kläde*, *linne*. *P. ihóp*, genom pressning hoptrycka. — 5) Se *Persa*. — 6) (sjöt.) *P. matros*, tvinga folk att taga tjänst å örlogsfartyg. *P. segel*, tillsätta alla segel, som fartyget kan låta. — 7) (fig.) Plåga, förtrycka. *P. af, ut*, se *Apressa*, *Upressa*. — *Pressande*, n. 4. [Prässa.]

PRESSANT, prässånngt, a. 1. (fr.) Brådsakande, trängande.

PRESSARE, m. 3. 1) En, som pressar. — 2) (sjöt.) *P.* kallas äfv. beväpnade män, som sändas i land eller om bord på handelsfartyg, för att pressa (bem. 6) matros. [Präss —.]

PRESSBOM, m. 2. pl. — *bommar*. Stång, hvarmed en press omvrides. [Präss —.]

PRESSBRÅDE, n. 4. *P-n* kallas de bräden, som vid klädespressning läggas emellan klädet.

PRESSBÄNGEL, m. 2. pl. — *bänglar*. Stark järnstång på en tryckpress, hvarmed vid tryckning tryckaren drager åt, så att formen aftryckes.

PRESSBÄNK, m. 2. Ett slags bänk, hvarpå vid ett bomullspinneri bomullsfållen starkt sammanpressas.

PRESSDUK, m. 2. Duk, hvari något, som skall pressas, t. ex. frö, inlägges.

PRESSFRIHET, f. 3. Se *Tryckfrihet*.

PRESSGLANS, m. sing. Glans, åstadkommen genom pressning.

PRESSHUS, n. 3. Särskilt hus, der pressning verkställes.

PRESSJERN, se *Persjern*.

PRESSJÄST, m. sing. Jäst i torr form, som beredes genom pressning.

PRESSKAR, n. 3. Kar, hvari något pressas, t. ex. drufvor.

PRESSKÄRRA, f. 1. (baktr.) Se *Kärra*, 3.

PRESSMASKIN, --- schån, m. 3. Maskin, hvarmed pressning verkställes.

PRESSNING, f. 2. 1) Handlingen, förrättningen, då något pressas. — 2) (sjöt.) Personers tvingande att taga tjänst på örlogsfartyg.

PRESSPAPP, n. sing. Papp, som vid pressning lägges emellan tyger.

PRESS-SKRUF, m. 2. pl. — *skrufvar*. Skruf på en press.

PRESS-SPÅN, n. 3. Se *Presspapp*.

PRESS-STOCK, m. 2. Vals, som skräddare bruka vid klädes krympning.

PRESS-STÅNG, f. 3. pl. — *stänger*, eller

PRESS-SVÄNGEL, m. 2. pl. — *svänglar*. Se *Pressbängel*.

PRESS-SYLTA, f. 1. Kokad och pressad svinsylta.

PRESSTRAMPARE, m. 3. En, som trampar en vinpress.

PRESSTRÅ, n. 4. Se *Pressbom*.

PRESSTVÅNG, n. 3. Tvång på tryckfriheten.

PRESSVEF, m. 2. pl. — *vefvar*. Vef på en press.

PRESSVIN, n. 3. Vin, erhållet genom pressning.

PREST, prä'sst, m. 3. (af grek. *Presbyteros*, äldre) Religionstjenare, som förrättar gudstjensten och har värd om allt hvad dertill hör. *Öfverste p.*, så kallades hos Judarna och Romarne den förmånste af presterna. — *Syn*. Prostman. — Ss. *P-boställe*, *-byggnad*, *-drägt*, *-embete*, *-enka*, *-fru*, *-hustru*, *-klädd*, *-kläder*, *-skrud*, *-syssta*, *-värdighet*. [Präst.]

PRESTAF, präståv, m. 3. 1) Med svart flor öfverklädd staf, hvilken bäres framför likprocessioner. *Föra p-fven*. — 2) Person, som bär en sådan.

PRESTATION, präståtschón, f. 3. 1) Erläggande. — 2) Åstadkommande. — 3) Hvad som erlagges eller åstadkommes; konstförelvisning.

PRESTAFVERA, v. n. 1. (fam.) Föra prestaffven.

PRESTANDA, se *Prestera*.

PRESTANTEST, --- sä'sst, m. 3. eller

PRESTBESKED, n. 3. eller

PRESTBETYG, n. 3. Af vederbörande prestman utfärdadt och underskrifvet betyg, hvaruti meddelas uppgifter om en persons ålder, fräjd, kristendoms-kunskap, m. m.

PRESTBOL, n. 3. En prests boställe.

PRESTERA, präståra, v. a. 1. (lat. *Præstare*) Fullgöra, utgöra; förrätta. *P. prestanda*, fullgöra hvad man är pliktig att verkställa. — *Presteraende*, n. 4.

PRESTERLIG, a. 2. Som tillhör eller har afseende på presterna och deras kall. *P-a förordningar*.

PRESTERSKAP, n. 3. Samtliga presterne i ett land.

PRESTESTÅND, n. 3. Se *Preststånd*.

PRESTEXAMEN, prä'sståxåmån, m. pl. — *examina*. Det lärdomsprof, som närmast föregår invigningen till prestembetet.

PRESTGÅRD, m. 2. Kyrkoherdes boställe.

PRESTGÅRDSHJELP, f. 3. Bidrag af församlingen till byggnadernas underhållande vid en prestgård.

PRESTGÄLL, n. 3. Se *Pastoral*.

PRESTHUS, n. 3. En prests familj.

PRESTINNA, f. 1. Qvinna, som förrättar eller biträder vid hednisk gudstjenst.

PRESTKANDIDAT, --- åt, m. 3. Den, som vid universitetet genomgått sin förberedande presterliga lärokurs; äfv. den, som der icke studier, för att ingå i preteståndet. [- cand —.]

PRESTKAPPA, f. 1. Svart sidenkappa, som brukas af prester vid deras presterliga förrättningar.

PRESTKRAGE, m. 2. pl. — *kragar*. 1) Krage, som brukas af prester till tecken af deras andliga kall, hos katolikerna en krusad ringkrage, i Sverige tvänne stärkta och strukna lappar af fin kammarduk, som fästas framtill vid halsduken. — 2) (bot.) *Prestkragar*, örten *Chrysanthemum Leucanthemum*, med hvita strålblommor och gul disk.

PRESTKÅL, m. sing. Allmän benämning på Åkersenap.

PRESTLÄGENHET, f. 3. Se *Pastoral*.

PRESTMÄN, m. 3. pl. — *mån*. Person, tillhörande preteståndet.

PRESTMÖSSA, f. 1. 1) Ett slags mössa, som katolska prester bruka. — 2) (fortif.) Ett slags tenalj, hvars flyglar närma sig till hvarann inåt fästningen.

PRESTMÖTE, n. 4. Sammankomst, hvartill en biskop sammankallar presterskapet i sitt stift, i och för lärdomsöfningar och öfverläggningar i ämnen, som röra det presterliga embetet.

PRESTNÄSA, f. 1. (skämtv.) Gumpen på stekta gäss.

PRESTO, prä'sto: (ital.; i musik) Mycket hastigt. — *Prestissimo*, ytterst hastigt.

PRESTOCK, m. 2. Veckad lifrock af svart kläde med en knapprad, som lutherska prester begagna.

PRESTRÄTTIGHETER, f. 3. pl. De löneför-måner, hvilka, utom bostället, tillkomma en ordinarie prest att årligen njuta af sina åhörare.

PRESTÅND ell. **PRESTESTÅND**, n. 3. 1) Presterne sambällsställning. *Han tillhör p-et*. I denna mening brukas helst *Preststånd*. — 2) Det andra af rikets stånd, i fråga om allmänna angelägenheter, för hvilkas afgörande fordras öfverläggning och beslut af folkombud, t. ex. på riksdagar, vid revisioner, berednings- och taxeringskomitéer, m. m. I denna betydelse brukas endast formen *Prestestånd*. *Ledamot af p-et*, riksdagsman af detta stånd.

PRESTSÄLLSKAP, n. 3. o. 3. Förening af presterne i en större stad eller ett visst distrikt till inbördes umgängelse och utvexling af åsigtter i hvad deras kall tillhör.

PRESTTJÖNDE, m. sing. Den del af tionden, som är anslagen till presterne afböning.

PRESTVAL, n. 3. Den offentliga förrättningen, då prest i en församling väljes af dess inbyggare.

PRESTVIGA, v. a. 2. Viga till prest. — *Prestvigning*, f. 2.

PRESTVÄGEN, m. def. (fam.) *Gå p-en*, blifva prest.

PRESTVÄLDE, n. 4. Det öfvervägande väldet, presterskapet i ett land eller till följe af en religionslära utöfvar.

PRESTÄMNE, n. 4. Ung man, ämnad till det presterliga ståndet. *Det är ett godt p.*

PRESUMERA, v. a. 1. Förutsätta, förmoda.

PRESUMPTION, presumptschón, f. 3. Förutsättning, förmodan.

PRESUMPTIV, presumpt'iv, a. 2. Förmodad.

P. arfvänge, slägtinge, som är närmast att ärfva. [- lit.]

PRETENDENT, pretändant, m. 3. 1) En, som gör anspråk på något. — 2) Prins, som gör anspråk på en tron.

PRETENDERA, pretändera, v. a. 1. (fr. *Prétendre*, af lat. *Prætere*) Göra anspråk på, fordra, yrka, påstå.

PRETENTION, pretentionschön, f. 3. Anspråk, fordran, påstående.

PRETENTIOS, pretentionschön's, a. 2. Anspråksfall.

PRETEXT, pretäxt, m. 3. Förevändning, undflykt.

PRETIOSA, pretiosa, n. pl. (lat.) Dyrbarheter (juveler, o. d.).

PRETIOS, pretios's, a. 2. (lat. *Pretiosus*) 1) Kostbar, dyrbar. — 2) Konstlad, tillgjord.

PREVENERA, v. a. 1. Förekomma, förebygga. *P. på*, förut underrätta om ell. bereda på. — *P.-d.*, förut underrättad, förut beredd.

PREVENTION, preventionschön, f. 3. Förutfattad ogynnsam mening; fördom.

PREVENTIONS-TEORI, preventionschön-teori, f. 3. (mor. fil.) Straffteori, enligt hvilken staten bör söka förekomma öfverträdelse.

PREVET, se *Privet*.

PRIAPISM, --i'ssm, m. 3. (med.) Sjukdom, bestående i manslemmens sländiga och plågsamma erektion.

PRIAPUS, pri'apuss, nom. prop. m. (myt.) Trädgårdars och vingårdars gud.

PRICK, m. 2. 1) Litet rundt tecken, som med spetsen af en penna sättes på papper i skrift, o. s. v. *Ritning med p-ar*. *Sätta p. i kanten af en rad*. *Sätta p. öfver i*, älv. (fig.) vara ytterst punktlig. (Talesätt) *Ej en p. är ändrad*, icke det ringaste. *Till punkt och prick*, på det nogaste, punktligt. — 2) Säges älv. om allt hvad som liknar ett sådant tecken. *P-ar på ett tyg*, på ett blomblad. *P-ar i narf på läder*. *P. i ägget*, det första tecknet i ett ägg till den blifvande ungen. — 3) Märke i sjön, vid farliga grund och klippor, till rättelse för sjöfarande.

PRICKA, v. a. o. n. 1. 1) Sätta prick eller prickar; beteckna med prick eller prickar. *P. öfver en bokstaf*. *P. för*, sätta prick för (till tecken, för minnes skull, o. s. v.). *P. af, ut*, se *Afpricka*, *Utpricka*. — 2) Med prick utmärka ett farligt ställe i sjön.

PRICKBÄDD, m. 2. Ett slags svamp, i gödsel. *Ascobolus furfuraceus*.

PRICKIG, a. 2. Öfverströdd med prickar. *P-t tyg*.

PRICKIGHET, f. 3. Prickig yta.

PRICKNING, f. 2. Beteckning, utmärkande med prick eller prickar.

PRIM (i långt), m. 3. (fäkt.) Hugg, riktadt emot underarmen.

PRIM, (i kort), n. sing. Primande.

PRIMA (i långt), f. 1. (Feminin af lat. adj. *Primus*, förste) 1) Första klassen i en skola. — 2) (i musik) Första tonen i en skala. — 3) (boktr.) Den sidan af ett ark, som först tryckes. Sköntryck. — Adjektivt: *P. sort*, bästa sorten.

PRIMA (i långt), Italienskt ord. *P. donna*, första skådespelerskan; sängerskan vid en teater. *P. vaxel*, första vaxel. *P. vista*, (egentligen) vid första åsynen. *Sjunga, spela a p. vista*, vid första påseende på noterna, utan förberedelse. *Betala en vaxel p. vista*, vid uppvisandet.

PRIMA, prim'ma, v. n. 1. (pop.) Prata utan eftertänka, prata slarf. — *Primande*, n. 4.

PRIMAN, -än, m. 3. Skolgosse i prima.

PRIMAS, prim'ass, m. (lat.) Den förnämste andelige i ett rike.

PRIMITIV, --i'v, a. 2. (lat. *Primitivus*) Som är först, ursprunglig; som utgör stam, ursprung. — *S. n. 3.* (gram.) Stamord. [- if.]

PRIMO, adv. (lat.) *P. ell. pro p.*, för det första.

PRIMSIGNA, v. a. 1. (af gamla ordet *Firma* ell. *Ferma*) Med den heliga oljan smörja ett nyfödt barn eller en nyomvänd, såsom fordom brukades. — *Primsignig*, f. 2.

PRIMSTAF, m. 2. pl. — *stafvar*. (af *Prim*, första dagen i månaden) Se *Runstaf*.

PRIMTAL, prim'tal, n. 3. (aritm.) Tal, som icke kan divideras med något annat tal än 1 eller sig sjelft.

PRIMÄR, -är, a. 2. (fr. *Primaire*) Som kommer först i ordningen; ursprunglig.

PRIMÄR-FORMATION, -ä'r'färmatschön, f. 3. (geol.) Bergart, som endast genom eldens inverkan undergått förändringar.

PRIMÄRSKOLA, -ä'r'sköla, f. 1. Skola, der första undervisningen meddelas.

PRINCIP, prin'sip ell. prä'nngs'ip, m. 3. (fr. *Principe*, af lat. *Principium*, början) Grundsats, grundregel, grundsanning.

PRINCIPAL, prin'sipal, a. 2. Förmäst, hufvudsaktig. — *S. m. 3.* 1) Hufvudperson, hufvudman. — 2) Hufvudstämman i ett orgverk.

PRINS, prin's, m. 2. (fr. *Prince*, af lat. *Princeps*, den förnämste) 1) Son af en regerande furste, eller person som tillhör ett regerande hus. *P. af blodet*, se *Blod*. (Talesätt) *Lefva som en p.*, furstligt. *Må som en p.*, halva goda dagar. — 2) (uti Italien) Högdiglig person, som besitter ett furstendöme (*Principato*). — 3) (apot.) *P-ens droppar*, flytande berrnstenssyrad ammoniak.

PRINSESSA, prin'sessa, f. 1. Furstedotter; gemål åt en prins eller enka efter honom.

PRINSMETALL, prin'smetall, m. sing. Ett slags sammansatt metall, bestående af två eller tre delar koppar och en del zink.

PRIOR, pri'är, m. 3. (lat.) Föreståndare för ett kloster, der ingen abbot finnes.

PRIORAT, --ät, n. 3. o. 3. En priors eller priorinnas embete och värdighet.

PRIORI, se *A priori*.

PRIORINNA, f. 1. Förestånderska för ett nunnekloster, der ingen abbedissa finnes.

PRIORITERAD, a. 2. Mera berättigad; som har förmånsrätt. *P-e fordringar*.

PRIORITET, ---ét, f. 3. (fr. *Priorité*, af lat. *Prior*) Förmånsrätt (vid erhållande af betalning i konkurs).

PRIS, n. 3. I. (t. *Preis*, fr. *Prix*, af lat. *Prætere*) 1) Värde, hvartil en vara säljes eller köpes. *Godt, billigt, lågt, högt, ohilligt p. Sälja, köpa för godt p.* *Sätta p. på en vara*. *Stiga, falla i p.* *Nedsätta, segra, uppsätta, uppdyrka p-et på en ting*. *Sälja till visst, bestämdt p.* *Till hvad p.?* *Sälja till hvad p. som helst*. *Ge p.*, se *Gifva köp* (under *Köp*). — Bildar sammansättningarna *Underpris*, *Ram-*, *Hund-*, *Röfvarpris*, m. fl. — 2) Utfläst belöning för något, som skall göras eller lemnas. *Utsätta ett p.* *Täfla om p-et*. *Första, andra p-et*. *Vinna p-et i en täfling*. (Fig.) *Vinna p-et*, vinna belöning, blifva segrare, blifva förklarad för den förnämste. *Sätta p. på ens hufvud*,

utflästa belöning för den, som dödar en för samhället farlig person eller lemnar honom levande i rättvisans händer. — 3) (ohöjl.) Beröm, lof. *Gud vare lof och p!* *Gud vare lofvad!*

PRIS, m. 3. II. (fr. *Prise*, tag) 1) Fångst, byte. Är i denna mening ohöjligt och brukas endast i uttrycken: *Gifva till p.*, till spillo, t. ex.: *Gifva en stad till p. åt soldaterna*, låta dem sköfva den; *gifva sig till p. åt faran*, blottställa sig för faran. *Gifva p. på sig*, begå fel och dorigenom blottställa sig för anmärkning, tadel, förebråelser. — 2) (sjöt.) Ett eröfradt fartyg. *Förklara för god p.*, såsom iagligt och rättmätigt byte. — *S. m. 2.* *Nypa* (snus). *En p. snus*.

PRISA, v. a. 1. 1) Med uttryck af förnåd eller aktning hedra och upphöja ens ära, förtjenst, eller en handling. *P. Gud*. *P. ens bedrifter*. *Verket p-r mästar*, se *Verk*. — *Syn.* Se *Berömma*. — 2) Skatta, värdera, anse. I uttrycken *p. någon lycklig*; *vi sig lycklig*. — 3) (sjöt.) *P. vinden*, vid kryssning begagna hvarje tillfälle att vinna i loven. — *Prisande*, n. 4.

PRISBELÖNA, v. a. 1. o. 2. Belöna med pris (I, 2). *P. en skrift*.

PRISDOMARE, m. 3. En, som vid pristäflan afdömer, hvem priset tillhör.

PRISDOMA, v. a. 2. *P. ett fartyg*, förklara det för god pris.

PRISFRÅGA, f. 1. Fråga, framställd till besvarande vid pristäflan.

PRISGIFVA, v. a. 3. (böjes som *Gifva*) Gifva till pris.

PRISKURANT, pri'skurant, m. 3. Förteckning på varupriser. [- curant.]

PRISMA, pri'ssma, n. 3. pl. *prismer*. (grek.; geom.) Solid figur, innesluten af parallelogrammer emellan tvenne lika stora och parallella baser. *Triangulärt* ell. *tresidigt p.*, hvars baser äro trianglar. *Fyrsidigt p.*, då baserna äro fyrsidiga figurer, o. s. v.

PRISMATISK, a. 2. Som har formen af ett prisma. *P-a färger*, sådana som uppkomma af ljusets brytning genom ett glasprisma (tresidigt prisma af glas).

PRISMÄSTARE, m. 3. Den, som erhållit högsta befälet på en pris (II, 2), för att föra den i bann.

PRISPENNING, m. 2. Medalj, hvilken tilldömes någon såsom pris (I, 2). — *P-ar*, pl. Penningar, som åt hvar och en af besättningen å ett fartyg, hvilket tagit en pris, tilldelas af försäljningssumman, som dertill erhålles.

PRISSKRIFT, f. 3. Prisbelönt täflingskrift.

PRISSÄTTNING, f. 2. Bestämmande af priset å en sak.

PRISTÄFLAN, f. sing. indef. Täflan om ett pris (I, 2).

PRISVÄRD, a. 2. Som förtjenar att prisas. — *Syn.* *Berömvärd*, *Lofvärd*. — *Prisvärdt*, adv.

PRISÄMNE, n. 2. Ämne, framställt till behandling vid en pristäflan.

PRIVAT, -ät, a. 1. (lat. *Privatus*) Enskilt. — *S. c.* En enkelt. — *Adv.* I enkelt afseende, enkelt.

PRIVATAUDIENS, -ät --- ä'nns, f. 3. Enskilt föreläsning.

PRIVATFÖRELÄSNING, f. 2. Enskilt föreläsning.

PRIVATION, --tschön, f. 3. 1) Beröfvande, afhäandande. — 2) Sänkad, brist.

PRIVATIV, --i'v, a. 2. Beröfvande, förnekande, fränkännande. [- if.]

PRIVATLIF, n. 3. Enskilt lif.

PRIVATMAN, m. 3. pl. — *män*. Enskilt man.

PRIVET, -ét, n. 3. o. 3. (fr. *Privé*) Hemligt hus, afträdeshus, afträde.

PRIVILEGERIA, v. a. 1. Tilldelat privilegium. — *P.-d.*, part. pass. Som åtnjuter ett privilegium. Brukas nästan adjektivt.

PRIVILEGIUM, --légium, n. 3. pl. — *gier*. (lat.) Enskilt rättighet, företrädesrätt; rättighet i allmänhet. *P. exclusivum*, uteslutande rättighet.

PRO, latinsk preposition, som betyder: För; fram; enligt; i stället för; för skull, m. m. Förekommer i en mängd från latinets lånade sammansättningar. *P. et contra*, för och emot.

PROA, próa, f. pl. *proer*. Ett slags indisk snällseglande kanot.

PROBA, próba, f. pl. *prober*. (lat.) 1) Prof. — 2) Fängelse vid ett läroverk.

PROBABEL, -äh'l, a. 2. Sannolik, trolig, liklig.

PROBABILITET, ---ét, f. 3. Sannolikhet, trolighet, liklighet.

PROBAT, -ät, a. (lat. *Probatum*) Pröfvad, försökt och godkänd.

PROBERA, v. a. 1. (lat. *Probare*) Pröfva, profva. — *Proberande*, n. 4.

PROBERARE, m. 3. En, som proberar.

PROBERBOCK, -erbäck, m. 2. Ett slags träbock, hvarpå nya bösspipor till probering afskjutas.

PROBERDEGEL, m. 2. pl. — *deglar*. Se *Kapell*.

PROBERKONST, f. 3. Konsten att probera guld och silver.

PROBERING, f. 2. Pröfning, profning.

PROBERNÄL, t. 2. Näl af silver, legeradt med koppar, hvarmed guld och silver proberas.

PROBERSTEN, m. 2. En art Trapp, hvarmed guld och silver proberas.

PROBERUGN, m. 2. Liten ugn af jernbleck, som begagnas till guld- och silverprof genom afdrifning på kapell.

PROBERUR, n. 3. Säkert gående ur, efter hvilket andra rättas.

PROBERVIGT, f. 3. Vigt för fint silver och guld.

PROBERVÄG, f. 2. Ett slags tvåarmad, med mycken omsorg arbetad och ganska känslig väg.

PROBLEM, probl'm, n. 3. o. 3. (grek. *Probl'ma*) 1) Uppgift eller fråga, som framställes till lösning eller besvarande. — 2) (geom.) Uppgift, som fordrar bevis, sedan den blifvit verkställd.

PROBLEMATISK, a. 2. Tvifvelaktig, obehvit.

PROBST, se *Prost*.

PROCEDUR, --ür, f. 3. Förfarande, sätt att gå till väga.

PROCENT, pros'ant, m. 3. (lat. *Pro centum*) Hundradedel. *Sex p.*

PROCENTA, pros'anta, v. n. 1. Ockra. — *Procentande*, n. 4.

PROCENTARE, pros'antare, m. 3. Ockrare.

PROCENTERI, n. 3. Ocker.

PROCESS, pros's, m. 3. 1) Fortgång, utvecklingsgång, utbildning. — 2) Förfaringsätt, förfarande. — 3) Rättegång, rättsstrid, rättsvist. *Börja p. med, emot någon*. *Häfva en p. med någon*. *Ligga i p. med någon*. *Föra p. Komma i p. Vinna, tappa en p.* (Fig.) *Göra p-en kort*, göra hastigt slut på en sak.

PROCESSA, v. n. 1. Hafva eller föra rättgång. *P. med någon om jorden. P. af ell. ifrån en något*, genom processande vinna något af en. *P. bort*, bekosta på en process eller processer. *P. sig till*, vinna genom processer. — *Processande*, n. 4.

PROCESSION, prosäschön, f. 3. Högtidligt tåg. *Jfr. Läkprocession. Gå i p.*

PROCESSIONS-FJÄRIL, prosäschönsfjäril, m. 2. Ett slags nattfjäril, som fått sitt namn af de regelbundna tåg, larverna stundom antälla, med lika många larver i hvar led och lika afstånd emellan leden. Bombyx processionea.

PROCLAMA, m. fl., se *Proklama*, &c.

PRODUCENT, - - - sänt, m. 3. En, som åstadkommer någon produkt. *P. af spannmål, af varor*. — Bildar åtskilliga sammansättningar, såsom: Sädes-, Spannmåls-, Varuproducent, m. fl.

PRODUCERA, v. a. 1. 1) Alstra, frambringa, bära. *Upland p-r mycket säd*. — 2) (om person) Genom odling eller tillverkning åstadkomma, tillvägbringa; odla; tillverka. *Upländningen p-r mycket spannmål, Helsingen lärftsvädnader*. — 3) Framvisa, uppte, förete (vid domstol, o. s. v.). — 4) Göra genom tidning bekant. — *Producerande*, n. 4.

PRODUKT, - - - dukt, m. 3. 1) Alster af natur, konst o. s. v.; tillverkning; verk, arbete af författare, o. s. v. — 2) Åfkastning. — 3) (aritm.) Det tal, som uppkommer genom en multiplikation. — 4) (kem.) Ett ämne, som genom en kemisk operation frambringas af materialier, hvaruti det förut icke fanns.

PRODUKTION, - - - ductschön, f. 3. 1) Frambringande, framalstring. *P. af säd*. — 2) Tillverkning. *P. af lärftsvädnader*. — 3) Hvad som produceras. *P-en af säd räcker ej till inbyggarnes eget behof*. [- duct -]

PRODUKTIV, - - - ductiv, a. 2. Bördig, fruktbar, fruktsam. [Productif.]

PRODUKTIVITET, - - - ductivitet, f. 3. Alstringsförmåga, bördighet, fruktbarhet, fruktsamhet. [- duct -]

PROF, n. 3. 1) Försök, rön, hvarigenom man söker att lära känna en persons egenskaper eller ett tings beskaffenhet. *Göra, anställa p. med något. Göra ett p. Sätta någon på p.*, pröva honom. *Genomgå ett såvrt, hårdt, strängt p. Hålla p-fvet*, vid pröfning befinnas duglig, antaglig, af beskaffenhet att kunna godkännas. Se *Guldprof, Silfverprof*. — 2) Liten lapp af tyger o. d., något litet af en vara, som lemnas, för att visa tygets, varans beskaffenhet. *Gifva p. på ett tyg, på kläde, på spannmål. Taga något på p.*, på försök. — Bildar åtskilliga sammansättningar, såsom: Klädes-, Spannmåls-, Metallprof, m. fl. — 3) Handling, hvarigenom man bevisar sig äga en viss egenskap; äfv. bevis, exempel. *Gifva p. på mod. Visa någon p. på vänskap. Till p. på hans goda tänkesätt. Anföra något till p.* Såsom p. derpå vill jag blott anföra följande. — Bildar några sammansättningar, såsom: Kärleks-, Vänskapsprof, m. fl. — *Ss. P-bit, -bleck, -garn, -guld, -görrare, -görning, -ridning, -segling, -väga, -vägning*.

PROFAN, - - - an, a. 2. (lat. Profanus) Ohelig, oinvigd, verldslig.

PROFANATION, - - - tschön, f. 3. Vanheligande, oheligande; missbrukande.

PROFANERA, v. a. 1. Vanhelga, ohelga,

oskära; visa vanvördnad, missaktning för någonting sällsynt, dyrbart, genom dess missbrukande.

PROFARK, n. 3. Ark, som tryckes eller lemnas till prof.

PROFBLAD, n. 3. Tryckt blad, hvilket lemnas till prof.

PROFESSION, profäschön, f. 3. (lat. Professio) Yrke, handtering, näringsfång. *Snickare till p-en. Göra p. af, göra yrke af*.

PROFESSIONIST, - - - fäschönist, m. 3. Handverkare.

PROFESSOR, se *Ex professo*.

PROFESSOR, - - - fässör, m. 3. (uttalas i pl. — örär) 1) Offentlig lärare, som håller föreläsningar vid en högskola. *P. i matematiken*. — 2) Titel, som gifves utöfvarne af vissa konster. *P. i magien*. — *Ss. P-ssyssa*.

PROFESSORAT, - - - fässörat, n. 3. o. 3. Professorsyssla.

PROFESSORLIG, - - - fässörilig, a. 2. Som tillhör eller bar afseende på en professor, dess syssla, o. s. v.

PROFESSORSKA, f. 1. Professors fru eller enka.

PROFET, - - - et, m. 3. (grek. Prophētās) 1) Siare, spåman. — 2) (hos Judarna) Religionslärare. — 3) *P-en*, benämning, som Mohammedanerna gifva Mohammed. [- phet.]

PROFETERA, v. a. 1. 1) Förutspå, förutsäga, förkunna. — 2) (bibl. äfv.) Lära. — *Profeterande*, n. 4. o. *Profetering*, f. 2. [- phet -]

PROFETIA, - - - tsia, f. 1. Spådom, förutsägelse. [- phetia.]

PROFETISK, a. 2. Förutspående, förutsägende; aningsfull. [- phet -]

PROFETISKT, adv. Såsom profet. [- phet -]

PROFGILL, a. 2. Som vid profning kan godkännas.

PROFHALTIG, a. 2. Som håller profvet. — *Profhaltighet*, f. 3.

PROFIL, - - - il, m. 3. (fransk ord af ital. Profile) 1) Figur, ansigte, sedt ifrån ena sidan; porträtt, aflaget ifrån sidan. — 2) Teckning, ritning af en byggnad eller annat föremål, då det föreställes tvärt afskuret af en lodrät plan. *P-en af en byggnad. Teckna i p.* — Deraf: *P-teckning, -ritning*.

PROFIT, - - - it, m. 3. (fr. af lat. Profectus) Vinst, fördel, gagn.

PROFITABEL, - - - äbl, a. 2. Indräktig, vinstgivande, löstande, lösnande.

PROFITERA, v. n. 1. Vinna, förtjena. *P. af, draga fördel, nytta af*.

PROFLÄSNING, f. 2. Offentlig föreläsning, som sökande till en läroresyssla till prof måste hålla.

PROFMYNT, n. 3. Mynt, som aflemnas till prof.

PROFMÅTT, n. 3. Mätt, hvarest andra böra rättas.

PROFNING, f. 2. Handlingen, hvarigenom person eller sak profvas.

PRO FORMA, pro farrma. (lat.) För syns skull, för sken skull.

PROFOSS, - - - fäss, m. 3. (af fr. Prévôt) 1) (ford.) Embetsman, som var åklagare i krigsrätt, polisuppsyningsman i läger och fängvaktare vid arméen. — 2) (nu) Rättsbetjent vid ett regemente; utdelare af spöstraff.

PROFPREDIKAN, f. 2. indef. Den predikan, med åtföljande altartjänst, som ordinarie sökande

till pastorat eller sacellani måste hålla i den församlings kyrka, dit han söker befördran.

PROFPREDIKANT, m. 3. Prest, som predikar prof.

PROFRYTTARE, m. 3. Handelsfullmäktig, som far omkring och visar prof på saluvarer eller fabriker.

PROFSKJUTA, v. a. 3. (böjes som *Skjuta*) Skjuta med en bössa, för att profva den. — *Profskjutning*, f. 2.

PROFSKOTT, n. 3. Skott, som lossas vid profskjutning.

PROFSMAKA, v. a. 1. Smaka på något till prof.

PROFSTYCKE, n. 4. Hvad som förfärdigas till prof på skicklighet i ett yrke. *En handverklare p.*

PROFTRYCK, n. 3. 1) Tryckning på prof. — 2) Något som tryckes till prof.

PROFTRÖSK, m. 2. Proftröskning.

PROFTRÖSKA, v. a. 1. Tröska något säd, för att deraf sluta, huru mycket den ger i spann. — *Proftröskning*, f. 2.

PROFUTSTÄLLNING, f. 2. Utställning af saker på prof, till allmänt åskådande. — *Syn. Exposition*.

PROFVA, v. a. 1. Försöka beskaffenheten, dugligheten, halten af en sak. *P. brännvin. P. en klädning*. — *Syn. Försöka, Probera, Pröfva, Afpröfva*. — V. n. Predika prof; äfv. hålla profläsning. — *Profvande*, n. 4.

PROFVARE, m. 3. 1) En, som profvar. — 2) Verktyg, hvarmed något profvas. Se *Brännvinsprofvar*.

PROFÄR, provär, n. 3. År, hvarunder någon profvas.

PROGRAM, - - - grämm, n. 3. pl. — *mmer*. (grek. Programma) Skrift, som anslås eller utdelas, för att inbjuda allmänheten att bivista en pristafan, fest eller högtidlighet; isynnerhet inbjudningsskrift till någon högtidlig akt vid ett universitet eller ett gymnasium. [- gramm.]

PROGRESSION, - - - gräschön, f. 3. 1) Fortgång, framskridande. — 2) (mat.) En följd af tal eller storheter, som till- eller aftaga efter samma lagar. *Aritmetisk p.*, då skillnaden är lika mellan alla närliggande tal, t. ex. 1, 4, 7, 10. *Geometrisk p.*, då hvarje efterföljande tal eller storhet alltid blir lika många gånger större eller mindre än föregående, t. ex. 3, 6, 12, 24.

PROGRESSIV, - - - grässiv, a. 2. Fortgående, framskridande, tillväxande.

PROHIBERA, v. a. 1. Förbjuda.

PROHIBITION, - - - tschön, f. 3. Förbud.

PROHIBITIV, - - - iv, a. 2. Förbjudande. [- if.]

PROHIBITIV-SYSTEM, - - - ivsystem, n. 3. Den åsigt i statshushållningen, att handel och närings främjas genom förbud af in- och utförsel af vissa varor. [- if -]

PROJEKT, - - - schäckt, n. 3. o. 3. Förslag, utkast, plan. [- ject.]

PROJEKTERA, - - - schäcktera, v. a. 1. Föreslå, uppge förslag till. [- ject -]

PROJEKTIL, - - - schäcktil, m. 3. (artil.) Se *Kastkropp*. [- ject -]

PROJEKTION, - - - jäcktschön, f. 3. Föreställning af en sfer eller någon annan kropp på en plan yta, efter vissa geometriska regler. [- ject -]

PROJEKTMÅKARE, - - - schäckt - - -, m. 3. Se *Förslagsmakare*. [- ject -]

PROKANSLER, prokänslär, m. 3. Vice kansler. [- cansler, - canceller, - kantzier.]

PROKLAMA, - - - klåma, f. 1. (förkortadt af *Proklamation*) Kungörelse, hvarigenom alla fordringsägare i sterbhus eller konkurs kallas, att på viss dag uppgifva sina fordringar inför domstol. [- clama.]

PROKLAMATION, - - - tschön, f. 3. Allmänt kungörande, utropande. [- cla -]

PROKLAMERA, v. a. 1. Offentligt kungöra, utropa. — *Proklamerande*, n. 4. [- clam -]

PROKONSUL, prokånsum, m. 3. (uttalas i pl. — kånsum) Hos de fordrna Romarne: Ståthållare öfver en provins med befäl öfver dervarande krigsmakt. [- con -]

PROKREATION, - - - tschön, f. 3. Afande, frambringande. [- creat -]

PROKREERA, v. a. 1. Afå, frambringa. [- cre -]

PROKURATOR, - - - rätarr, m. 3. (uttalas i pl. — törarr) Sakförare; ombudsman, syssloman, fullmäktig. [- cur -]

PROLETÄR, - - - är, m. 3. (lat. Proletarius) 1) (i det fordrna Rom) Fattig, som var fritagen ifrån skatt till staten. — 2) (nu) Fattig och näringslös person.

PROLOG, - - - lög, m. 3. (grek. Prologos) Tal till åskådarna, hvilket före uppförandet af ett skådespel såsom inledning dertill upplästes.

PROLONGATION, prolänggatschön, f. 3. Förlängning; anstånd.

PROLONGERA, prolänggöra, v. a. 1. Förlänga.

PROMEMORIA, promemória, f. pl. — *orier*. Anteckning till minnes.

PROMENAD, - - - äd, m. 3. (fr. Promenade) 1) Lustvandring, lustfärd, lustridt. — 2) Se *Promenadplats*. — 3) Väg, som man tillryggaligger under en lustvandring, o. s. v.

PROMENADFRACK, - - - ädräck, m. 2. Ett slags frack, som för närvarande är på modet att begagna vid promenad. — I samma mening säges äfv. *Promenadklapp, -skor*.

PROMENADPLATS, m. 3. Särskilt plats, upplåten åt allmänheten till promenad.

PROMOTION, - - - tschön, f. 3. Den högtidliga akt, hvarvid de högsta lärdomsgraderna vid ett universitet utdelas.

PROMOTOR, - - - mötarr, m. 3. (uttalas i pl. — törarr) Den, som förrättar en promotion.

PROMOTORIAL, - - - äd, n. 3. Den handling, hvarigenom konungens befallningshafvande i ett län anmodar samma myndighet i ett annat, att utsöka en förfallen skuldfördran för enskilt persons räkning.

PROMOVERA, v. a. 1. Tilldela högsta lärdomsgraden i någon fakultet vid ett universitet.

PROMPT, prämmt, adv. (lat. Prompte) Genast, ofördröjligen. [Promt.]

PROMULGATION, - - - tschön, f. 3. Offentligt kungörande.

PROMULGERA, v. a. 1. Offentligen kungöra.

PRONOMEN, pronómän, n. pl. — *ina och -ner*. (lat.) Ord, som sättes i st. f. ett nomen.

PRONONCERA, - - - nånngöra, v. a. 1. (fr. Prononcer, lat. Pronuntiare) 1) Uttala, utsäga. — 2) (mål.) Väl markera, uttrycka, utmärka. — *P. sig*, v. r. Yppa sitt uppsåt, sitt tänkesätt; förklara sig.

PRONUNTIERA, pronuntsiera, v. a. 2. Se *Prononcera*.

PROPAGANDA, - - - ända, f. 1. 1) Ett af